

Ohjelmatekstiluonnos

VERSIO 4, 1.4.2020

EU:n Alue- ja rakennepolitiikan rahastot 2021-2027 TEM

Sisällys

1. Ohjelmastrategia: keskeiset haasteet ja poliittiset toimet.....	2
Taulukko 1. Toimintapoliittiset tavoitteet, erityistavoitteet ja perustelut.....	11
2. Toimintalinjat ja erityistavoitteiden kuvaus.....	15
2.1. EAKR-Toimintalinja: Innovatiivinen ja hiilineutraali Suomi.....	15
2.1.1. Erityistavoite: Innovaatiot ja TKI-verkostot aluetalouden uudistamiseksi ilmastokestävällä tavalla (ET 1.1.).....	16
2.1.2. Erityistavoite: Pk-yritysten resurssiviisas kasvu ja kilpailukyky (ET 1.3.).....	21
2.2. ESR-toimintalinja: Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi	27
2.2.1. Erityistavoite: Polkuja töihin (ET 4.1.1)	27
2.2.2. Erityistavoite: Uutta osaamista työelämään (ET 4.1.6)	34
2.2.4. Erityistavoite: Yhdenvertaiseen osallisuuteen (ET 4.1.7.)	40
2.3. ESR-toimintalinja: Aineellisen puutteen torjuminen	45
2.4. JTF. Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston toimintalinja.....	46
2.5. T. Teknisen tuen toimintalinja	46
3. Rahoitussuunnitelma.....	47
3.A Siirrot ja maksusuudet.....	47
3.1 Määrärahat vuosittain.....	47
3.2 Kokonaismäärärahat rahastoittain ja kansallinen yhteisrahoitus	47
4. Mahdollistavat edellytykset.....	48
5. Ohjelmasta vastaavat viranomaiset	83
6. Kumppanuus.....	83
7. Viestintä ja näkyvyys	85
8. Yksikkökustannusten, kertakorvausten, kiinteämääräisen rahoituksen ja kustannuksiin perustumattoman rahoituksen käyttö	86
Liitteet.....	86

1. Ohjelmastrategia: keskeiset haasteet ja poliittiset toimet

(33 393 /30 000)

Älykkään erikoistumisen valinnat, kansalliset strategiset tavoitteet ja läpileikkaavat periaatteet ohjaavat toimeenpanoa

Ohjelman sisällöllisten valintojen määrittämisen tukena ja erityisesti toimeenpanon aikana älykkään erikoistumisen strategiatyö on keskeinen väline EAKR:n osarahoittamassa toiminnassa. Myös ESR:n toimilla voidaan tukea älykästä erikoistumista. Älykkään kasvun lisäksi tulee ohjelman toteutuksessa huomioida myös kestävä ja osallistava kasvu.

Kansalliset strategiset tavoitteet korostavat jatkuvan oppimisen ja oppimisjärjestelmän kehittämistä, työllisyyden edistämistä ja työhön osallistumisen laajentamista, elinkeinolähtöistä innovaatiopolitiikkaa ja kestävästä kasvusta sekä toimia, jotka edistävät hiilineutraaliin talouteen ja yhteiskuntaan siirtymistä.

Läpileikkaavat periaatteet kestävä kehitys, sukupuolten tasa-arvo, yhdenvertaisuus, digitaalisuus, kansainvälistyminen, ilmastonmuutos, innovatiivisuus sisällytetään kaikkeen toimintaan tarkoituksenmukaisesti siten, että aktivoidaan toimijoita näkemään uusia potentiaaleja ja kehittämään toimintaansa periaatteiden mukaiseen suuntaan. ESR tukee erityisesti YK:n kestävän kehityksen tavoitteita 1-5 ja 8. EAKR tukee erityisesti tavoitteita 7-10 ja 13. Sen lisäksi, että tasa-arvo huomioidaan kaikissa hankkeissa, voidaan rahoittaa myös hankkeita, joiden pääasiallisena tavoitteena on sukupuolten tasa-arvon edistäminen. Saamelaisten, romanien ja muiden väestöryhmien ja yhteisöjen tukeminen kulttuurisensitiivisesti on tärkeää rakennerahastovaroja käytettäessä. Vammaisten henkilöiden oikeuksien, työllistymismahdollisuuksien ja yhteiskunnallisen osallisuuden vahvistaminen sekä toimien saavutettavuus huomioidaan rakennerahastoilla tuettavassa toiminnassa. Ohjelman toimet toteutetaan perusoikeuskirjan mukaisesti. Toimilla vähennetään osaltaan epätasa-arvoisuutta.

Alueelliset erot ja painotukset heijastuvat toimeenpanon valinnoissa

Samaan aikaan toisaalla tapahtuva väestön muutos, keskittymiskehitys ja kaupungistuminen sekä elinvoiman menettäminen ja syrjäalueiden tyhjeneminen toisaalla luovat taustaa ohjelman alueelliselle toimeenpanolle. Kaupunkiseuduille pääosin keskittyvän kasvavan yritys- ja innovaatiotoiminnan resursoinnissa tulee huomioida myös yhteistyö ympäröivän seudun toimijoiden kanssa. Työsäkäyntialueiden laajentuminen ja työn tekemisen uudistuvat tavat voivat lisätä työllisyysastetta alueilla, joissa työmarkkinoiden toimimattomuus on haaste. Väestörakenteen muutos näkyy eri tavoin eri alueilla. Kaupungit kohtaavat haasteita heterogeenisen väestön palvelujen kehittämisessä. Samaan aikaan syrjemällä pyritään löytämään uuden tyyppisiä palvelujen järjestämisen tapoja.

Pohjoisen harvaanasutun alueen erityisiä alueellisia kehityseroja lieventämään tarkoitettua erityisrahoitusta suunnataan erityisesti elinkeino- ja yritystoimintaa edistävään saavutettavuuteen sekä koulutuksellista tasa-arvoa, hyvinvointia ja osallisuutta lisäävien palvelujen saavutettavuuden kehittämiseen esimerkiksi digitalisaation avulla. NSPA-tuki kohdennetaan Itä- ja Pohjois-Suomen alueen erityshaasteiden ratkaisemiseen. Näitä haasteita ovat mm. pysyvät kilpailukykyhaitat, jotka johtuvat harvasta asutuksesta ja pitkistä etäisyyksistä. Ohjelman toimin tuetaan EU:n Itämeri-strategian toimeenpanoa.

Täydentävyys muihin EU:n strategioihin ja politiikkoihin sekä kansallisiin toimiin

Ohjelman toimet tukevat kansallista elinkeino-, energia-, ilmasto-, innovaatio-, osaamis- ja työllisyyspolitiikkaa sekä syrjäytymisen ja köyhyyden vastaista työtä sekä lisäämällä toimenpiteisiin volyymin, että tuottamalla uusia toimintamalleja, menetelmiä ja verkostoja kansallisen politiikan

kehittämiseksi. EAKR:n toimet tukevat mm. Horisontti ohjelmaa rahoittamalla yritysten ja oppilaitosten alkuvaiheen innovaatiotyötä ja verkostoja. EAKR:n yritystuet toimivat koordinoitusti maaseuturahaston yritystukien kanssa muodostaen peiton kaikille alueille. EAKR:n yritystuet, kansalliset ja EU:n osarahoittamat rahoitusinstrumentit sekä yritystoiminnan muu kehittäminen toimivat koordinoituna kokonaisuutena.

ESR+ tuottaa mm. valtakunnallisen kehittämistoiminnan kautta innovatiivisia malleja kansallisiin toimiin skaalattavaksi. ESR:llä tuetaan osittain samoja maahanmuuttajaryhmiä kuin AMIFilla ESR-toimien ollessa kuitenkin laaja-alaisempia. AMIFilla ei rahoiteta suoraan työllistymistä tukevaa toimintaa vaan erityisesti vastaanottokeskuksissa tapahtuvaa ja alkuvaiheen kotoutumista edistävää toimintaa. Rakennerahastot ja AMIF täydentävät kansallisella rahoituksella rahoitettavia kotoutumislain mukaisia kotouttamistoimia. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteet toteutuvat Suomessa nykyisellään varsin hyvin. Ohjelman ESR-toimilla on kuitenkin tarpeen tukea etenkin työllisyyden, jatkuvan oppimisen ja työelämän kehittämistä. Niin ikään edistetään pilarin periaatteissa mainittua sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, yhtäläisiä mahdollisuuksia ja osallisuutta.

Hallinnollisiin toimintaedellytyksiin ja hallintoon liittyvät haasteet sekä yksinkertaistamistoimet

Ohjelmakauden 2014-2020 ulkopuolisen ohjelma-arvioinnin mukaan hallinnon haasteet liittyvät niukkojen resurssien tehokkaaseen käyttöön ja asiakaslähtöisen uudistuvan hanketoiminnan aktivointiin. Hallinnon vahvuuksia ovat entistä sujuvampi sähköinen asiointi, käyttöön otetut kustannusmallit ja maksatusten nopeutuminen. Myös jatkossa yksinkertaistamisen toimet liittyvät vahvasti hanketason työhön, kustannusmalleihin ja edelleen kehittyviin sähköisiin prosesseihin

Valtakunnallista ja ylimaakunnallista hanketoimintaa arviointi pitää pääosin hyvänä. Valtakunnalliset hankkeet poistavat toiminnallista päällekkäisyyttä, edistävät tulosten leviämistä ja tuovat erityisasiantuntemusta hanketoimintaan. Ylimaakunnallisten hankkeiden hyötyvaikutuksia ovat keskinäinen oppiminen sekä mittakaavaedut, kun toimenpiteitä toteutetaan yhtä maakuntaa suuremmalla alueella.

Pk-yritysten kestävä kasvun, kansainvälistymisen, kilpailukykyyn ja digitalisaation parantaminen ml. pk-yritysten toimintaympäristöä tukevat elinkeinoelämäälähtöiset laajakaista- ja liikenneinfrainvestoinnin harvaan asutuilla alueilla Itä- ja Pohjois-Suomessa

Suomen elinkeinorakenteessa on tapahtunut voimakkaita muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana. Etenkin perinteisiltä teollisuuden aloilta on vähentynyt kymmeniä tuhansia työpaikkoja. Samaan aikaan kasvava kiertotalous, terveysteknologia palveluineen sekä ilmastonmuutoksen vaatimat toimet tarjoava uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Pk-yritysten rooli elinkeinorakenteen monipuolistamisessa on keskeinen, sillä suurin osa uudesta liiketoiminnasta ja uusista työpaikoista sekä tuottavuuden kehityksestä tapahtuu nopeasti kasvavissa pk-yrityksissä. Suomen yrityskentälle tyypillistä on mikroyritysvaltaisuus ja yksinyrittäjyys. Nopeaa kasvua hakevia yrityksiä on Suomessa vähän. Yritysten kansainvälistymisessä on edelleen kehitettävää. Viennissä ja muussa kansainvälisen liiketoiminnan osuuksissa on toimialojen ja yritysten välillä huomattavia eroja. Tarvitaan panostuksia pk-yritysten kestäväan kasvuun, innovaatiokykyyn, kansainvälistymiseen ja uudistumiseen sekä hiilineutraalien ratkaisujen kehittämiseen.

Ilmastoteknologian ja vähähiilisen tuotannon tuomat mahdollisuudet elinkeinoelämässä tulee hyödyntää täysimääräisesti. Jo nykyisellään Suomessa on merkittävää korkean teknologian Cleantech -osaamista monilla aloilla mutta ei riittävästi kansainvälistymistä ja vientiä. Ongelmana on synnyttävä riittävän vahvoja konsortioita, jotka tukevat toisiaan, ja ovat kilpailukykyisiä globaaleilla markki-

noilla. Alueiden omiin vahvuuksiin perustuvat innovatiiviset kehitysympäristöt ja innovaatioalustat tukevat yrityksiä uudistumisessa, innovoinnissa ja kansainvälistymisessä.

Useimmat uudet yritykset ja niiden luomat työpaikat syntyvät keskimääräistä alhaisemman tuottavuuden aloille. Palvelualoille syntyvien työpaikkojen lisäksi pitäisi syntyä työpaikkoja myös korkean tuottavuuden aloille. Alueilla sijaitsevien teollisuuden keskittymien toimintaa on tarpeen kehittää elinvoimaisiksi ja innovatiivisiksi ekosysteemeiksi, joilla on kansainvälinen kytkentä. Uudenlaiset liiketoimintamallit ja palvelutuotanto edellyttävät tuotannon investointien lisäksi myös panostuksia osaamiseen, osaavan työvoiman saatavuuteen, uudistumiseen sekä tutkimusintensiiviseen kasvatamista. Yli puolet pk-yrityksistä kokee osaavan ja yrityksen tarpeita vastaavan työvoiman saatavuuden olevan rajoite kasvulle ainakin jossain määrin. Pk-yritysten puutteellinen uusiutumiskyky osaamisessa ja omistajanvaihdoksissa vaarantaa etenkin pienyritysvaltaisten alueiden elinvoimaa. Haasteet työvoiman saatavuudessa koskevat sekä kaupunkeja että maaseutua. Muuttuvissa tilanteissa on tärkeää myös rahoittaa toimia, joilla tuetaan yritystoimintaa ja työpaikkojen säilymistä ulkoisten riskitekijöiden ja äkillisten suhdannemuutosten uhatessa.

Yritysten rahoituksen saatavuus on ollut pääosin hyvällä tasolla viime vuosina. PK-yritysbaremetrin 2/2019 mukaan kasvuhakuisille yrityksille yksi yleisimmistä kehittämisen ja kasvun esteistä on rahoitus. Riittämättömät vakuudet muodostavat markkinahäiriön. Kireät vakuusvaatimukset ovat pahin tunnistettava este hakea tai saada rahoitusta. Vakuusongelmat korostuvat erityisesti maaseutualueilla.

Suomella on erityinen maantieteellinen sijainti ja siitä syystä pk-yrityksillä on fyysisestä toimintaympäristöstä johtuvia haasteita. Maa on osittain harvaan asuttu ja etäisyydet ovat pitkiä. Saavutettavuudella on keskeinen merkitys elinkeinoelämän kilpailukyvyssä. Saavutettavuuden haasteet ovat etenkin Itä- ja Pohjois-Suomelle kilpailuhaitta. Pitkät etäisyydet ja harva asutus aiheuttavat haasteita kuljetusketjuissa. Työvoiman liikkuvuuden esteiden poistaminen vaatii joukkoliikenteen kehittämistä, matkaketjujen sujuvoittamista sekä monipaikkaisuuden mahdollisuuksien hyödyntämistä.

Digitaalisen infrastruktuurin ja tietoliikenneyhteyksien saatavuus vaihtelee alueittain. Huippunopean (100 Mbit/s) kiinteän laajakaistan saatavuus vaihtelee maakunnittain 97 prosentista alle 40 prosenttiin. Kattavat, nopeat ja luotettavat tietoliikenneyhteydet ovat välttämätön perusedellytys tuotannon ja työelämän alati digitalisoituessa. Digitaalisen infrastruktuurin ja viestintäyhteyksien kehittämistarpeiden lisäksi yritykset kohtaavat myös henkilöstön osaamiseen liittyviä digitalisaation ja teknologisen murroksen haasteita. Vaikka digitaaliset taidot ovat yksi Suomen tärkeimmistä kilpailueduista, yrityksillä on vaikeuksista löytää työntekijöitä tieto- ja viestintäteknikan erityisosaamista edellyttäviin tehtäviin. Yritysten välillä on huomattavia eroja digitaalisten teknologioiden integroinnissa ja liiketoiminnassa. Yrityksen digitalisaation asteeseen vaikuttaa merkittävällä tavalla yrittäjän ja muiden avainhenkilöiden osaaminen. Etenkin pienet yritykset tarvitsevat sparrausta ja matalan kynnyksen etenemismalleja digikyvykkyiden kehittämiseen.

NSPA-alueella toteutettavat infrastruktuurihankkeet kytkeytyvät laajempiin kehittämiskokonaisuuksiin. Euroopan komission "Regions in Industrial Transition" -pilotissa valmistuneessa Itä- ja Pohjois-Suomen Älykkään erikoistumisen strategiassa tunnistettuja yhteisiä kasvualoja ovat biojalostus, kaivannaistoiminta, kemianteollisuus, valmistava teollisuus sekä kestävä matkailu. Älykkään erikoistumisen tavoitteena on edistää erityisesti kasvualojen TKI-toimintaa, liiketoiminnan kasvua, monipuolistumista ja laajentumista alueella. TKI-toimintojen laajenemiseksi Itä- ja Pohjois-Suomessa ao. yritysten investointikynnystä on madallettava ja mahdollistettava yritystoiminnan laajentaminen. Tämä edellyttää tuotannolliseen toimintaan ja matkailun yritystoimintaan keskittyviä pienimuotoisia laajakaista- ja liikenneinfrastruktuureja tukemaan yritystoiminnan kehittymistä alueella.

Ohjelmakauden 2014-2020 arvioinnin mukaan pk-yritysten kilpailukyvyyn kehittymistä on edesautettu monipuolisesti. EAKR-tukea saaneiden yritysten kohdalla ohjelman toimilla kasvua on mahdollistettu tavoitteisiin nähden hyvin; tosin osa vaikutuksista tulee näkyviin vasta pidemmän ajan kuluessa. Ohjelmassa on onnistuttu yritysten kansainvälistymisen edistämisessä. Sen sijaan ohjelman vaikutukset elinkeinorakenteen monipuolistamiseen ja uusien yritysten syntymiseen ovat olleet vaatimattomat. Yritysrahoituksen saatavuutta varten on otettu käyttöön ohjelmakaudella 2014-2020 erilaisia EU:n rahoittamia rahoitusvälineitä. Työ- ja elinkeinoministeriön ja Finnveran teettämän selvityksen mukaan etenkin pienten ja keskisuurten kasvuyritysten mahdollisuudet rahoituksen saamiseen ovat parantuneet merkittävästi SME InnovFin- ja SME Initiative -takausinstrumenttien myötä.

Vähähiilisen ja vihreän talouden edistäminen, ilmastonmuutoksen hillintä ja sopeutuminen sekä toimet oikeudenmukaisen siirtymän edistämiseksi

EU:n tavoite ilmastoneutraaliudesta vuoteen 2050 mennessä edellyttää laajasti toimia. Vihreän kehityksen ohjelmaa, jota tuetaan investoinneilla vihreään teknologiaan, kestäviin ratkaisuihin ja uuteen yritystoimintaan, toteutetaan osin myös Suomen EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmalla. Rakennerahastovaroilla ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston varoilla voidaan mm. investoidaan ympäristöystävälliseen teknologiaan, tukea yritysten ja teollisuuden innovointia, lisätä energiatehokkuutta ja edistää irtautumista hiilidioksidikuormittavista raaka-aineista energia-alalla. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma luo pohjan reilulle ja sosiaalisesti oikeudenmukaiselle siirtymävaiheelle.

Ilmastonmuutoksen hillintä turvallisena pidettyyn tasoon tarkoittaa yhteiskunnan systeemistä muutosta uudelleenlaiseen tapaan toimia. Suomen tavoitteena on olla hiilineutraali v. 2035 mennessä. Pitkän aikavälin tavoitteena on, että yhteiskunta eri teollisuusaloineen muuttuu hiilineutraaliksi. Haasteena on löytää keinot luoda kannustimia sitoutua ja valita vähähiilisiä ratkaisuja sekä tasoittaa siirtymän epävarmuuksia. Ilmastonmuutoksen hillintä edellyttää isoja muutoksia energia- ja päästöintensitiivisessä teollisuudessa ja yhteiskunnassa luomalla tulevaisuuteen ulottuvan tarpeen uudistaa energian tuotantoa vähemmän päästöjä aiheuttavaksi ja energiatehokkaammaksi. Tästä seuraa uusia ja kasvavia mahdollisuuksia eri energiateknologioille. Eniten korostuvat uusiutuvaan energiaan liittyvät innovatiiviset ratkaisut ja niiden käyttöönotto ja energiatehokkuuden merkittävä kasvattaminen.

Haasteiden lisäksi Suomelle avautuu huomattavia uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja ratkaisuja globaaleilla markkinoilla. Sekä julkinen että yksityinen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta on käännettävä kasvu-uralle uuden kasvun luomiseksi ja globaalien megatrendien ratkaisemiseksi. Perinteisten menestysalojemme rinnalla hiilineutraalisuus, ekologiset investoinnit, luova talous, cleantech ja kiertotalous synnyttävät uusia suomalaisen elinkeinojen kasvutarinoita, rakennuspaliikoita hyvinvoinnillemme. Keskeistä on pk-yritysten vähähiilisten innovatiivisten tuote- ja palveluideoiden tuotteistaminen, kaupallistaminen ja pääsy markkinoille. Vähähiilisydestä ja vastuullisuudesta on muodostumassa kilpailuetu yrityksille ja jatkossa se on liiketoiminnan edellytys markkinoilla pärjäämiseksi.

Ilmastonmuutos on yksi merkittävimmistä tekijöistä arktisella alueella ja määrittää alueen tulevaisuuden kehityspolun. Ilmastonmuutosta täytyy hillitä kaikin mahdollisin keinoin. Paikallisyhteisöjen ml. alkuperäiskansa saamelaisten mahdollisuuksia sopeutua muutokseen on kehitettävä. Teknologiakehitys mahdollistaa entistä kestävämpiä ratkaisuja vuorovaikutuksen kehittämiseen. Monipaikkaisuus ja etätyö, uudet vähähiiliset liikennemuodot, uusiutuvan energian ratkaisut, luonnon ja kulttuuriympäristön virkistyskäyttö ja matkailu edellyttävät yhteistyön kehittämistä kaupunkien ja maaseudun välillä. Rakennerahastoilla mahdollistetaan näihin teemoihin liittyvää kestävän liiketoiminnan innovatiivista kehittämistyötä ja siinä tarvittavaa osaamista.

Ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi tarvitaan huomattavasti nykyistä tasoa suurempia yksityisiä ja julkisia investointeja vähähiilisiin käytäntöihin ja teknologioihin. Kunnat ja kaupungit ovat keskeisessä asemassa kansallisen hiilineutraalisuustavoitteen toteuttamisessa sekä suoraan että välillisesti. Materiaalien valmistukseen, kulutukseen ja parempaan hyödyntämiseen kohdentuvat toimet ovat tärkeässä roolissa ilmastotavoitteisiin ja hiilineutraaliuteen pääsemiseksi. Hiilineutraaliin toimintatapaan sekä ilmastonmuutoksen vaikutuksiin varautuminen ja sopeutuminen edellyttävät laaja-alaista yhteiskunnallista muutosvalmiutta ja osaamista toiminnan uudistamiseen.

Talouden rakenne Suomessa on yksi maailman energiaintensiivisimmistä pitkien kuljetusmatkojen, kylmän ilmaston ja teollisuuden rakenteen vuoksi. Kaikilla aloilla on mahdollista parantaa energia- tehokkuutta. Palvelusektorin energiaintensiteetti on yli EU:n keskiarvon.

2014-2020 arviointi toteaa, että vähähiilisyttä edistävien toimenpiteiden vaikutusketjut ovat monimutkaisia ja ne ulottuvat laajasti yhteiskunnan eri toimintoihin ja eri aluetasolle: globaalille, kansalliselle ja alueelliselle tasolle sekä elinkeinoelämän eri sektoreille. Joidenkin maakuntien teemallisten kehittämiskokonaisuuksien osana vähähiilisyys on suunnannut osaamista ja yritystoimintaa ja siten vahvistanut vähähiilisyyteen liittyviä osaamiskeskittymiä. Vähähiilisyyden kasvava merkitys osana yritysten liiketoimintaa on tunnistettu yrityskentässä laajalti. Viranomaisten ja hanketoteuttajien ymmärrystä vähähiilisyyden periaatteista kasvattamalla on mahdollista lisätä toimien vaikuttavuutta.

Oikeudenmukaiseen siirtymän rahaston toimet

Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto tukee alueita, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita sen vuoksi, että unioni siirtyy ilmastoneutraaliin talouteen vuoteen 2050 mennessä. Rahoitus toimeenpannaan avustuksina niille alueille, joihin siirtymän taloudelliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset kohdistuvat kielteisimmin fossiilisten polttoaineiden tuotannossa odotettujen työpaikkojen menetysten ja kasvuhuonekaasuvaltaisimpien teollisuuslaitosten tuotantoprossien muuttamisen vuoksi. *(täydennetään myöhemmin kuvauksella mihin lähtökohtiin kansalliset toimet perustuvat, mihin kohdistuvat (alueet) sekä viittaus hallitusohjelmaan ja kansalliseen energia- ja ilmastosuunnitelmaan eli sitoumus).*

Elinkeino- ja työelämälähtöisten tutkimus- ja innovointivalmiuksien parantaminen ja TKI-verkostotyön edistäminen

Globaalin toimintaympäristön muutokset, kuten nopea teknologinen ja taloudellinen kehitys sekä ympäristöhaasteet edellyttävät panostuksia elinkeinoelämälähtöiseen innovatiiviseen tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Kansallisessa uudistusohjelmassa on asetettu TKI-toiminnan tavoite 4 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Suomen TKI-intensiteetti oli 2,76 % suhteessa BKT:hen vuonna 2017. Vuodesta 2009 lähtien yrityssektorin TKI-intensiteetti on supistunut voimakkaasti, vaikka käänne parempaan onkin aivan viime vuosina tapahtunut. Julkisen tutkimuksen yksityisen yhteisrahoituksen määrä on EU:n keskiarvoa pienempi. Pk-yrityskenttä ei ole ollut riittävän kasvuhakuinen ja -kykyinen kompensoidakseen suuryritysten pudonneita investointitasoja. Suomessa yksityisiin TKI-investointeihin kykenevien keskusuurten yritysten joukko on kapea ja lisäksi nopeasti kasvavien innovatiivisten yritysten osuus on pienempi kuin keskimäärin EU:ssa. Myös suuryritysten osallistuminen yritysten verkostoihin ja innovaatioekosysteemeihin on tärkeää elinkeinoelämän uudistamisen ja kilpailukykyyn vahvistamiseksi.

Tarvitaan lisää panostuksia tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitukseen sekä tutkimusperäisen tiedon ja soveltavan osaamisen hyödyntämiseen elinkeinoelämän ja yritysten sekä julkisten palvelujen kehittämistoimissa huomioiden palvelujen ja tuotteiden koko arvoketju. Tutkimus- ja oppilaitosten TKI-toimintoja on kehitettävä entistä paremmin vastaamaan yritysten uudistumisen tarpeisiin. TKI-toimintaa tulee kohdistaa ilmastonmuutokseen ja vihreään talouteen.

Tutkimus- ja korkeakoulusektorin haasteena on riittämätön kansainvälistyminen. Suhteellisen korkeiden työvoimakustannusten lisäksi syrjäinen maantieteellinen sijainti ja kielimuuri rajoittavat

Suomen kykyä houkutella kansainvälisiä osaajia ja investointeja. Suorat ulkomaiset investoinnit ovat pysyneet matalalla tasolla. Myös suomalaisten monikansallisten yritysten määrä, jotka harjoittavat ulkomailla TKI-toimintaa on jokseenkin rajallinen. Tämä saattaa olla syynä suomalaisten yritysten vaikeuksiin päästä mukaan globaaliin teknologiakehitykseen, kansainvälisiin toimitusketjuihin tai kansainvälisiin innovaatioverkostoihin

Liiketoiminnan innovaatiot keskittyvät enimmäkseen pienten parannusten tekemiseen ja toiminnan tehostamiseen yrityksissä ja työpaikolla. Henkilöstön osaamisen ja sitä kautta innovaatiokyvykkyyden lisääminen on tärkeää innovaatiopotentiaalin kasvattamiseksi. Suomalaiset yritykset investoivat edelleen vähän korkeaa arvonlisää tuottaviin palveluihin tai luovaan talouteen. Myös julkisissa organisaatioissa on tarpeen kehittää tutkimus- ja innovointivalmiuksia sekä prosesseja yhteistyössä elinkeinoelämän ja asiakkaiden kanssa. Julkisia palvelurakenteita ja toimintamalleja kehittävien sosiaalisten ja teknologisten innovaatioiden luomiseksi tarvitaan myös laaja-alaista TKI-verkostotyötä.

Kauden 2014-2020 arviointi toteaa, että tutkimuksen ja kehittämisen edistämisen osalta rakennerahasto-ohjelman vaikutus jää vähäiseksi Suomen tutkimus- ja kehittämistoiminnan kokonaisuuteen suhteutettuna. Rakennerahastojen TKI-toiminnan rahoitus näyttäytyy kuitenkin rakenteellisesti tärkeänä kahdessa suhteessa. Sen avulla Suomeen on juurrutettu alueellisia TKI-keskittymiä ja innovaatioekosysteemejä koskevaa alueellista innovaatiopolitiikkaa. Rakennerahastot ovat myös lisänneet ja suunnanneet TKI-toimintaa erityisesti niissä maakunnissa, joissa yritysten TKI-intensiteetti on alhainen.

Jatkuvan oppimisen, ammatillisen liikkuvuuden ja työvoiman kohtaannon edistäminen työn murroksessa

Osaaminen tulee 2020-luvulla olemaan merkittävin kasvun edellytys, ja osaavan työvoiman saavuus määrittää pitkälti asemaamme kansainvälisessä kilpailussa. Uuden teknologian käyttöönotto ja työn murros lisäävät väestön osaamisen päivittämisen ja jatkuvan oppimisen tarvetta merkittävästi. OECD:n arvion mukaan 21 prosenttia työtehtävistä muuttuu merkittävällä tavalla seuraavien 10-20 vuoden aikana. Ammatit muuttuvat korkeampaa osaamista edellyttäväksi, ja muutosvauhti on niin nopea, että yksinomaan nuorten ikäluokkien kouluttamisella ei uuden osaamisen tarvetta kyetä tyydyttämään. Koulutusjärjestelmää tulee kehittää saumattomaksi kokonaisuudeksi, joka varmistaa jokaiselle sellaisen osaamisen, jonka pohjalta jatkuva oppiminen on mahdollista. Suku- puolten toimialoihin, ammatteihin ja työtehtäviin liittyvän segregaaation purku on tarpeen huomioida sekä oppilaitoksissa että työvoima-, nuoriso-, sosiaalipalvelujen sekä yritys- ja elinkeinopalvelujen käytännöissä. Sama liittyy muihin syrjiviin rakenteisiin (ikä, etninen alkuperä, vamma jne.).

Palvelujärjestelmää kehitetään siirtymä- ja muutosvaiheen tukielementtejä paremmin hyödyntäviksi. Koulutuksen ja työelämän nivelvaiheita sekä työstä työhön välisiä siirtymiä sujuvoitetaan ja nopeutetaan erityisesti huomioiden muuttuvan työelämän tarpeet ja muutosturvan toimintamallin kehittäminen. Keskeistä on työnantajien osaamisen tukeminen ja työelämälähtöisten palvelukokonaisuuksien kehittäminen, ml. rekrytointikäytännöt ja -osaaminen. Tarvitaan yritysälhtöisiä ratkaisuja, joilla edistetään eri väestöryhmien ml. maahan muuttaneiden ja muuttavien osaamispotentiaalin hyödyntämistä ja ehkäistään työsyöjintää. On tarpeen kehittää sekä yritysten kansainvälisiä rekrytointivalmiuksia, että henkilöstön moninaisuuteen liittyvää osaamista.

Myös matalimman tulo- ja koulutustason aikuisväestön osaamiseen on tärkeää kiinnittää huomiota työmarkkinoiden polarisaatiokehityksen vähentämiseksi. Erityisenä haasteena on, että tekoäly ja muu uusi teknologia uhkaavat eniten matalapalkkaisia, vähemmän koulutusta vaativia töitä ml. teollisyystyö ja rutiininomainen tietotyö. Tarve uudelleen koulutukseen ja osaamisen päivittämiseen kasautuu erityisesti ryhmille, jotka tyypillisesti osallistuvat vähän aikuiskoulutukseen.

Suomalaisnuorten osaamistaso on vuoden 2018 PISA-tutkimuksen mukaan edelleen maailman terävintä kärkeä. Tulosten lasku näyttää tasaantuneen. Erot lukutaidossa tyttöjen ja poikien välillä

ovat Suomessa OECD-maiden suurimpia. Tutkimus osoitti, että Suomessa on onnistuttu ehkäisemään koulujen välisten oppimistulosten eriytymistä. Huolestuttavaa kuitenkin on, että oppilaiden väliset osaamiserot ovat kasvaneet ja heikosti osaavien oppilaiden osuus on lisääntynyt. Vanhempien ammatin ja koulutuksen sekä varallisuuden vaikutus on voimistunut. Myös tyttöjen ja poikien osaamiserot ovat venähtäneet OECD-maiden suurimmiksi. Erityisenä huolenaiheena on maahanmuuttajataustaisten osaaminen. Osaamiserot maahanmuuttajien ja kantaväestön välillä ovat EU:n suurimpia. Koulupudokkuus on yleisempää pojilla ja miehillä. Peruskoulun jälkeinen tutkinto puuttuu suuremmalta osalta miehiä kuin naisia.

Tarve henkilökohtaiselle ohjaukselle ja osaamisen kehittämisspolkujen luomiselle kasvaa. Keskeistä on olemassa olevan osaamisen todentaminen ja hyödyntäminen. Maahanmuutto lisää osaltaan tarvetta osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen tehostamiseen. Oppilaitoksia ja koulutusohjelmia tulee kehittää edelleen yhdenvertaisuutta lisäävään suuntaan.

Arvioitsijat näkevät, että koulutuksen kehittämisessä 2014-2020 ohjelman pyrkimys saada hankkeisiin aiempaa enemmän vain perusasteen suorittaneita näyttää onnistuneen hyvin. Ohjelmalla on osaltaan voitu vaikuttaa mm. koulutuksen keskeytysten vähentämiseen ja siihen, että yhä harvempi nuori jää koulutuksen tai työn ulkopuolelle. Toimenpiteillä ei kuitenkaan ole edistetty riittävästi elinikäistä oppimista. Kohderyhmistä työllisten määrä suhteessa työttömiin ja työvoiman ulkopuolella oleviin on korostunut. Kasvu- ja rakennemuutosalojen koulutuksen tarjonnan ja laadun parantamisen osalta kehittämistoimet ovat vastanneet kasvualojen ja älykkään erikoistumisen edellyttämään osaamisen vahvistamiseen. Hankkeissa on myös onnistuneesti vahvistettu digitaalisessa yhteiskunnassa tarvittavaa osaamista sekä kehitetty digitaalisia oppimisympäristöjä ja koulutusmalleja.

Työnhakijoiden työllistymisen edistäminen sekä työelämän kehittäminen

Väestökehityksen trendit, väestön nopea ikääntyminen, työvoiman väheneminen ja muuttoliikkeet ovat merkittäviä haasteita Suomelle. Työkäisen väestön osuuden ennustetaan vuosien 2016 ja 2050 välisenä aikana supistuvan lähes viisi %:ia. Väestönlisäys tapahtuu yksinomaan maahanmuuton kautta. Työllisyysaste oli syyskuussa 2019 Tilastokeskuksen tietojen mukaan 72,7 %. Suomen tärkeimmillä talouden aloilla rakenteellinen työttömyys on säilynyt suhteellisen suurena. Työttömyysaste oli syyskuussa 2019 5,9 %. Nuorisotyöttömyys on hieman vähentynyt mutta on edelleen EU:n keskiarvon yläpuolella. Ulkomailta syntyneiden työllisyysaste on matalampi kuin Suomessa syntyneiden. Vaikka yli 55-vuotiaiden työllisyysaste on kehittynyt myönteisesti, on ikääntyneiden työttömien työelämäänsä palaaminen vaikeaa ja pitkäaikaistyöttömyys yleistä. Työelämän ulkopuolella olevista osatyökykyisistä 65 000 haluaisi työskennellä ja arvioi myös olevansa kykeneviä tähän. Jos heistä työllistyisi jatkossa pysyvästi esim. kolmannes, työllisyysaste nousisi nykyisestä yli kolme prosenttiyksikköä. Muihin vertailukelpoisiin EU-maihin verrattuna etenkin matalan osaamistason työntekijöiden työvoimaosuudet ovat alhaiset.

Muuttuvissa tilanteissa on tärkeää myös rahoittaa toimia, joilla tuetaan yritystoimintaa ja työpaikkojen säilymistä ulkoisten riskitekijöiden ja äkillisten suhdannemuutosten uhatessa. Työn murros edellyttää panostuksia ja valmiutta jatkuvaan oppimiseen. Osaavan työvoiman saatavuusongelmat vaikuttavat uusien teknologioiden, automaation ja robotiikan kehittämiseen ja hyödyntämiseen sekä ylipäättänsä yritysten tuottavuuteen ja kasvumahdollisuuksiin. Alhaisemman osaamisvaatimuksen omaavat työt voidaan korvata teknologisilla ratkaisuilla. Jatkossa myös ilmastonmuutokseen liittyvien haasteiden vastaaminen tulee vaikuttamaan osaamisvaatimuksiin yhä enemmän. Työvoiman saatavuutta haastavat väestön ikääntyminen, ihmisten paikkasidonnaisuus ja osassa maata pitkät etäisyydet. Työvoiman liikkuvuus maan sisällä sekä työperäinen maahanmuutto ovat alhaisella tasolla. Alhaisen osaamistason työpaikkojen houkuttelevuus on heikentynyt ja paikoin runsaastikin tarjolla olevia avoimia työpaikkoja on haasteellista saada täytettyä. Työllisenä pysymiseen vaaditaan jatkuvaa osaamisen päivittämistä työn ohella sekä valmiuksia liikkuvuuteen ammatillisesti ja alueellisesti. Laadukkaiden ja monipuolisten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden tarve

kasvaa merkittävästi. Osaamisen kehittämisen keinoja on joustavoitettava ja uudistettava, jotta kaikkien on mahdollista päivittää osaamistasoaan.

Erot naisten ja miesten olosuhteissa ilmenevät tuntuvina erityisesti työelämässä: palkkauksessa, ammatillisessa ja työmarkkina-asemassa sekä mahdollisuuksissa edetä työssä. Työmarkkinoiden erityinen haaste on yhä sukupuolten välinen toimialoihin, ammatteihin ja työtehtäviin liittyvä segregatio, joka jäykistää työmarkkinoita, estää ihmisten todellisen osaamispotentiaalinsa toteutumista ja tehokasta hyödyntämistä sekä aiheuttaa koulutuksen keskeyttämisiä ja alanvaihtoja. Toimialojen jakautuminen sukupuolen mukaan ja ammatillinen eriytyminen on vaikuttanut osaltaan huomattavaan palkkaeroon miesten ja naisten välillä. Tämä puolestaan näkyy myöhemmin eläkkeissä ja ikääntyneiden naisten heikkona taloudellisena asemana. Työpaikkojen väheneminen teollisuudessa on Suomen vahvasti sukupuolittuneilla työmarkkinoilla kohdistunut erityisesti miehiin, rakenteelliset ja työnteon tapojen muutokset hoiva- ja palvelusektoreilla puolestaan erityisesti naisiin.

Yhteisötalous ja yhteiskunnallisia tavoitteita liiketoiminnallaan toteuttavat yhteiskunnalliset yritykset voivat osaltaan tarjota työpaikkoja ja osaamisen kehittämisen mahdollisuuksia myös osatyökykyisille ja muille heikossa asemassa oleville. EU:n komission vuonna 2019 julkaiseman Suomen yhteiskunnallisia yrityksiä ja niiden ekosysteemejä tarkastelevan raportin mukaan pääasiallisia ko. yritysten kasvua rajoittavia tekijöitä ovat mm. ohjaavan yhteiskunnallista yrittäjyyttä edistävän politiikkakehyksen puute ja alikehittyneet sosiaaliset investointimarkkinat. Yleisissä yritysten palveluissa, rahoituksessa ja tukitoimissa ei välttämättä ole tunnistettu tai tunnustettu niiden erityisiä piirteitä ja vaatimuksia.

Vuoden 2018 työolotutkimuksen mukaan digitalisaatio on läpäissyt suomalaisen työelämän. Digitaaliset laitteet ovat lisänneet työn tehokkuutta ja läpinäkyvyyttä, mutta samalla myös sen nopeampisuutta ja kiireen tuntua. Sosioekonomisten ryhmien väliset erot laitteiden käytössä ja osaamisessa ovat suuria. Ikääntyvät ovat muita useammin huolissaan digitaidoistaan. Työnantajan tarjoamaan koulutukseen osallistuminen ja osaamisen kehittämisen mahdollisuudet eivät ole viime vuosina juuri lisääntyneet, vaikka toimintaympäristö muuttuu vauhdikkaasti.

2014-2020 arvioinnin loppuraportti toteaa, että etenkin ikääntyneiden työllistymisessä on saatu hyviä tuloksia, mutta nuorten työllistymisen suhteen tavoitteisiin ei ole päästy. Pitkäaikaistyöttömyyteen vaikuttaminen on ohjelman puitteissa ollut rajallista. Pääosaltaan ESR-toimilla on kyetty vaikuttamaan kansallista rahoitusta paremmin osallistuneiden työllisyyteen.

Haavoittuvassa asemassa olevien osallisuuden ja yhdenvertaisuuden edistäminen sekä toimet aineellisen puutteet torjumiseksi

Osatyökykyisten, vammaisten, ulkomaalaisten, etnisiin vähemmistöihin kuuluvien ja ikääntyneiden työnhakijoiden työllistymisessä on haasteita. Työttömyys heikentää työ- ja toimintakykyä ja niin ikään vajaus työ- ja toimintakyvyssä heikentää työllistymismahdollisuuksia. Työllisyysasteen nostaminen nykyisestä edellyttää, että työttömien ja työelämän ulkopuolella olevien työ- ja toimintakykyä tuetaan nykyistä tehokkaammin ja että työ- ja toimintakyvyn tuki integroituu nykyistä paremmin osaksi työllistymistä edistäviä toimia. On tarpeen tukea työmarkkinoiden vastaanottavuuden lisäämistä. Syrjäytymisriskien sukupuolittuneisuus ja alueelliset työllistymistä estävät terveiserot erityisesti miehiin kohdistuen tulee huomioida toimenpiteitä laadittaessa.

Työttömille suunnattujen palveluiden integrointiin liittyy haasteita. Työttömille suunnattujen aktivointipalvelujen valikoima on monipuolinen, mutta haasteena on palvelujen hajautuminen usealla eri tarjoajalle ja koordinoinnin puutteet, jolloin saumattoman palveluketjua ei saavuteta. Työllistymistä edistäviin palveluihin ei myöskään riittävästi sisälly yksilöllistä tukea ja kuntouttavia elementtejä eikä niitä soviteta yhteen kuntouttavien palvelujen kanssa. Tästä seuraa se, että heikommassa asemassa olevat työttömät putoavat eri toimenpiteiden ja ohjelmien väliin.

Suomen koulutusjärjestelmä on toimiva ja peruskoulutuksen osalta ikäluokat hyvin tavoitettava, mutta koulutustulokset ovat heikentyneet ja eri ryhmien väliset erot kasvaneet. Koulunkäynnin keskeyttäneiden osuus on hieman kasvanut. Ulkomailla syntyneistä keskeyttää koulunkäyntinsä kaksi kertaa niin suuri osuus kuin Suomessa syntyneistä. Suomessa on noin 70 000 koulutuksen ja työn ulkopuolella olevaa (NEET) nuorta. Työ- tai koulutuspaikan puuttuminen NEET-nuorella lisää huono-osaisuuden, syrjäytymisen ja yksinäisyyden kokemusten riskiä. Toisen asteen koulutuksen keskeyttäminen, työmarkkinoiden ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten suuri määrä ja ongelmien kasaantuminen nuorille miehille ovat keskeisiä haasteita. Etenkin taantuvilla alueilla riski koskee myös yhä useammin nuoria naisia.

Työllisyysaste työkäisten maahanmuuttajien keskuudessa on kantaväestöä matalammalla tasolla ja niin ikään työttömyysprosentti on korkeampi. Peruskoulun päättäneillä maahanmuuttajataustaisilla nuorilla on erityisen korkea riski työmarkkinoiden ulkopuolelle jäämiseen. Ulkomaalaistaustaisten työllistymistä vaikeuttavia tekijöitä ovat muun muassa kotimaisten kielten puutteellinen taito, työkokemuksen puute Suomessa sekä ongelmat, jotka liittyvät ulkomailla suoritettujen tutkintojen ja koulutusten tunnistamiseen. Työnantajiin liittyviä työllistymistä vaikeuttavia tekijöitä ovat muun muassa väärät mielikuvat ja kielteiset asenteet, ulkomaalaistaustaisia syrjivät rekrytointikäytännöt ja puutteet perehdytysresursseissa.

Väestön keskuudessa tapahtuu polarisaatiota ja huono-osaisuus kasautuu ja periytyy. Myös alueelliset erot kasvavat. Köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen riski on edelleen pieni, vaikka alueiden ja väestöryhmien välillä on jossain määrin eroja. Matalamman koulutustason omaavien vanhempien lapsilla sosiaalisen syrjäytymisen tai köyhyyden riski on suuri. Maahanmuuttajataustaisten lasten köyhyysriski on merkittävästi suurempi (20 %) kuin suomalaistaustaisilla lapsilla. Huono-osaisuudella ja köyhyydellä on taipumus kasautua ja siirtyä sukupolvelta toiselle. Köyhyydellä on kytkeä nuorten erilaisiin ongelmiin ja syrjäytymiseen sekä 16-24-vuotiaiden työkyvyttömyyseläkeisiin.

2014-2020 arviointi summaa, että sosiaalista osallisuutta ja köyhyyden torjuntaa edistävissä toiminnassa kehittämishankkeet ovat kohdistuneet suuremman köyhyys- ja syrjäytymisriskin mukaisille henkilöille. Vertailun perusteella sosiaalista osallisuutta ja köyhyyden torjuntaa edistävien hankkeiden tulokset ovat olleet parempia kuin vastaaville kohderyhmille tarkoitetun kansallisen toiminnan. Jatkossa toimet osallisuuden lisäämiseksi tulisi kytkeä paremmin sekä kansallisiin rakenteisiin että muuhun rakennerahastotoimintaan.

Aineellisen puutteen torjumiseen liittyvät toimet (täsmennetään myöhemmin)

Suomessa elää yli 800 000 henkilöä köyhyys- tai syrjäytymisriskissä. Huono-osaisuuden vähentämiseksi ja ruuan puutteen lieventämiseksi sekä ruokahävikin vähentämiseksi eri toimijat jakavat mm. kauppojen ylijäämäruokaa sekä tavaraa ilmaiseksi vähävaraisille henkilöille. Suomessa eri ruoka-aputoimijat ovat verkostoituneet aiempaa paremmin ja toiminta on siten myös aiempaa organisoidumpaa. Ruuan ja muun materiaallisen avun jakamisen ohessa lisätään avunsaajien sosiaalista osallisuutta sekä tietoisuutta mm. hävikkiruuan ja materiaallisen tuen saamisesta, velkaneuvonnasta, terveydenhuollosta, sosiaaliavusta ja erilaisista mm. rakennerahastojen osarahoittamista kehittämishankkeista.

Komission v. 2018 julkaiseman Suomen vähävaraisten avun ohjelmaa koskevan raportin mukaan ohjelma on tukenut useimpia ruoanjakoon osallistuneita tahoja sekä aineellisesti muodostamalla merkittävän osan jaettavasta ruoasta, että lisännyt niiden organisoitumista ja osaamista ruokajakelun hallinnoimisesta. Tämä on näkynyt myös mahdollisuutena toteuttaa muutakin tukea liittämissä toimien muodossa. Komissio arvioi, että toiminnan merkitys on suurempi harvaan asutuilla alueilla, jossa on vähemmän mahdollisuuksia ylijäämäruoan lahjoitukseen.

Taulukko 1. Toimintapoliittiset tavoitteet, erityistavoitteet ja perustelut

Taulukko 1		
Toimintapoliittinen tavoite	Erityistavoite (komissio)	Perustelut (tiivistelmä)
1. Älykkäämpi Eurooppa	ET 1.1.	<p>Jotta Suomi voisi tulevaisuudessakin olla innovaatiojohtaja Euroopassa, tarvitaan uusia toimintamalleja elinkeinoelämän ja tutkimuksen yhteistyöhön sekä osaamisen siirtoon elinkeinoelämän monipuolistamiseksi. Maakuntien älykkään erikoistumisen strategioilla on tärkeä rooli elinkeinoelämän muutosprosessissa sekä alueellisen innovaatiokapasiteetin kehittämisessä. Muutoksiin vastaaminen edellyttää alueiden ominaispiirteet ja vahvuusalat tunnistavaa kehittämistä. Maakuntien TKI-toiminta tukee myös kansallista tavoitetta nostaa TKI-investointien osuus bkt:sta 4 %:iin.</p> <p>Osaamisen ja taitojen kehittäminen synnyttää uusia toimintamalleja, jotka ovat pohjana joustaville, monialaisille innovaatioekosysteemeille sekä kiertotalouden kehittymiselle. Digitaaliset innovaatiokeskittymät tukevat yrityksiä ja julkisia organisaatioita uusien teknologioiden käyttöönotossa ja älykkäiden prosessien kehittämisessä.</p> <p>On edistettävä korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten valmiuksia kansainvälistyä ja kytkeytyä EU-tasoihin arvoverkkoihin, parantaa tutkimushankkeiden kaupallista kannattavuutta sekä osallistua vuorovaikutteisiin ja avoimiin innovointiprosesseihin. TKI-toiminnassa keskeistä on monialainen yhteistyö eri toimijoiden, kuten korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten, yritysten, kuntien, liikelaitosten, yhdistysten ja säätiöiden sekä valtion ja kansainvälisten kumppaneiden välillä.</p> <p>Yksityisen ja julkisen sektorin – erityisesti tutkimus- ja kehittämisorganisaatioiden, kaupunkien ja kuntien – yhteisellä innovaatiotoiminnalla edistetään globaalien ympäristöhaasteiden ratkaisemista ja luodaan kasvua.</p>

		<p>Kansainvälisten ja kansallisten ilmasto- ja ympäristösopimusten ja -sitoumusten painoarvon kasvaessa on tärkeää tunnistaa sääntelyn positiivinen vaikutus kestävästä kasvusta, uusien markkinoiden ja tuotekehityksen suuntaajana.</p> <p>Myös komissio suosittaa vuoden 2019 maakohtaisissa suosituksissa Suomea investoimaan tutkimukseen ja innovointiin, vähähiiliseen talouteen ja energiaan siirtymiseen sekä kestävästä liikenteeseen alueelliset erot huomioon ottaen. Erityistavoitteen toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella.</p>
<p>1. Älykkäämpi Eurooppa</p>	<p><i>ET 1.3.</i></p>	<p>Yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot supistuivat 2010-luvulla Suomessa jyrkemmin kuin missään muussa EU-maassa. Innovaatioilla on kuitenkin huomattava vaikutus yritysten toimintaan, uusiutumiskykyyn ja menestykseen. Korkeakouluysteistyöhön osallistuvat yritykset ovat muita aktiivisempia kehittämään tuotantoprosessejaan ja tuoteinnovaatioita sekä edistämään organisaationsa toimintaa. Korkeaan arvonlisäykseen tähtäävää innovaatiotoimintaa ja siinä esim. luovan osaamisen hyödyntämistä tulee lisätä.</p> <p>Uuden teknologian ratkaisut, digitalisaatio, automaatio ja esim. robotiikka luovat mahdollisuuksia kehittää yritysten tuotantoprosesseja ja palveluja avaten samalla myös uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Kyky integroida digitaalisuutta liiketoimintaansa ei kuitenkaan ole ollut suomalaisten yritysten vahvuus. Myös puutteet kansainvälisyydessä sekä sukupuolten välinen ammatillinen segregatio kaventavat mahdollisuuksia uusien innovaatioiden syntymiselle.</p> <p>Suomessa on merkittävää korkean teknologian Cleantech-osaamista monilla aloilla – olemme johtavia maita niin alan patenttien määrällä kuin ekoinnovaatioindeksillä mitattuna. Edelläkävijämarkkinoiden avulla luodaan kehittämisalustoja globaalia kysyntää ajatellen. Myös monet päästörajien tiukennukset luovat kasvun mahdollisuuksia suomalaisille korkean osaamisen ja teknologian yrityksille.</p> <p>Talouden monipuolisuuden puute on kuitenkin edelleen haaste eikä uusissa ja pienissä yrityksissä tapahtuva kehitys ole sitä vielä kompensoinut. Innovatiiviset kansainvälisesti verkottuneet liiketoimintaekosysteemit toimivat talouskasvun moottoreina luomalla uusia kasvualoja ja uudistamalla elinkeinorakennetta. Tuottavuus pitää palauttaa kasvu-uralle kansainvälisen kilpailukykyyn lisäämiseksi. Älykkään erikoistumisen mukaisesti on hyödynnettävä uusia kasvun lähteitä mutta myös elvytettävä alueiden perinteisiä toimialoja esim. jalostusastetta kasvattamalla.</p> <p>Komissiokin suosittaa vuoden 2019 maakohtaisissa suosituksissa Suomea investoimaan tutkimukseen ja</p>

		<p>innovointiin, vähähiiliseen talouteen ja energiaan siirtymiseen sekä kestävään liikenteeseen alueelliset erot huomioiden. Erityistavoitteen toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella.</p>
<p>4. Sosiaalisempi Eurooppa</p>	<p><i>ET 4.1.1</i></p>	<p>Työkäisen väestön osuuden ennustetaan supistuvan vuoteen 2050 asti. Väestönlisäys tapahtuu yksinomaan maahanmuuton kautta. Työllisyysaste kehittyi positiivisesti 2010-luvun loppupuolella ja yli puolet uusista työntekijöistä työllistyi työmarkkinoiden ulkopuolelta. Huolimatta työllisyyden kasvusta Suomen tärkeimmillä talouden aloilla on rakenteellinen työttömyys säilynyt suhteellisen suurena. Vaikka nuorisotyöttömyyskin on hieman vähentynyt, on se edelleen EU:n keskiarvon yläpuolella.</p> <p>Osaavan työvoiman saatavuus on merkittävä yritysten kasvun este. Työn murros edellyttää tarvetta osaamisen päivittämiseen ja jatkuvaan oppimiseen. Niin digitaalisuuden lisääntyminen kuin ilmastonmuutoksen haasteisiin vastaaminen ja ekologiset haasteet vaikuttavat osaamisvaatimukseen yhä enemmän. Työn tekeminen lisääntyy väliaikaisissa verkostoissa, globaaleilla alustoilla ja ilman perinteistä työntekijä-työnantajasuhdetta – tämäkin edellyttää uudenlaista osaamista. Työntekijät tulevat enenevässä määrin vaihtamaan ammatteja useasti työuransa aikana ja tarvitsevat siinä tukea.</p> <p>Työvoiman ammatillinen ja alueellinen liikkuvuus on Suomessa suhteellisen vähäistä. Suomen työmarkkinoiden erityinen haaste on sukupuolten välinen ammatillinen segregatio, jonka johdosta osaamispotentiali ei tule täysimääräisesti käyttöön. Lisäksi mm. työelämän ulkopuolella olevien osatyökykyisten työllistymistä on tarpeen edistää työllisyysasteen nostamiseksi.</p> <p>Suomen, sen eri alueiden ja yritysten elinvoimaisuuden sekä ihmisten hyvinvoinnin varmistamiseksi on koko työvoimapotentiali saatava käyttöön. Tätä on tarpeen edistää yhteistyössä työnantajien kanssa.</p> <p>Työttömille, työvoiman ulkopuolella oleville ja työmarkkinoille heikosti integroituneille ryhmille kuten ulkomailta syntyneille sekä muille vähemmistöille tarvitaan Suomen saamien maa-kohtaisten suositustenkin mukaisesti monialaisia palveluita heidän aktivoimisekseen ja ohjaamiseen avoimille työmarkkinoille, koulutukseen tai yrittäjäksi. Tarvitaan myös toimia, joilla vähennetään syrjintää ja edistetään sukupuolten tasavertaista osallistumista työmarkkinoille. Toimet rahoitetaan avustusmuotoisella tuella.</p>
	<p><i>ET 4.1.6</i></p>	<p>Vaikka Suomessa on toimiva koulutusjärjestelmä, ovat koulutustulokset heikentyneet, osaamistaso on kääntynyt laskuun, erot eri ryhmien välillä ovat kasvaneet, koulunkäynnin keskeyttäneiden osuus on kasvanut ja merkittäväällä osalla on puutteita perustaidoissa. OECD:n PISA-tutkimuksen mukaan</p>

		<p>nuorten osaamistaso on heikentynyt lukutaidossa, matematiikassa ja luonnontieteissä, ja alueiden välillä on havaittavissa aiempaa suurempia eroja. Erityisenä huolenaiheena on maahanmuuttajien osaaminen. PIAAC-tutkimuksen mukaan kaikkien 16-65-vuotiaiden tietoyhteiskuntataidot eivät ole sillä tasolla, jolla pärjäisi nyky-yhteiskunnassa.</p> <p>Ennakointitulosten mukaan uusista työpaikoista 80 % edellyttää korkea-astetasoista osaamista. Toimiala- ja ammattirakenteiden sisäiset muutokset vaikuttavat osaamistarpeiden ennakointiin. Huomiota tulee kiinnittää myös sukupuolen mukaisen segregaaation lieventämiseen koulutuksessa ja työelämässä. Työnantajat tarvitsevat tukea mm. rekrytointikäytäntöjen kehittämiseen, inhimillisen pääoman hyödyntämiseen ja työelämän muutoksiin sopeutumiseen kuten mm. työ- ja yksityiselämän yhteensovittamisen edistämiseen. Jatkuva oppiminen helpottaa osaavan työvoiman saatavuutta, kasvattaa työvoiman tuottavuutta ja parantaa työorganisaatioiden johtamista.</p> <p>Muuttuvan työelämän vaatimukset lisäävät jokaisen oman osaamisen päivittämisen ja olemassa olevan osaamisen todentamisen merkitystä. Joustavien jatko- ja uudelleen koulutusmahdollisuuksien edistäminen, ammatinvaihdon helpottaminen sekä koulusta työelämään siirtymisen tehostaminen parantavat työssä pysymisen ja uralla etenemisen mahdollisuuksia. Myös matalimman tulo- ja koulutustason aikuiskoulutuksen kehittämiseen ja koulutuksellisesti aliedustettujen ryhmien osaamisen kasvattamiseen on tärkeää kiinnittää huomiota työmarkkinoiden polarisaatiokehityksen vähentämiseksi.</p> <p>Koulutusjärjestelmää ja eri koulutussektoreita tulee kehittää saumattomaksi kokonaisuudeksi. Osaamisen kehittämistä tukevien palvelujen, mm. henkilökohtaisen ohjauksen, tulee olla linkitettävissä monimuotoisiin työn muotoihin. Näillä toimilla tuetaan komission Suomelle antamien maakohtaisten suositusten toteutumista. Toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella.</p>
	ET 4.1.7	<p>Suomessa väestön keskuudessa tapahtuu polarisaatiota ja huono-osaisuus ja köyhyys kasautuu ja periytyy. Myös alueelliset erot kasvavat. Köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen riski on edelleen pieni, vaikka alueiden ja väestöryhmien välillä on jossain määrin eroja. Matalamman koulutustason omaavien vanhempien lapsilla sosiaalisen syrjäytymisen tai köyhyyden riski on suuri. Maahanmuuttajataustaisten lasten köyhyysriski on merkittävästi suurempi (20 prosenttiyksikköä) kuin suomalaistaustaisilla lapsilla. Köyhyydellä on kytkeä nuorten erilaisiin ongelmiin ja syrjäytymiseen sekä 16-24-vuotiaiden työkyvyttömyyseläkkeisiin.</p> <p>Suomessa on noin 70 000 koulutuksen ja työn ulkopuolella</p>

		<p>olevaa (NEET) nuorta. Työ- tai koulutuspaikan puuttuminen NEET-nuorella lisää huono-osaisuuden, syrjäytymisen ja yksinäisyyden kokemusten riskiä. Monella nuorella on haasteita osaamisessa ja elämönhallinnassa. Toisen asteen koulutuksen keskeyttäminen, työmarkkinoiden ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten suuri määrä ja ongelmien kasaantuminen nuorille miehille ovat keskeisiä haasteita. Mielenterveysongelmat ovat olleet työkyvyttömyyseläkkeiden myöntämisen yleisin syy vuodesta 2000 saakka. Mielenterveydenhäiriöt aiheuttavat työkyvyttömyyttä etenkin 18-34-vuotiaille.</p> <p>Tärkeää on tunnistaa ne keskeiset henkilöryhmät, jotka tarvitsevat tukea työllistymiseensä. Työllisyysasteen nostamisen sekä ihmisten hyvinvoinnin, osallisuuden ja yhtäläisten mahdollisuuksien edistämisen kannalta on tärkeää, että työelämän ulkopuolella olevia saadaan työelämään ja parannetaan heikossa työmarkkina-asemassa olevien edellytyksiä työllistymiseen. Työttömyys heikentää työ- ja toimintakykyä ja niin ikään vajaus työ- ja toimintakyvyssä heikentää työllistymismahdollisuuksia. Masennus on yleisin yksittäinen syy siirtymiseen työkyvyttömyyseläkkeelle. Suomen saamien maakohtaisten suositusten mukaisesti monialaiset ja moniammatilliset palvelut ovat tärkeä väline kohderyhmän tarpeisiin vastaamisessa ja aktiivisen osallisuuden edistämiseksi. Kohderyhmille suunnattavien toimien vaikuttavuutta edistää sukupuolinäkökulman huomioiminen.</p> <p>Erityistavoitteen toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella.</p>
Aineellisen puutteen torjunnan toimintalinja		täydennetään myöhemmin
Oikeudenmukaisen siirtymän toimintalinja		täydennetään myöhemmin
Teknisen tuen toimintalinja		täydennetään myöhemmin

2. Toimintalinjat ja erityistavoitteiden kuvaus

2.1. EAKR-Toimintalinja: Innovatiivinen ja hiilineutraali Suomi

2.1.1. Erityistavoite: Innovaatiot ja TKI-verkostot aluetalouden uudistamiseksi ilmastokestäväällä tavalla (ET 1.1.)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit [7540/8302/8 000]

Keskeisenä tavoitteena on elinkeinoelämälähtöisen innovaatiotoiminnan edistäminen. Ohjaavana kehikkona toimivat kansallinen TKI-tiekartta sekä maakuntien älykkään erikoistumisen strategiat, joissa määritellään maakunnan lähestymistapa älykkääseen erikoistumiseen ja painopistealat, joihin kehittämispanostukset suunnataan. Älykkäällä erikoistumisella on keskeinen rooli alueellisen innovaatiokapasiteetin ja –kumppanuuksien kehittämisessä ja muutosprosessien arvioinnissa ja seurannassa. Alueellisen ja kansallisen innovaatiotoiminnan tulee olla toisiaan tukevaa.

Ohjelman tavoitteena on lisätä elinkeinoelämän, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten, koulutuksen järjestäjien, muiden kehittämistoimijoiden (ml. kaupungit ja kunnat sekä kolmas sektori) sekä loppukäyttäjien (kuluttajat, kansalaiset) yhteistyötä palveluiden ja tuotteiden koko arvoketjussa. Myös muita kyvykkyyksiä vahvistetaan (mm. muotoilu-, brändi- ja aineettomiin oikeuksiin liittyvä osaaminen). Jotta edelläkävijämarkkinoita voi syntyä, tarvitaan julkisia investointeja pilotointi- ja kokeilutoimiin sekä julkisten hankintaprosessien kehittämistä.

Kansallinen ja kansainvälinen verkostoituminen on keskeisessä asemassa. Koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden työn tulokset tulee hyödyntää tehokkaammin, nopeammin ja laajemmin liiketoiminnassa. Yhteistyöllä ja osaamisen siirrolla tuetaan uuden teknologian käyttöönottoa yrityksissä. Elinkeinoelämän tarpeista lähtevää TKI-toimintaa sekä koulutusorganisaatioiden ja tutkimuslaitosten profiloitumista ja yhteistyötä tuetaan ohjelmassa maakuntien älykkään erikoistumisen strategioiden mukaisesti. Myös toisen asteen koulutuksen järjestäjien yritysrajoja ja osaamista hyödynnetään yhteistyössä.

Innovaatiotoimien parempaan vaikuttavuuteen pyritään kehittämällä alueellisten ja kansallisten toimien yhteensovittamista, mm. Business Finlandin sekä maaseutuohjelman osalta. Alueille luodaan edellytyksiä kytkeytyä osaksi kansainvälisiä arvoketjuja. Keskeisenä kanavana ovat älykkään erikoistumisen verkostot EU:n sisämarkkinoilla, ml. Itämeren alueella.

Ohjelmalla tavoitellaan hiilineutraalisuutta edistäviä vähähiilisiä ja resurssiviisaita ratkaisuja sekä digitalisaatioon, datatalouteen ja teknologisiin murroksiin liittyvien liiketoimintamahdollisuuksien kokonaisvaltaista hyödyntämistä. Kiertotalous ja digitaalisuutta edistävän TKI-toiminnan tulosten käyttöönotto ja skaalautuminen ovat keskeisessä asemassa. Toimenpiteillä kehitetään myös älykkäitä, hiilineutraalisuutta edistäviä ratkaisuja liikenteen ja liikkumisen sekä palvelujen saavutettavuuden tarpeisiin.

Ilmastotavoitteiden saavuttaminen sekä ilmastonmuutokseen sopeutuminen edellyttävät merkittävää systeemistä muutosta taloudessa, kulutuksessa, osaamisessa ja tuotannossa. Yhteiskunnalliset ilmastoratkaisut tehdään päästövähennyksillä, uusiin kestäviin energiamuotoihin siirtymällä, kiertotaloudella ja hiilinielujen turvaamisella. Alueet toimivat innovatiivisten hiilineutraalien elinkeinon ja kiertotalouden kasvualustoina, joissa kehitetyillä ilmastoratkaisuilla pienennetään tuotannon ja kulutuksen hiilijalanjälkeä. Ilmastonmuutoksen hillintään ja sopeutumiseen liittyvien teknologisten innovaatioiden ja osaamisen tulee olla Suomelle globaali kilpailukykytekijä. Hiilineutraali kiertotalous vähentää materiaalihävikiä, päästöjä ja kuljetustarpeita sekä parantaa yritysten kilpailukykyä ja vastaa kuluttajien tarpeisiin.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö otsakkeittain

TKI-toiminta

- vahvistetaan osaamista ja innovointitoimintaa esim. edistämällä pk-yritysten tuotteiden, materiaalien, palvelujen ja tuotantomenetelmien kehittämistä, pilotointia ja kaupallistamista sekä uusien teknologioiden käyttöönottoa ja hyödyntämistä
- tuetaan elinkeinoelämän tarpeista lähtevien innovatiivisten ratkaisujen, toimintamallien sekä kokeilu-, pilotointi-, demonstraatio- ja oppimisympäristöjen sekä tutkimusinfrastruktuurin kehittämistä ja yhteiskäyttöä
- tuetaan kaupunkien ja kuntien pilotointi- ja kokeiluympäristöjen kehittämistä
- tuetaan luonnonvarojen ja teollisuuden sivutuotteiden sekä yhdyskuntajätteen hyödyntämiseen ja jalostusasteen nostoon sekä muuhun kiertotalouteen liittyvää TKI-toimintaa
- edistetään innovatiivisten ja kestävien julkisten hankintojen kehittämistä ja parempaa hyödyntämistä

TKI-yhteistyö

- luodaan yhteistyömalleja ja toimintatapoja korkeakoulujen, tutkimuslaitosten sekä toisen asteen koulutuksen järjestäjien ja yritysten yhteistyölle, osaamisen ja teknologian siirrolle sekä kulttuurin TKI- ja luovan osaamisen paremmalle hyödyntämiselle
- kehitetään elinkeinoelämän ja tutkimuksen yhteistyötä sekä elinkeino- ja työelämälähtöisen soveltavan tutkimuksen hyödyntämistä yritystoiminnassa
- tuetaan elinkeino- ja työelämälähtöisen TKI-intensiteetin lisäämistä sekä osaamis- ja innovaatioekosysteemien syntymistä, kehittämistä ja kytkeytymistä kansallisiin ja kansainvälisiin arvoverkostoihin
- tuetaan älykkääseen erikoistumiseen liittyviä alueiden välisiä ja kansainvälisiä kumppanuuksia

Digitalisaatio

- edistetään digitalisaation hyödyntämistä TKI-toiminnassa, yksityisen ja julkisen sektorin haasteissa ja kehittämisessä, palveluiden kehittämisessä ja saavutettavuudessa sekä teknologisiin murroksiin liittyvien uusien liiketoimintamahdollisuuksien kehittämisessä
- tuetaan digitaalisten innovaatiokeskusten (digital innovation hub) käynnistämistä, kehittämistä ja yhteistyötä

Tavoitteena hiilineutraalisuus

- kehitetään kierto- ja biotalouteen sekä hiilenkiertoon liittyvää TKI-toimintaa ja demonstraatioympäristöjä
- tuetaan vähähiiliseen teknologiaan, uusiutuviin energialähteisiin sekä päästöttömiin ja älykkäisiin energijärjestelmiin liittyvää TKI-toimintaa
- kehitetään energia- ja materiaalitehokkuutta sekä hiilineutraaleja tai pitkään hiiltä sitovia tuotteita ja toimintatapoja
- tuetaan luonnon- ja kulttuuriympäristön kestäväan kehittämiseen, ilmastonmuutokseen sopeutumiseen, ympäristöhaittojen ja –riskien vähentämiseen sekä vähäpäästöisyyteen liittyvien älykkäiden ratkaisujen ja palvelukokonaisuuksien kehittämistä, pilotointia ja skaalautumista
- kehitetään työkaluja hiilineutraalisuustavoitteiden monitorointiin ja seurantaan

Läpileikkaavat periaatteet

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.

Sosiaalisia innovaatioita syntyy tutkimus- ja kehittämishankkeiden tuloksena. Uusia toimintatapoja levittämällä edistetään uusien liiketoimintamahdollisuuksien syntymistä.

Vähähiilisyiden edistäminen on ohjelmalla tuettavan TKI-toiminnan keskeistä ydintä – kehitetään elinkeinoelämälähtöisesti kiertotaloutta, energia- ja materiaalitehokkuutta sekä uusia älykkäitä palvelukokonaisuuksia. Luodaan myös uusia tapoja seurata hiilineutraalisuustavoitteiden toteutumista.

Digitaalisuutta edistetään laaja-alaisesti, mm. palvelujen saavutettavuuden näkökulmasta sekä käynnistämällä digitaalisia innovaatiokeskuksia (digital innovaation hub) ja kehittämällä niiden yhteistyötä. Digitaalisuuden edistämässä tiedostetaan myös sen päästövaikutukset sekä mahdolliset epätasa-arvoa lisäävät vaikutukset.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena innovaatiojärjestelmät toimivat aiempaa paremmin: tiedon ja osaamisen jakaminen on parantunut, yritysten välinen sekä yritysten innovaatioyhteistyö koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden kanssa on lisääntynyt ja on enemmän julkisten ja yksityisten toimijoiden yhteiskehittämistä, joka perustuu älykkään erikoistumisen strategioihin sekä yhteiskunnan ja erityisesti elinkeinoelämän tarpeisiin. Pk-yritysten panostukset TKI-toimintaan ovat kasvaneet ja innovaatioiden kaupallistaminen on kehittynyt – on tuotu uusia tuotteita ja palveluita niin koti- kuin ulkomaanmarkkinoillekin. Alueelliset innovaatioklusterit ja TKI-ekosysteemit sekä luovan osaamisen hyödyntäminen ovat vahvistuneet. Ilmastonmuutoksen hillintään ja ympäristöhaittojen ja –riskien vähentämiseen sekä kiertotalouden edistämiseen on syntynyt uusia innovaatioita. Koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden kansainvälisyys ja TKI-yhteistyö on kehittynyt EU:n ml. Itämeren alueella.

Tärkeimmät kohderyhmät [156/174/1 000]

Tärkeimpiä kohderyhmiä ovat TKI-organisaatiot, yritykset, kehittämissyhtiöt ja kunnat sekä näiden muodostamat verkostot ja innovaatioekosysteemit sekä yhdistykset ja säätiöt.

Toimet tasa-arvon, osallisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi [435/478/2 000]

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään purkamalla ja korjaamalla eri alojen TKI-toiminnan segregaatiota ylläpitäviä ja sukupuolistereotyyppisiin pohjautuvia rakenteita ja asenteita sekä rekrytointikäytäntöjä.

Yhdenvertaisuus huomioidaan eri alojen TKI-toiminnassa muun muassa yhdenvertaisuussuunnitelun avulla. Toiminnassa huomioidaan tarvittaessa myös positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi.

Tietyt kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu käyttö

[1862/2052/2 000]

1) Kestävän kaupunkikehittämisen ITI-ohjelma:

Kestävän kaupunkikehittämisen toimintamallina on innovaatioekosysteemien laaja-alaista kehittämistä koskevat sopimukset, jotka solmitaan pääkaupunkiseudun sekä sen ulkopuolella olevien yliopistokaupunkien kanssa. Sopimusten temaattiset kärjet ovat kaupunkilähtöisiä. Samalla malli tukee yli alue- ja toimialarajojen rakentuvien ekosysteemien yhteiskehittämistä verkostoina. Mallilla tuetaan kansainvälisesti nykyistä vetovoimaisempien innovaatiokeskittymien kehittymistä. Malli perustuu kaupunkien ja valtion kumppanuuteen. Kestävän kaupunkikehittämien toimintamallissa keskeistä on eri toimijoiden yhteinen strategia ja tiivis yhteistyö yritysten, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja muiden julkisten toimijoiden välillä. Kaupungit toimivat erityisesti innovaatioiden kehitysalustoina ja kokeiluympäristöinä uusien liiketoimintamahdollisuuksien aikaansaamiseksi vähähiilisiin ja resurssiviivaisiin ratkaisuihin sekä digitalisaatioon, datatalouteen ja teknologisiin murroksiin liittyen. Kestävää kaupunkikehittämistä tuetaan myös ESR-toimin.

2) Pohjoisen harvaan asuttujen alueiden ITI-ohjelma:

Itä- ja Pohjois-Suomen innovaatio- ja tutkimuskyky on vahvaa EU-tasolla, mutta kansallisesti maan heikoin. Alueen kasvua edistäviä vahvuuksia ovat maakuntien älykkään erikoistumisen strategioissa tunnistetut kansainvälisesti kilpailukykyiset liiketoimintojen ja tutkimuksen kärjet sekä rikkaat luonnonvarat ja puhdas luonto. Maakuntien sisällä on innovaatiotoiminnan kannalta hyvin erilaisia

alueita. Industrial Transition -pilottialueena Itä- ja Pohjois-Suomi on laatinut yhteisen älykkään erikoistumisen strategian, jossa määritellään yhteiset osaamisalueet sekä kasvualat. Toimenpiteissä keskitytään maakuntaohjelmien mukaisten älykkään erikoistumisen valintojen tukemiseen. Niiden pohjalta keskitytään myös koko alueen yhteisen strategian toimenpiteiden toteuttamiseen ylimaakunnallisena yhteistyönä.

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet (täsmenny) [1787/1984/2 000]

Maakuntien ja myös suuralueiden välisen yhteistyön perinteet ovat Suomessa vahvat. Ylimaakunnallinen tai jopa kansallisen tason hanketoiminta rakentuu luontevasti esim. yhteisten älykkään erikoistumisen painopistealojen pohjalta. Myös yhteistyö muiden ohjelmien, kuten maaseutuohjelman tai Interreg-ohjelmien välillä on TKI-toiminnan osalta luontevaa.

Arktisen strategian mukaisessa TKI-toiminnassa on olennaista tunnistaa toimintaympäristön ja käytännön työssä kohdattavat ongelmat ja hakea niihin yhdessä ratkaisuja. Digitalisaatiota tulee käyttää arktisella alueella julkisten palveluiden kehittämisen välineenä, esim. pitkät etäisyydet tuovat haasteita modernien julkisten opetus- ja sote-palveluiden tarjoamiseen harvaan asutuilla arktisilla alueilla. Pohjoisimman arktisen alueen hauraus mutta myös perinteinen osaaminen ja taidot ovat alueen erityispiirre, minkä vuoksi alue voi toimia edelläkävijänä ratkaistaessa ilmastonmuutokseen liittyviä kysymyksiä.

Itämeren alueen strategian (EUSBSR) tavoitteena on vastata alueen jäsenvaltioiden yhteisiin haasteisiin. Kehittämisen painopisteet on kuvattu strategian toimenpideohjelmassa (*linkki*). Sen puitteissa tehtävää kansainvälistä yhteistyötä voidaan toteuttaa temaattisten, pitkäkestoisten hankekokonaisuuksien avulla, jotka kokoavat eri puolilta yhteen toimijoita ja rahoitusta. Ohjelmakauden aikana voidaan järjestää Itämeren alueen jäsenmaissa synkronoituja hankehakuja. Myös yksittäiset hankkeet voivat tukea strategian tavoitteita.

Suomen näkökulmasta erityistavoitteen 1.1. tärkeitä teemoja ovat kansainvälisten TKI-verkoston kehittäminen ja Itämeren alueen hiilineutraaliuteen pyrkimistä edistävät kansainväliset yhteistyöhankkeet. Itämeren aluetta laajemmin yhteistyötä harjoitetaan RIS3-verkoston, Euroopan horisontti –hankkeiden ja esim. Industrial Transition –pilottien puitteissa.

Hanketoiminnassa osallistutaan myös muuhun kansainväliseen yhteistyöhön, kuten Venäjä-yhteistyöhön ja pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Indikaattorit (täydennetään/täsmennetään))

Hiilineutraaliuden edistäminen

1. Ilmastonmuutoksen hillintä ja sopeutuminen
2. Kiertotalousratkaisut
3. Energiatehokkuus

Kun rahoittaja tekee tämän luokittelun, niin kaikki alla olevat indikaattorit olisi mahdollista ajaa ko. luokituksen saaneista hankkeista. Yhdelle hankkeelle valitaan enintään yksi luokka pääasiallisen sisällön mukaan.

Tuotosindikaattorit

Komission yhteiset

RCO 04 – Muuta kuin rahoitustukea saaneet yritykset*, joista naisten yrityksiä

RCO 07 – Yhteisiin tutkimushankkeisiin osallistuvat tutkimuslaitokset

RCO 10 – Yritykset yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa

RCO 14 – ”Public institutions supported to develop digital services, products and processes”

RCO 10a – ”Enterprises supported to transform their products and services into circular economy”

RCO 96 – Alueiden väliset investoinnit EU-hankkeisiin

Ohjelmakohtaiset

TKI-infrastruktuuri-investoinnit (Korvaa RCO 08 – Tutkimuslaitteiden ja innovointityökalujen nimelisarvo)

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

Toimintalinja	Erityistavoite	Rahasto	Alueluokka	Tunnus [5]	Indikaattori [255]	Mittayksikkö	Välitavoite (2024)	Tavoite (2029)

Tulosindikaattorit

Komission yhteiset

RCR 01 – Tuettuihin yksiköihin luodut työpaikat

RCR102 – ”Research jobs created in supported entities”

RCR 02 – Yksityiset investoinnit, jotka ovat saaneet julkista tukea (josta avustuksia, rahoitusvälineitä)*

RCR 03 – Tuote- tai prosessi-innovaatioita tekevät pk-yritykset*

RCR 04 – Organisaatio- ja markkinointi-innovaatioita toteuttavat pk-yritykset*

RCR 05 – Itse innovoivat pk-yritykset

RCR 06 – Patenttihakemukset*

RCR 07 – Tavaramerkki- ja mallihakemukset*

RCR 14 – Julkisten digipalvelujen käyttäjät*

Ohjelmakohtaiset

Yrityksessä tai julkisessa organisaatiossa toteutettavat hiilineutraaliutta edistävät demonstraatiot

Yritys, joka käynnistää TKI-toiminnan tai TKI-yhteistyön yliopistojen, korkeakoulujen tai tutkimuslaitosten kanssa

Uudet kokeilualustat tai -ympäristöt

Kokeilualustoissa tai -ympäristöissä kehitetyt ja pilotoidut tuotteet tai palvelut

Kaupunkien kanssa innovaatioympäristöissä yhteistyötä tekevä yritys

Start-up yritys, jolla on merkittävät valmiudet uuden tuotteen, palvelun tai tuotantomenetelmän kehittämiseen

Verkostojen ja innovaatioekosysteemien kehittämät innovaatiot

Hiilineutraaliutta edistävät, uudet käyttöönotetut ratkaisut

Digitalisoinnissa pitkälle edenneet yritykset (LV, vienti ym. tunnusluvut --> tavoitetason määrittely)

Taulukko 3: Tulosindikaattorit

Toimintalinja	Erityistavoite	Rahasto	Alueluokka	Tunnus [5]	Indikaattori [255]	Mittayksikkö	Perustaso tai viitearvo	Viitevuosi	Tavoite (2029)	Tietolähde [200]	Huomautukset [200]

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Käytettävät koodit:

003 Investoinnit julkisten tutkimuskeskusten ja korkeakoulujen käyttöomaisuuteen, joka on suorassa yhteydessä tutkimukseen ja innovointiin

006 Investoinnit julkisten tutkimuskeskusten ja korkeakoulujen aineettomaan omaisuuteen, joka on suorassa yhteydessä tutkimukseen ja innovointiin

007 Tutkimus ja innovointi mikroyrityksissä, myös verkottuminen (teollinen tutkimus, kokeellinen kehittäminen, toteutettavuustutkimukset)

- 008 Tutkimus ja innovointi pienissä ja keskisuurissa yrityksissä, myös verkottuminen
- 009 Tutkimus ja innovointi julkisissa tutkimuskeskuksissa, korkeakouluissa ja osaamiskeskuksissa, myös verkottuminen (teollinen tutkimus, kokeellinen kehittäminen, toteutettavuustutkimukset)
- 019 Pääasiassa pk-yrityksiä hyödyttävät innovointiklusterituki ja yritysverkostot
- 020 Innovointiprosessit pk-yrityksissä (prosessien, organisaation, markkinoinnin, yhteiskehittämisen, käyttäjien ja kysynnän ohjaama innovointi)
- 021 Teknologian siirto ja yhteistyö yritysten, tutkimuskeskusten ja korkea-asteen koulutuksen välillä
- 022 Tutkimus- ja innovointiprosessit, yritysten välinen teknologian siirto ja yhteistyö, jossa keskitytään vähähiiliseen talouteen sekä kykyyn selviytyä ilmastonmuutoksesta ja sopeutua siihen
- 023 Tutkimus- ja innovointiprosessit, yritysten välinen teknologian siirto ja yhteistyö, jossa keskitytään kiertotalouteen
- 028 Uusiutuvat energialähteet: tuulivoima
- 029 Uusiutuvat energialähteet: aurinkovoima
- 030 Uusiutuvat energialähteet: biomassa
- 031 Uusiutuvat energialähteet: merienergia
- 032 Muut uusiutuvat energialähteet (myös geoterminen energia)
- 033 Keski- ja pienjännitteiset älykkäät energiajakelujärjestelmät (myös älykkäät verkot ja tieto- ja viestintätekniset järjestelmät) ja niihin liittyvä varastointi
- 037 Ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevat toimenpiteet sekä ilmastoon liittyvien riskien torjunta ja hallinnointi: muut esim. myrskyt ja kuivuus (myös tietoisuuden lisääminen, pelastuspalvelut, katastrofien hallintajärjestelmät ja infrastruktuurit
- 045 Kierrätettyjen materiaalien käytön edistäminen raaka-aineena
- 050 Luonnon ja biologisen monimuotoisuuden suojeleminen: vihreä infrastruktuuri
- 063 Liikenteen digitalisointi: maantiet
- 084 Liikenteen digitalisointi: muut liikennemuodot

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto (täydennetään)

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste (täydennetään)

2.1.2. Erityistavoite: Pk-yritysten resurssiviisas kasvu ja kilpailukyky (ET 1.3.)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit [7362/8120/8 000]

Tavoitteena on pk-yritysten resurssiviisas kasvu koti- ja ulkomaanmarkkinoilla sekä toiminnan uudistuminen tukemalla niiden TKI-toimintaa, kasvu- ja kansainvälistymisvalmiuksia, liiketoiminta-osaamista, digitalisaatiota sekä kasvua, kansainvälistymistä uudistumista ja tuottavuutta edistäviä investointeja. Tavoitteena on myös uudistaa liiketoimintamalleja esim. jakamis- ja alustataloudessa sekä datapohjaisissa palveluissa. Pk-yritysten yhteistyön ja verkostoitumisen edistäminen, osaamisen parantaminen sekä yritysten ja niiden henkilöstön muutoskyvykkyyden ja tuottavuuden lisääminen erityisesti älykkään erikoistumisen kärkialoilla ovat myös keskeisiä tavoitteita.

Pk-yritysten kasvua ja kansainvälistymistä tavoitellaan lisäämällä kasvuhakuisten yritysten kykyjä ja valmiutta laajentua kansainvälisille markkinoille tukemalla investointeja ja kehittämishankkeita, parantamalla liiketoimintaympäristöä sekä kehittämällä yritysklustereita, verkostoja ja muita yhteistyön muotoja. Kansainvälisiä rekrytointieja on tavoitteena edistää mm. älykkään erikoistumisen toimialoilla sekä työvoimapulasta kärsivillä aloilla. Yritysten innovointikykyä monipuolistetaan myös lieventämällä sukupuolten ammatillista segregatiota.

Pk-yritysten innovointitoimintaa on tarkoitus vahvistaa mm. edistämällä tuotteiden, materiaalien, palvelujen ja tuotantomenetelmien kehittämistä, prototyyppejä, pilotointia, demonstrointia, skaalaimista ja kaupallistamista sekä uusien teknologioiden käyttöönottoa. Digitalisaatiota on tarkoitus edistää mm. tukemalla digitaalisten tuotteiden ja palvelujen kehittämistä sekä datan ja digitaalisten työkalujen käyttöönottoa. Tavoitteena on myös uudistaa liiketoimintamalleja (esim. jakamis-, alus-

ta- ja luova talous sekä datapohjaiset palvelut) sekä parantaa organisaatioiden kybervalmiuksia. Pk-yritystoiminnan vahvistaminen vaatii myös parempaa yhteistyötä korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa. Lisäksi edistetään vanhoja toimintatapoja ja ajatuksia mullistavien digitransformatiivisten yritysten perustamista ja kehittämistä osana digitalisaation synnyttämää liiketoimintamurrosta ja kasvu- ja kansainvälistymismahdollisuuksia.

Tavoitteena on myös edistää pk-yritysten energia- ja materiaalitehokkuutta sekä kansainvälistymispotentiaalia omaavien kiertotalous- ja uusiutuvan energian tuottamiseen liittyvien liiketoimintakonseptien kehittämistä ja kaupallistamista. Tavoitteena on lisäksi edistää kiertotalouden ja resurs-siviisauden laajamittaista toteutumista tukemalla mm. yritysten investointeja tuotannon sivuvirtojen ja teollisuus- ja yhdyskuntajätteiden jatkokäsittelyyn ja hyödyntämiseen. Lisäksi tarkoituksena on tukea erilaisten hiilineutraaliuteen ja kiertotalouteen tähtäävien demonstraatioympäristöjen kokeiluja, skaalautumista ja käyttööottoa. Alueelliset kokeilut luovat hyviä käytäntöjä, ratkaisuja ja innovaatioita, jotka kaupallistetaan kestäväen kehityksen mukaisiksi vientituotteiksi.

Toiminnassa huomioidaan maakuntien älykkään erikoistumisen strategiat ja niiden painoalat sekä maakuntaohjelmat. Älykäs erikoistuminen tukee pk-yritysten kasvun edellytyksiä kärkitoimialueiden kehittämisen avulla lisäten mm. verkostoitumista ja yhteistyötä.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö otsakkeittain

Pk- yritysten kasvu ja kansainvälistyminen

- parannetaan pk-yritysten kasvu-, kansainvälistymis-, markkinointi- ja innovointivalmiuksia
- tuetaan pk-yritysten kasvua ja kansainvälistymistä tukevia, toimintaa uudistavia ja tuottavuutta lisääviä investointeja
- parannetaan pk-yritysten osaamista osana liiketoiminnan kehittämistä

Pk-yritysten TKI-toiminta

- tuetaan pk-yritysten tuotteiden, palveluiden ja tuotantomenetelmien kehittämistä ja kaupallistamista sekä innovatiivisten liiketoimintakonseptien syntymistä
- tuetaan aktiivista innovaatiotoimintaa edistävien prosessien käyttöönottoa yrityksissä

Hiilineutraalisuuden edistäminen yritystoiminnassa

- parannetaan pk-yritysten energia- ja materiaalitehokkuutta ja kehitetään hiilineutraalisuutta edistäviä tuotteita, palveluita ja tuotantotapoja
- kehitetään kestävien uusien toimintatapojen, teknologioiden ja ratkaisujen soveltamista yrityksissä sekä edistetään niihin liittyvää yritystoimintaa
- vahvistetaan hiilineutraaliin talouteen liittyvää liiketoiminta- ja markkinaosaamista ja kehitetään uusia tuote- ja palvelukonsepteja (esim. alusta- ja jakamistalous, kiertotalous, vihreä ja sininen biotalous, luova talous, ruokajärjestelmä, liikenne ja viisas liikkuminen, energia)
- kehitetään ympäristöhaittoja ja -riskejä vähentävien sekä ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvien toimintatapojen, teknologioiden ja ratkaisujen soveltamista yritystoiminnassa sekä edistetään niihin liittyvää yritystoimintaa

Digitalisaation edistäminen yritystoiminnassa

- vahvistetaan pk-yritysten valmiuksia luovan osaamisen hyödyntämiseen (esim. uudet digitaaliset tuotteet, palvelut ja liiketoimintamallit, muotoiluosaaminen)
- tuetaan uusien teknologioiden ja digitaalisten työkalujen ja tuotteiden, palvelujen ja liiketoimintamallien kehittämistä, soveltamista ja käyttöönottoa yritysten, palvelujen ja ratkaisujen kehittämisessä sekä vahvistetaan pk-yritysten tietoturvalmiuksia

Uusi liiketoiminta

- tuetaan uutta tai uudistuvaa liiketoimintaa sekä yritysten jatkuvuutta omistajavaihdoksia edistämällä, kehitetään uusia tapoja tukea uutta liiketoimintaa (ml. yrityskehittämö- ja hautomomallit) ja luodaan yritysneuvontaan liittyviä uusia toimintamalleja

Yritysten verkostoitumisen edistäminen

- kehitetään ekosysteemejä, osaamiskeskittymiä ja verkostoja sekä tuetaan muita yhteistyömuotoja, joihin osallistuu myös suuria yrityksiä

Itä- ja Pohjois-Suomen harvan asutuksen erityistoimet:

- Laajakaistainvestoinnit yritys- ja innovaatiotoiminnan kannalta keskeisten ja puutteellisten laajakaistayhteyksien osalta
- Pk-yritysten kasvuun ja investointeihin vaikuttavat liikenne- ja logistiikkainvestoinnit
- Liikennejärjestelmien ja tietoliikenneyhteyksien strateginen suunnittelu

Läpileikkaavat periaatteet

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.

Sosiaalisia innovaatioita syntyy pk-yritysten kehittämishankkeiden tuloksena. Uusia toimintatapoja levittämällä edistetään uusien liiketoimintamahdollisuuksien syntymistä.

Kansainvälisellä yhteistyöllä edistetään pk-yritysten ja niiden verkostojen kytkeytymistä kansallisiin ja kansainvälisiin arvoverkostoihin.

Vähähiilisyiden edistäminen on pk-yritysten investointien ja kehittämisen keskeistä ydintä – ohjelman avulla kehitetään kiertotalouteen, energia- ja materiaalitehokkuuteen sekä uusiin älykkäisiin palvelukokonaisuuksiin liittyviä tuotteita, palveluita ja toimintatapoja.

Digitaalisuutta edistetään laaja-alaisesti, mm. kehittämällä digitaalisia työkaluja ja tuotteita, palveluja ja liiketoimintamalleja. Yritysten kybervalmiuksia parannetaan. Digitaalisuuden edistämiseksi tiedostetaan myös sen päästövaikutukset sekä mahdolliset epätasa-arvoa lisäävät vaikutukset.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena pk-yritysten kasvu on nopeutunut ja tuottavuus on kasvanut sekä innovaatio-, liiketoiminta- ja kansainvälistymisosaaminen on lisääntynyt. Suomessa on enemmän kilpailukykyisiä yrityksiä, jotka hakevat kasvua, kansainvälistyvät, uudistavat liiketoimintamallejaan, lisäävät tuottavuuttaan, kehittävät innovaatioita markkinoille ja toimivat arvoverkostoissa. Uudet innovaatiot liittyvät esim. kiertotalouteen sekä hiilineutraaliin talouteen ja ilmastomuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen. Lopputuloksena on myös enemmän yrityksiä, jotka hyödyntävät digitaalisuutta ja luovaa osaamista liiketoiminnassaan, lisäävät liikevaihtoaan sähköisten palvelujen ja tuotteiden avulla ja kehittävät liiketoimintaansa uudistuvan teknologian avulla sekä yrityksiä, jotka ottavat käyttöön kiertotaloutta tukevia toimia ja kehittävät liiketoimintaansa kiertotalouden alalla.

Tärkeimmät kohderyhmät [149/166/1 000]

Tärkeimpiä kohderyhmiä ovat pk- ja mikroyritykset. Myös kunnat, kehittämissyhtiöt, tutkimus- ja koulutusorganisaatiot, yhdistykset ja säätiöt voivat olla kohderyhminä.

Toimet tasa-arvon, osallisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi [595/646/2 000]

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään työ- ja koulutusurien sukupuolenmukaista eriytymistä ylläpitäviä rakenteita. Lisätään organisaatioiden ja yksilöiden tasa-arvo-osaamista, edistetään sukupuolisteoreettien tunnistamista sekä kehitetään rekrytointikäytäntöjä. Toimialoittainen, sukupuolenmukainen segregatio huomioidaan ja pyritään tukemaan sekä naisvaltaisia että miesvaltaisia toimialoja.

Yhdenvertaisuus huomioidaan muun muassa ohjelmaston yhdenvertaisuussuunnittelun avulla. Toiminnassa huomioidaan tarvittaessa positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi.

Tietyt kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu käyttö

[1793/1979/2 000]

Pohjoisen harvaan asuttujen alueiden ITI-ohjelma

Itä- ja Pohjois-Suomen mikro- ja pk-yritysvaltainen yrityskanta edellyttää yritysten kasvun tukemista. Suorat yritystuet ovat erittäin tärkeitä johtuen yritysten pienistä pääomista ja vakuusarvoista. Kasvuhakuisten ja -kykyisten yritysten lisäksi panostetaan myös alkaviin yrityksiin. TKI-panostuksia on alueella nostettava ja tavoitteena tulee olla tuotteiden jalostusarvon nostaminen, pitkälle jalostettujen tuotteiden ja palvelujen viennin lisääminen, älykkäät ratkaisut tuotteissa ja tuotantoprosesseissa, materiaalien uudet käyttömahdollisuudet sekä resurssiviisauden, kiertotalouden sekä yritysten kestäväen kasvun vauhdittaminen. Keskeistä toimenpiteissä on alueen yritysten ja TKI-organisaatioiden yhteistyön vauhdittaminen.

Erytistavoitteen toimenpiteillä parannetaan pk-yritysten kilpailukykyä kannalta tärkeitä liikenne- ja logistiikkayhteyksiä, elinkeinoelämää ja pk-yritysten toimintaympäristöä kehittäviä liikenneväyliä ja palveluita sekä kestävää liikennettä. Kyseeseen voivat tulla pienet strategiset liikenneväyläinvestoinnit, jotka edistävät tuotannollisen pk-yritystoiminnan tai matkailuyritysten toimintaedellytyksiä. Yritystoiminnan kehittyminen on toimenpiteiden ensisijainen tavoite.

Tietoliikenneyhteyksien osalta ohjelmalla poistetaan Itä- ja Pohjois-Suomen pk-yritystoiminnan kannalta keskeisiä tietoliikennepuutteita. Tehokkaat ja toimintavarmat tietoliikenneyhteydet ovat ehdoton edellytys yritystoiminnalle ja pk-yritysten liiketoiminnan kehittämiseksi harvan asutuksen alueilla. Yritystoiminnan kehittyminen on toimenpiteiden ensisijainen tavoite, mutta hyvät liikenne- ja laajakaistayhteydet parantavat koko alueen saavutettavuutta ja elinvoimaa sekä ovat edellytys investointien toteutumiselle. Vahvemman vetovoiman lisäksi alueen hyvä saavutettavuus mahdollistaa kansalaisten monipaikkaisen asumisen, työskentelyn ja opiskelun tasaveroisesti myös Itä- ja Pohjois-Suomen harvaan asutuilla alueilla.

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet (täsmenny) [1692/1880/2 000]

Maakuntien ja myös suuralueiden välisen yhteistyön perinteet ovat Suomessa vahvat. Ylimaakunnallinen tai jopa kansallisen tason hanketoiminta rakentuu luontevasti esim. yhteisten älykkään erikoistumisen painopistealojen pohjalta. Myös yhteistyö muiden ohjelmien, kuten maaseutuohjelman tai Interreg-ohjelmien välillä on yritystoiminnan kehittämisen näkökulmasta luontevaa.

Arktisen strategian mukaisessa toiminnassa yhtenä näkökulmana voi olla toimintamalli, jossa pyritään tunnistamaan arktisella alueella toimivien kansainvälisten organisaatioiden tarpeita ja yhdistämään ne suomalaisten pk-yritysten osaamiseen. Tätä kysyntää ja tarjontaa yhdistämään tulee kehittää uusia muotoja. Pohjoisimman arktisen alueen hauraus mutta myös perinteinen osaaminen ja taidot ovat alueen erityispiirre, minkä vuoksi alue voi toimia edelläkävijänä ratkaistaessa ilmastomuutokseen liittyviä kysymyksiä.

Itämeren alueen strategian (EUSBSR) tavoitteena on vastata alueen jäsenvaltioiden yhteisiin haasteisiin. Kehittämisen painopisteet on kuvattu strategian toimenpideohjelmassa ([linkki](#)). Sen puitteissa tehtävää kansainvälistä yhteistyötä voidaan toteuttaa temaattisten, pitkäkestoisten hankekokonaisuuksien avulla, jotka kokoavat eri puolilta yhteen toimijoita ja rahoitusta. Ohjelmakauden aikana voidaan järjestää Itämeren alueen jäsenmaissa synkronoituja hankehakuja. Myös yksittäiset hankkeet voivat tukea strategian tavoitteita.

Suomen näkökulmasta erityistavoitteen 1.3. tärkeänä teemana on tukea pk-yritysten ja niiden verkostojen kytkeytymistä Itämeren alueella toimiviin laajempiin arververkostoihin. Itämeren aluetta laajemmin yhteistyötä harjoitetaan RIS3-verkostojen, Euroopan horisontti –hankkeiden ja esim. Industrial Transition –pilottien puitteissa.

Hanketoiminnassa osallistutaan myös muuhun kansainväliseen yhteistyöhön, kuten Venäjä-yhteistyöhön ja pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Indikaattorit (täydennetään/täsmennetään)

Hiilineutraaliuden edistäminen

1. Ilmastonmuutoksen hillintä ja sopeutuminen
2. Kiertotalousratkaisut

3. Energiatehokkuus

Kun rahoittaja tekee tämän luokittelun, niin kaikki alla olevat indikaattorit olisi mahdollista ajaa ko. luokituksen saaneista hankkeista. Yhdelle hankkeelle valitaan enintään yksi luokka pääasiallisen sisällön mukaan.

Tuotosindikaattorit

Komission yhteiset

RCO 01 – Tuetut yritykset (joista mikro-, pieni, keskisuuri- ja suuryrityksiä)*

RCO 02 – Avustuksilla tuetut yritykset*, joista naisten yrityksiä

RCO 04 – Muuta kuin rahoitustukea saaneet yritykset*, joista naisten yrityksiä

RCO 05 – Uudet tuetut yritykset*, joista naisten perustamia

RCO 103 – Tuetut kasvuyritykset*

RCO 10a – ”Enterprises supported to transform their products and services into circular economy”

RCO 42 – Sellaisten yritysten lisämäärä, joilla on erittäin suuren kapasiteetin laajakaistayhteys

RCO 54 - ”New or modernised intermodal connections”

Ohjelmakohtaiset

Yritykset hankkeissa, joissa keskeinen tavoite yritysten kasvu ja kansainvälinen liiketoiminta

Hankkeen aikaansaamat yrittäjyyttä edistävät muut investoinnit

Pk-yritykset, joiden saavutettavuus on parantunut hankkeen seurauksena

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

Toimintalinja	Erytys-tavoite	Rahasto	Alueluokka	Tunnus [5]	Indikaattori [255]	Mitta-yksikkö	Välitavoite (2024)	Tavoite (2029)

Tulosindikaattorit

Komission yhteiset

RCR01 – Tuettuihin yksiköihin luodut työpaikat

RCR102 – ”Research jobs created in supported entities*”

RCR 02 – Yksityiset investoinnit, jotka ovat saaneet julkista tukea (josta avustuksia, rahoitusvälineitä)

RCR 03 – Tuote- tai prosessi-innovaatioita tekevät pk-yritykset*

RCR 04 – Organisaatio- ja markkinointi-innovaatioita toteuttavat pk-yritykset*

RCR 05 – Itse innovoivat pk-yritykset*

RCR 06 – Patenttihakemukset*

RCR 07 – Tavaramerkki- ja mallihakemukset*

RCR 17 – ”New enterprises surviving in the market”

RCR 19 – Yritykset, joilla on suurempi liikevaihto

RCR 54 – Yritykset, joilla on laajakaistatilaus erittäin suuren kapasiteetin verkkoon

Ohjelmakohtaiset

Pk-yritys, joka aloittaa uuden liiketoiminnan

Pk-yritys, jossa merkittävä liikevaihdon tai henkilöstön lisäys

Pk-yritys, joka aloittaa viennin tai laajentaa uudelle vientimarkkina-alueelle

Resurssitehokkuutta parantavat, uudet käyttöönotetut ratkaisut tai toimintatavat

Yrityksessä säästetty energia

Yritykset, jotka tuovat markkinoille uuden tai aiemmasta versiosta merkittävästi kehitetyn tuotteen, palvelun, materiaalin tai tuotantotavan

Yritys, johon syntyy uusiutuviin energiaratkaisuihin perustuvaa uutta liiketoimintaa

Digitalisoinnissa pitkälle edenneet yritykset (LV, vienti ym. tunnusluvut)

Taulukko 3: Tulosindikaattorit

Toimin- talinja	Erityis- tavoite	Ra- has- to	Alue- luokka	Tun- nus [5]	Indi- kaatto- ri [255]	Mittay- tayk- sikkö	Perus- taso tai vii- tearvo	Viite- vuosi	Ta- voi- te (202 9)	Tieto- lähde [200]	Huomau- tukset [200]

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Käytettävät koodit:

010 Pk-yritysten digitointi (mukaan lukien verkkokauppa ja -liiketoiminta, verkottuneet liiketoimintaprosessit, digitaaliset innovointikeskukset, elävät laboratoriot, verkkoyrittäjät ja tieto- ja viestintäteknikan startup-yritykset, yritystenvälinen kauppa)

014 Pk-yritysten liiketoiminta-infrastrukturi (myös teollisuusalueet)

015 Pk-yritysten kehittäminen ja kansainvälistyminen

016 Taitojen kehittäminen älykästä erikoistumista, teollisuuden muutosprosessia ja yrittäjyyttä varten

017 Pitkälle kehitetyt tukipalvelut pk-yrityksille ja niiden ryhmittymille (myös johtamis-, markkinointi- ja suunnittelupalvelut)

018 Yrityshautomot, tuki spin-off- ja spin-out-yrityksille ja startup-yrityksille

019 Pääasiassa pk-yrityksiä hyödyttävät innovointiklusterituki ja yritysverkostot

020 Innovointiprosessit pk-yrityksissä (prosessien, organisaation, markkinoinnin, yhteiskehittämisen, käyttäjien ja kysynnän ohjaama innovointi)

021 Teknologian siirto ja yhteistyö yritysten, tutkimuskeskusten ja korkea-asteen koulutuksen välillä

022 Tutkimus- ja innovointiprosessit, yritysten välinen teknologian siirto ja yhteistyö, jossa keskitytään vähähiiliseen talouteen sekä kykyyn selviytyä ilmastonmuutoksesta ja sopeutua siihen

023 Tutkimus- ja innovointiprosessit, yritysten välinen teknologian siirto ja yhteistyö, jossa keskitytään kiertotalouteen

024 Energiatehokkuus ja esittelyhankkeet pk-yrityksissä ja tukitoimenpiteet

027 Tuki yrityksille, jotka tarjoavat palveluja, joilla edistetään vähähiilistä taloutta ja kykyä selviytyä ilmastonmuutoksesta

047 Tuki pk-yritysten ympäristöystävällisille tuotantoprosesseille ja resurssitehokkuudelle

045 Kierrätettyjen materiaalien käytön edistäminen raaka-aineena

047 Tuki pk-yritysten ympäristöystävällisille tuotantoprosesseille ja resurssitehokkuudelle

105 Toimenpiteet, joilla edistetään naisten osallistumista työmarkkinoille ja vähennetään sukupuoleen perustuvaa eriytymistä työmarkkinoilla

129 Kulttuuriperinnön ja kulttuuripalvelujen suojelu, kehittäminen ja edistäminen

130 Luonnonperinnön ja ekomatkoilun suojelu, kehittäminen ja edistäminen

NSPA:

051 Tieto- ja viestintäteknikka: Erittäin suuren kapasiteetin laajakaistaverkko (runkoverkko/runkoliityntäverkko)

053 Tieto- ja viestintäteknikka: Erittäin suuren kapasiteetin laajakaistaverkko (käyttöoikeus/tilaajayhteys; suorituskyky vastaa valokuituasennusta paikassa, jonne palvelu suoritetaan, olevaan jakelupisteeseen asti, kun on kyse kotitalouksista ja yritysten toimitiloista)

059 Muut uudet kansalliset, alueelliset ja paikalliset liittymätiet

063 Liikenteen digitalisointi: maantiet

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto (täydennetään)

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste (täydennetään)

2.2. ESR-toimintalinja: Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi

2.2.1. Erityistavoite: Polkuja töihin (ET 4.1.1)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit [7 229 / 8 000]

Hanketoiminnalla tavoitellaan työhakijoiden, työttömien, työssäolevien sekä työvoiman ulkopuolella olevien ja työmarkkinoille tunnistetusti heikosti kiinnittyneiden ryhmien työllistymistä. Työttömyyden vähentämiseksi on tarpeen edistää ensimmäistä kertaa työmarkkinoille tulevien tai työmarkkinoille palaavien työllistymistä. Tavoitteena on myös löytää keinoja pitkäaikaistyöttömyyden riskien tunnistamiseen ja työttömyyden pitkittymisen ehkäisemiseen sekä tuen tarjoamiseen asiakkaille jo ennen heidän tilanteensa vaikeutumista. Työllistymisen tukemiseksi edistetään kohderyhmien erilaisia työn tekemisen, itsensä työllistämisen ja yrittäjyyden muotoja sekä kannustetaan osaamisen kehittämiseen. Tarvitaan tukea ja ohjausta niille, jotka ovat jääneet alityöllistetyiksi tai joilla tilapäiseksi aiottu matalan palkkatason työ ei johda kokopäivätyöhön.

Kohderyhmään kuuluvien työllistymisen ja valmiuksien parantamiseksi tavoitellaan moniammatillisten ja monialaisten vaikuttavien palveluiden kehittämistä ja tuottamista. Palveluja voidaan kehittää ja tuottaa myös monikanavaisesti sekä matalan kynnyksen palveluina. Välityömarkkinoita kehitetään kestäväällä ja vaikuttavalla tavalla heikossa työmarkkina-asetelmassa olevien työllistymiseksi. Palvelumallien kehittämisessä tähdätään rakenteellisiin muutoksiin, joilla varmistetaan toimintamallien leviäminen sekä jatkuvuus myös hanketoiminnan päättymisen jälkeen.

Tavoitteena on räätälöidyillä palveluilla vastata työvoiman kohtaanto-ongelmiin, työntajien rekrytointihaasteisiin sekä työntekijöille asetettaviin koulutus- ja osaamisvaatimuksiin yhteistyössä työntajien kanssa. Toimintaan tarvitaan mukaan eri toimijoita laaja-alaisesti. Rekrytointivaikeuksista kärsivien alojen tunnettuutta ja vetovoimaa on tarpeen lisätä. Vaikka työelämä on monimuotoistunut, työhönotossa tapahtuu joidenkin henkilöryhmien kohdalla jopa syrjintää. On tarpeen lisätä avointen työmarkkinoiden vastaanottokykyä sekä työnantajien tietoisuutta monimuotoisuuden hyödyistä ja tarjolla olevista tukipalveluista. Sukupuolten välisen ammatillisen segregaaation lieventäminen on tarpeen työvoimapotentiaalini paremmaksi hyödyntämiseksi ja tasa-arvon edistämiseksi. Tavoitteena on eri kohderyhmien työmahdollisuuksien selvittäminen ja kehittäminen yhdessä työntajien kanssa.

Kohderyhmän ammatillisen liikkuvuuden lisäksi myös alueellisen liikkuvuuden edistäminen on tarpeen. Alueellista liikkuvuutta tuetaan eri toimijoiden ja toimialojen välisellä yhteistyöllä mm. kehittämällä ohjaus- ja neuvontapalveluja sekä pilotoimalla uusia toimintamalleja. Tarpeen on edistää työvoiman liikkuvuutta myös panostamalla mukana muuttavien puolisoitten työllistymiseen ja osaamisen hyödyntämiseen.

Tavoitteena on yhteiskunnallisten yritysten liiketoiminnan ja työllistämisen edellytyksien parantaminen ja kokonaisvaltaisen toimintaympäristön rakentaminen mm. liiketoimintaa ja osaamista kehittäville palvelujärjestelmille ja palveluille sekä muulla tuella, joka ottaa huomioon yhteiskunnallisten yritysten erityispiirteet. Yhteiskunnallisten yritysten liiketoiminnan päätavoite on yleensä sosiaalinen tai ekologinen, joten näiden yritysten toimintamahdollisuuksien ja vaikuttavuuden paraneminen voi lisätä hyvinvointia ja osallisuutta myös laajemmin kuin yrittäjyyden ja työmahdollisuuksien kautta.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö otsakkeittain

Työnhakijoiden työllistyminen

- edistetään kohderyhmiin kuuluvien henkilöiden pääsyä avoimille työmarkkinoille, laadukkaaseen ja riittävän toimeentulon mahdollistaviin työpaikkoihin, yrittäjäksi ja itsenäiseen ammatinharjoittamiseen tai koulutukseen sekä osaajien saamista korkeaa osaamista vaativiin tehtäviin
- hyödynnetään monipaikkaisuuden ja erilaisten työn tekemisen tapojen tarjoamia mahdollisuuksia
- huomioidaan kohderyhmien tarpeet tarvittaessa positiivisen erityiskohtelun ja yhdenvertaisuussuunnittelun sekä tasa-arvosuunnittelun avulla hyödyntäen heidän omaa asiantuntemustaan ja edistäen tietoisuutta ja osaamista niistä
- yhteistyössä yritysten ja muiden työnantajien kanssa räätälöidään etenkin osatyökykyisille ja maahanmuuttajataustaisille työmahdollisuuksia sekä edistetään tehtävien muokkaamisen ja osittamisen edellytyksiä uusien työmahdollisuuksien kehittämiseksi
- kehitetään välityömarkkinoiden laatua ja vaikuttavuutta
- edistetään työvoiman ammatillista ja alueellista liikkuvuutta myös yhteistyössä rekrytoivien työnantajien kanssa luomalla näihin kannusteita ja käytäntöjä
- tuetaan mukana muuttavien puolisoitten työllistymistä
- ohjataan työnhakijoita rekrytointivaikeuksista kärsiville aloille
- luodaan työvoiman kysyntää hyödyntämällä mm. julkisten hankintojen työllistämismalleja

Työllistymistä tukevien palveluiden kehittäminen

- kehitetään, levitetään ja juurrutetaan monialaisia ja moniammatillisia palvelumalleja ja verkostomaista työtöitä
- lisätään monialaisissa ja -ammatillisissa palveluissa työskentelevien osaamista toimintamallin johtamisessa ja muissa yhteistyöhön liittyvissä kysymyksissä sekä asiakkaiden palvelutarpeisiin liittyvissä työllisyys-, koulutus- ja sosiaalialan teemoissa
- kehitetään toimintamalleja, joilla varmistetaan, että asiakkaan palvelupolku etenee saumattomasti työhön, koulutukseen tai asiakkaan kannalta muuhun tarkoituksenmukaiseen ratkaisuun
- tehostetaan ja kehitetään toimintatapoja ja palveluita, joilla voidaan tukea sesonkityyppisillä aloilla työskentelevien työllistymistä ympärivuotisesti ja alityöllistettyjä heidän työuransa kehittämisessä
- kehitetään alueiden ja toimialojen välisiä uudenlaisia yhteistyömalleja ja uudentyyppisiä rekrytointitoimia
- parannetaan yhteiskunnallisten yritysten liiketoiminnan ja työllistämisen edellytyksiä

Läpileikkaavat periaatteet

Sosiaalisia innovaatioita syntyy työllistymistä tukevien rakenteiden ja monialaisten ja -ammatillisten ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämisen yhteydessä. Uusia toimintatapoja levitetään ja juurrutetaan pysyviksi käytännöiksi.

Vähähiilisyys edistämiseksi hankkeissa hyödynnetään modernia teknologiaa, joka vähentää mm. liikkumistarvetta, muita päästöjä ja jätteiden määrää. Työllisyyden edistämiseksi kiinnitetään huomiota vähähiilisyttä, kiertotaloutta ja hiilineutraalisuutta edistäviin aloihin, organisaatioihin ja työmahdollisuuksiin työnhakijoiden kiinnostuksen ja tietoisuuden herättämiseksi.

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.

Digitaalisuutta hyödynnetään ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämisessä ja edistetään asiakkaiden mahdollisuutta löytää mm. heidän tarvitsemansa työllistymistä tukeva tieto. Parannetaan niin palvelun tarjoajien kuin työnhakijoiden ja palveluja etsivien digiosaamista. Digitalisaation avulla vähennetään työn ja opiskelun paikkasidonnaisuutta. Digitaalisuuden edistämiseksi minimoidaan sen mahdolliset epätasa-arvoa lisäävät vaikutukset.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena hankkeisiin osallistuvat työnhakijat, työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat ovat pääsääntöisesti työllistyneet tai siirtyneet koulutukseen kulloinkin työllisyystilanne huomioiden. Alityöllistettyjen työllistymistä on parannettu. Työnantajien rekrytointivalmiudet koskien kohderyhmää ovat lisääntyneet ja työmarkkinat ovat monimuotoistuneet. Samalla on vähennetty työvoiman kohtaanto-ongelmaa ja rakenteellista työttömyyttä.

Eri toimijoiden tarjoamia työvoima-, yritys- ja monialaisia ja -ammattillisia ohjaus- ja neuvontapalveluja sekä yhteistyöverkostoja on kehitetty toimivammaksi, saumattommaksi, vaikuttavammaksi ja saavutettavammaksi kokonaisuudeksi eri puolilla Suomea paikalliset erityispiirteet huomioiden. Yhteiskunnallisten yritysten toimintaympäristöä sekä liiketoiminnan ja työllistämisen edellytyksiä on parannettu monipuolisesti.

Tärkeimmät kohderyhmät [726/ 1 000]

Kohderyhmiä ovat työnhakijat, työttömät työssäolevat ja työvoiman ulkopuolella olevat sekä työmarkkinoille heikosti integroituneiksi tunnistettavat henkilöt/henkilöryhmät kuten ikääntyneet, koulupudokkaat, itsensä työllistäjät, maahanmuuttajat, romanit ja osatyökykyiset, joiden on mahdollista tehtyjen toimien tuloksena päästä työmarkkinoille ja koulutukseen.

Kohderymänä ovat järjestöt, yhdistykset, säätiöt, kunnat, koulutusorganisaatiot sekä yhteiskunnalliset ja muut yritykset ja yrittäjät. Kohderyhminä ovat työllisyyttä ja yrittäjyyttä edistävät ja kehittävät organisaatiot mukaan lukien rahoittajat sekä niiden johto ja henkilöstö, joiden osaamista kehitetään osana palvelujen ja rakenteiden kehittämistä.

Kohderyhmät voidaan tarvittaessa rajata tarkemmin alueellisten erityispiirteitten tai valtakunnallisten tarpeitten mukaisesti.

Toimet tasa-arvon, osallisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi [1 040 /2 000]

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään purkamalla työ- ja koulutusurien sukupuolenmukaista eriytymistä ylläpitäviä rakenteita ja asenteita. Lisätään sukupuolittain eritellyn tiedon käyttöä toiminnassa. Lisätään organisaatioiden ja yksilöiden tasa-arvo-osaamista, edistetään sukupuolistereotyyppien tunnistamista sekä kehitetään rekrytointikäytäntöjä. Ohjauspalveluissa otetaan käyttöön sukupuoli-tietoinen ohjaus, jolla helpotetaan koko työvoimapotentialin hyödyntämistä ja siten mm. työvoiman saatavuutta sekä edistetään ihmisten tasa-arvoista kohtaamista ja asemaa työmarkkinoilla.

Yhdenvertaisuus huomioidaan palvelujen kehittämisessä ja tarjoamisessa muun muassa yhdenvertaisuussuunnittelun avulla. Toiminnassa otetaan huomioon työnhakijoiden ja työnantajien tarpeet. Palveluissa huomioidaan tarvittaessa positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi. Kehitetään malleja työnantajien monimuotoisuusosaamiseen lisäämiseen työttömien työllistymismahdollisuuksien parantamiseksi. Kaikessa toiminnassa huomioidaan aiheeseen liittyvät kansainväliset sopimukset.

Tietyt kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu käyttö [339 2 000]

Kestävän kaupunkikehittämisen ITI-ohjelma:

Kestävän kaupunkikehittämisen pohjana ovat pääkaupunkiseudun ja sen ulkopuolella olevien yliopistokaupunkien sopimukset innovaatioekosysteemien kehittämiseksi. Malli perustuu kaupunkien ja valtion kumppanuuteen, mutta malli tukee yli aluerajojen tapahtuvaa kehittämistä. ESR-toimet tukevat EAKR-rahoituksella tuettavaa toimintaa.

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet [1 104 / 2 000]

Alueiden välistä yhteistyötä lisäämällä edistetään hyvien käytäntöjen kehittämistä, levittämistä ja juurruttamista. Toimilla edistetään kohderyhmään kuuluvien henkilöiden työllistymistä ja siten työvoiman kohtaantoon liittyvien haasteiden lieventämistä mm. alueellista liikkuvuutta edistämällä.

Arktisen strategian mukaisessa toiminnassa keskitytään arktisen toimintaympäristön haasteisiin, kuten esimerkiksi ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, saavutettavuuteen ja harvaan asutukseen. Arktisen alueen hauraus on alueen erityispiirre, minkä vuoksi alue voi toimia myös edelläkävijänä ratkaistaessa ilmastonmuutokseen liittyviä kysymyksiä.

Itämeren alueen strategian (EUSBSR) tavoitteena on vastata alueen jäsenvaltioiden yhteisiin haasteisiin. Kehittämisen painopisteet on kuvattu strategian toimenpideohjelmassa ([linkki](#)). Sen puitteissa tehtävää kansainvälistä yhteistyötä voidaan toteuttaa temaattisten, pitkäkestoisten hankekokonaisuuksien avulla, jotka kokoavat eri puolilta yhteen toimijoita ja rahoitusta. Ohjelmakauden aikana voidaan järjestää Itämeren alueen jäsenmaissa synkronoituja hankehakuja. Myös yksittäiset hankkeet voivat tukea strategian tavoitteita. *TÄSMENTYÄ*

Hanketoiminnassa osallistutaan myös muuhun kansainväliseen yhteistyöhön, kuten Venäjä-yhteistyöhön ja pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Indikaattorit (täydennetään/täsmennetään) (perustuen neuvoston kompromissiesitykseen)

Tuotosindikaattorit

Yhteiset indikaattorit

- CO01 Työttömät, mukaan lukien pitkäaikaistyöttömät*
- CO02 Pitkäaikaistyöttömät*
- CO03 Työelämän ulkopuolella olevat*
- CO04 Työlliset, mukaan lukien itsenäiset ammatinharjoittajat*
- CO05 Alle 30-vuotiaat*
- CO06 Yli 54-vuotiaat*
- CO07 Henkilöt, joilla on ylemmän perusasteen tai sitä vähäisempi koulutus (ISCED 0–2)*
- CO08 Henkilöt, joilla on keskiasteen (ISCED 3) tai keskiasteen jälkeinen (ISCED 4) koulutus*
- CO09 Henkilöt, joilla on korkea-asteen koulutus (ISCED 5–8)*
- Osallistujien kokonaismäärä lasketaan automaattisesti ammattiasemaan liittyvien yhteisten tuotosindikaattorien perusteella.
- CO10 Vammaiset**
- CO11 Kolmannen maan kansalaiset
- CO12 Ulkomaalaistaustaiset henkilöt
- CO13 Vähemmistöt (myös marginalisoituneet yhteisöt kuten romanit)**
- CO14 Asunnottomat tai asuntomarkkinoilta syrjäytyneet*
- CO15 Maaseutualueilla asuvat*

Jos näitä indikaattoreita koskevia tietoja ei kerätä tietorekistereistä, niiden arvot voidaan määrittää edunsaajan tietoihin perustuvien arvioiden mukaisesti.

- CO16 Kansallisella, alueellisella tai paikallisella tasolla tuettujen viranomaisten tai julkisten palvelujen lukumäärä
- CO17 Tuettujen mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten (mukaan lukien osuustoiminnalliset ja yhteiskunnalliset yritykset) lukumäärä

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit (täydennetään: määriteltävä pääasialliset kohderyhmät, joille asetetaan tavoitteet. Kaikki indikaattorit, joille asetetaan tavoitteet, sisältyvät automaattisesti myös tuloskehykseen)

Toimintalinja	Erityis-tavoite	Rahasto	Alueluokka**)	Tunnus [5]	Indikaattori [255]	Mitta-yksikkö	Välitavoite (2024)	Tavoite (2029)
2	4.1.1.	ESR		CO01	<i>Työttömät, mukaan lukien pitkäaikaistyöttömät*</i>			
				CO02	<i>Pitkäaikaistyöttömät*</i>			
				CO03	<i>Työelämän ulkopuolella olevat*</i>			
				CO04	<i>Työlliset, mukaan lukien itsenäiset ammatinharjoittajat*</i>			
				CO05	<i>Alle 30-vuotiaat*</i>			
				CO06	<i>Yli 54-vuotiaat*</i>			
				CO07	<i>Henkilöt, joilla on ylemmän perusasteen tai sitä vähäisempi koulu-tus (ISCED 0–2)*</i>			
				CO08	<i>Henkilöt, joilla on keskiasteen (ISCED 3) tai keskiasteen jälkeinen (ISCED 4) koulutus*</i>			
				CO09	<i>Henkilöt, joilla on korkea-asteen koulutus (ISCED 5–8)*</i>			
				CO10	<i>Vammaiset**</i>			
				CO11	<i>Kolmannen maan kansalaiset</i>			
				CO12	<i>Ulkomaalaistaustaiset henkilöt</i>			
				CO13	<i>Vähemmistöt (myös marginalisoituneet yhteisöt kuten romanit)**</i>			
				CO14	<i>Asunnottomat tai asuntomarkkinoilta syrjäytyneet*</i>			
				CO15	<i>Maaseutualueilla asuvat*</i>			
				CO16	<i>Kansallisella, alueellisella tai paikallisella tasolla tuettujen viran-omaisten tai julkisten palvelujen lukumäärä</i>			
				CO17	<i>Tuettujen mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten (mukaan lukien osuustoiminnalliset ja yhteiskunnalliset yritykset) lukumäärä</i>			

**) Jokaisesta indikaattorista kolme riviä: kehittyneet alueet, siirtymäalueet ja NSPA

Tulosindikaattorit

Yhteiset indikaattorit

Osallistujia koskevat välittömät yhteiset tulosindikaattorit ovat seuraavat:

CR01 Osallistujat, jotka ovat ryhtyneet työnhakuun jättäessään toimen*

CR02 Osallistujat, jotka ovat koulutuksessa jättäessään toimen*

CR03 Osallistujat, jotka saavat ammattipätevyuden jättäessään toimen*

CR04 Osallistujat, jotka ovat työelämässä, myös itsenäisinä ammatinharjoittajina, jättäessään toimen*

Osallistujia koskevat yhteiset pitkän aikavälin tulosindikaattorit ovat seuraavat:

CR05 Osallistujat, jotka ovat työelämässä, myös itsenäisinä ammatinharjoittajina, kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun he ovat jättäneet toimen*

CR06 Osallistujat, joiden työmarkkinatilanne on parantunut kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun he ovat jättäneet toimen*

Vähimmäisvaatimuksena on, että tiedot kerätään edustavasta osallistujien otoksesta kunkin erityistavoitteen osalta. Otoksen sisäinen validiteetti varmistetaan niin, että tiedot voidaan yleistää erityistavoitteiden tasolla.

Taulukko 3: Tulosindikaattorit

Toimintalin- ja	Erityistavoite	Rahas- to	Alueluok- ka**)	Tun- nus [5]	Indikaattori [255]	Mittayksik- kö	Perusta- so tai viitearvo	Viitevuo- si	Tavoite (2029)	Tietoläh- de [200]	Huomautuk- set [200]
2	4.1	ESR		CR01	Osallistujat, jotka ovat ryhtyneet työnhakuun jättäessään toimen*						
				CR02	Osallistujat, jotka ovat koulutuksessa jättäessään toimen*						
				CR03	Osallistujat, jotka saavat ammattipätevyuden jättäessään toimen*						
				CR04	Osallistujat, jotka ovat työelämässä, myös itsenäisinä ammatinharjoittajina, jättäessään toimen*						
				CR05	Osallistujat, jotka ovat työelämässä,						

					<i>myös itsenäisinä ammattiharjoittaji- na, kuuden kuu- kauden kuluessa siitä, kun he ovat jättäneet toimen*</i>						
				CR06	<i>Osallistujat, joiden työmarkkinatilanne on parantunut kuu- den kuukauden kuluessa siitä, kun he ovat jättäneet toimen*</i>						

**) Jokaisesta indikaattorista kolme riviä: kehittyneet alueet, siirtymäalueet ja NSPA

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Käytettävät koodit:

- 097 Toimenpiteet työmarkkinoille pääsyn parantamiseksi
- 099 Nuorisotyöllisyyden ja nuorten sosioekonomisen integraation tukeminen
- 098 Toimenpiteet pitkäaikaistyöttömien työllistymisen edistämiseksi
- 100 Itsenäisen ammatinharjoittamisen ja yrityksen perustamisen tukeminen
- 101 Tuki yhteisötaloudelle ja yhteiskunnallisille yrityksille (*Huom! Korjattu tässä oikeaan muotoon, suomenkielisessä versiossa väärin*)
- 105 Toimenpiteet, joilla edistetään naisten osallistumista työmarkkinoille ja vähennetään sukupuoleen perustuvaa eriytymistä työmarkkinoilla
- 106 Toimenpiteet, joilla edistetään työ- ja yksityiselämän tasapainoa, kuten lasten ja huollettavien henkilöiden hoitopalvelua
- 108 Tuki digitaalisten taitojen kehittämiseen
- 109 Tuki työntekijöiden, yritysten ja yrittäjien sopeutumiseksi muutoksiin
- 110 Toimenpiteet, joilla kannustetaan aktiivista ja tervettä ikääntymistä
- 116 Keinot heikoimmassa asemassa olevien henkilöiden yhteiskuntaan integroimiseksi ja uudelleen työllistämiseksi
- 117 Toimenpiteet, joilla parannetaan syrjäytyneiden ryhmien, kuten romanien koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia ja edistetään heidän sosiaalista osallisuuttaan
- 130 Yhteistyön tehostaminen sekä jäsenvaltiossa että sen ulkopuolella olevien kumppanien kanssa

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto (täydennetään)

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste (täydennetään)

Taulukko 7: Kokonaisuus 6 – ESR:n toissijaiset teemat (täydennetään)

2.2.2. Erityistavoite: Uutta osaamista työelämään (ET 4.1.6)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit [7 998 / 8 000]

Kaikilla tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet jatkuvaan ja joustavaan oppimiseen huomioiden ihmisten erilaiset elämäntilanteet, koulutus- ja työhistoria sekä ammatilliset kiinnostukset. Koulutusjärjestelmää ja eri koulutussektoreita tulee kehittää saumattomaksi kokonaisuudeksi huomioiden myös non-formaalit oppimisympäristöt ja niissä tehtävä osaamisen tunnistaminen. Rakenteellisilla muutoksilla varmistetaan toimintamallien jatkuvuus hanketoiminnan päättymisen jälkeen.

Työn murros ja digitalisaatio muuttavat työelämää, erityisesti matalamman koulutustason vaativia töitä. Tämä korostaa uudelleenkoulustarvetta ryhmissä, joiden osallistuminen aikuiskoulutukseen on vähäistä. On tarpeen tukea myös aliedustettujen ryhmien ja erityisryhmien osallistumista jatkuvaan oppimiseen eri koulutusasteilla.

Tavoitteena on luoda kattavat elinikäisen ohjauksen palvelut ja parantaa koulutusten saavutettavuutta eri puolilla Suomea. Tarvitaan työn ja koulutuksen parempaa yhteensovittamista, koulutuksen ja työelämän sekä eri koulutusten nivelvaiheiden välisten siirtymien sujuvoittamista. Tarvitaan monialaisen yhteistyön tehokkaampaa hyödyntämistä. On tarpeen kehittää varhaisen vaiheen toimenpiteitä koulupudokkuuden, opintojen keskeytymisen ja koulutuksellisen syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Tavoitteena on tiiviimpi julkisen sektorin ja elinkeinoelämän toimijoiden yhteistyö, jotta osaamista uudistavat palvelut ja oppimisverkostot vastaavat nopeasti muuttuviin työelämän osaamistarpeisiin, turvaavat yritysten kilpailukykyä ja kasvumahdollisuuksia sekä parantavat työllisyyttä. Tuottavuuden ja työllisyysasteen nostamiseksi sekä työurien pidentämiseksi hyödynnetään mm. teknologisen kehityksen ja työelämän muutoksen myötä syntyviä uusia toimintatapoja. On tarpeen edistää monipaikkaisuuteen liittyvien toimintamallien ja käytäntöjen kehittämistä, käyttöönottoa ja levittämistä. Työvoiman ammatillisen liikkuvuuden edistämiseksi tarvitaan toimia työssä oleville henkilöille, jotta heidän osaamisensa vastaisi paremmin työnantajien tarpeisiin ja henkilön omiin uratavoitteisiin. On tarpeen kiinnittää huomiota kasvu- ja rakennemuutosaloja sekä älykästä erikoistumista tukevan koulutuksen laatuun ja tarjontaan.

Tavoitteena on osaamisen ja osaamistarpeiden tunnistaminen ja tunnustaminen sekä ennakointi- ja osaamisverkostojen kehittäminen. Tarvitaan muutosten hallinnan mm. muutosturvan toimintamallin kehittämistä sujuvammaksi ja yksilöllisemmät palvelut mahdollistavaksi. Tavoitteena on parantaa kohtaantoa positiivisissa ja negatiivisissa rakennemuutosilanteissa. Tarvitaan viranomaisen ja yhteistyökumppaneiden toimintatapojen ja –prosessien sekä osaamisen kehittämistä.

Suomeen on tarpeen houkutellessa kansainvälisiä osaajia mm. EURESilla ja integroida jo maassa olevia sekä kehittää yritysten rekrytointivalmiuksia ja houkuttelevuutta työnantajana.

Tavoitellaan työelämän laadun ja työorganisaatioiden uudistamista osaamisen lisäämisellä mm. työn tuottavuus, työhyvinvointi sekä työturvallisuus huomioiden. Tunnistetaan organisaatioille strategisesti tärkeitä työelämän kehittämisen teemoja, osaamisen tarpeita ja vaikuttavimpia kehittämisen keinoja.

On tarpeen edistää sukupuolten tasa-arvoa ja vähentää segregatiota koulutus- ja työelämässä erityisillä sukupuolten tasa-arvoa edistävillä hankkeilla.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö otsakkeittain

Elinikäinen oppiminen ja joustavat koulutuspolut

- lisätään kattavaa yksilöllisten, monimuotoisten ajasta ja paikasta riippumattomien ja laadukkaiden jatkuvan oppimisen koulutuskokonaisuuksien tarjontaa mukaan lukien täydennys- ja erikoistumiskoulutukset
- tuetaan tutkintojen ja tutkintojen osien suorittamista sekä edistetään työelämässä tapahtuvan oppimisen ja ulkomailla suoritettujen tutkintojen tunnustamista ja tunnustamista
- edistetään yrittäjyyttä ja liiketoimintaosaamista osana koulutusta ja työelämää
- tuetaan eri alojen kehittymistä osana ekosysteemejä ja vahvistetaan palvelujen tuotanto-osaamista
- kehitetään jatkuvan oppimisen mahdollistavia koulutusrakenteita ja oppimisympäristöjä sekä oppimista tukevaa pedagogiikkaa
- tuetaan koulutuksen ja työelämän sekä kouluasteiden välisten nivelvaiheiden siirtymien sujuvoittamista
- kehitetään koulutuksen laatua ja tarjontaa mm. älykkään erikoistumisen ja kasvu- ja rakennemuutosalojen tarpeisiin
- tuetaan jatkuvan oppimisen avulla elinkeinorakenteen monipuolistamista ja uudenlaisten palvelurakenteiden syntymistä mm. luovaa osaamista hyödyntämällä
- kehitetään, levitetään ja juurrutetaan moniammatillisia ohjaus- ja neuvontapalveluita koulutuksessa ja työelämässä sekä vahvistetaan asiantuntijoiden valmiuksia vastata monimuotoistuvan asiakaskunnan tarpeisiin

Muutostarpeiden ja osaamisen ennakointi työmarkkinoiden tarpeiden pohjalta

- tuetaan osaamistarpeiden ennakointiä ja ennakointitiedon hyödyntämistä

- edistetään tutkimus- ja kehittämistoiminnan integroitumista koulutukseen

Työelämän kehittäminen

- edistetään työhyvinvointia ja hyvän työelämän kehittymistä ml. työn ja yksityiselämän yhteensovittaminen ja työyhteisöjen monimuotoisuuden lisääminen
- edistetään toimintatapoja, jotka parantavat samanaikaisesti tuottavuutta ja tuloksellista työn tekemistä sekä työhyvinvointia
- kehitetään pk-yritysten ja muiden organisaatioiden sekä niiden henkilöstön, mukaan lukien johtajat, osaamista

Ammatillisen liikkuvuuden ja kohtaannon edistäminen

- parannetaan kohtaantoa ja edistetään ammatillista liikkuvuutta eri palveluja hyödyntämällä ja yhdistelemällä
- houkutellaan kansainvälisiä osaajia Suomeen ja integroidaan jo maassa olevia yhteistyössä EAKR- ja Talent Boost –toimenpiteiden kanssa
- toteutetaan muutostilanteiden kehittämiskokeiluja, esim. muutosturvan ja työnvälityksen sekä yrityspalvelujen yhteyden tiivistämistä
- kehitetään muutosturvan mittareita sekä palautejärjestelmää

Läpileikkaavat periaatteet

Sosiaalisia innovaatioita syntyy koulutus- ja ohjauspalveluiden rakenteiden ja moniammatillisen ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämisen yhteydessä. Uusia toimintatapoja levitetään ja juurrutetaan pysyviksi käytännöiksi.

Vähähiilisyiden edistämiseksi hyödynnetään modernia teknologiaa, joka vähentää mm. liikkumistarvetta, muita päästöjä ja jätteiden määrää. Kiinnitetään huomiota vähähiilisyttä, kiertotaloutta ja hiilineutraalisuutta edistäviin aloihin, organisaatioihin ja työmahdollisuuksiin opiskelijoiden kiinnostuksen ja tietoisuuden herättämiseksi ja älykkään erikoistumisen valintojen vahvistamiseksi.

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.

Digitaalisuutta hyödynnetään palveluiden kehittämisessä ja edistetään asiakkaiden mahdollisuutta löytää heidän tarvitsemansa mm. opiskeluun liittyvä tieto. Parannetaan erilaisten organisaatioiden henkilöstön, palvelun tarjoajien, opettajien ja opiskelijoiden digitaalisia taitoja. Digitalisaation avulla vähennetään työn ja opiskelun aika- ja paikkasidonaisuutta. Digitaalisuuden edistämässä minimoidaan sen mahdolliset epätasa-arvoa lisäävät vaikutukset.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena hankkeisiin osallistuvien osaaminen vastaa paremmin työelämän ja yhteiskunnan tarpeisiin. Hankkeissa olleet opiskelijat ovat suorittaneet opintonsa loppuun ja heidän työhön sijoittumisensa on parantunut. Koulutusjärjestelmän joustavuus ja moniammatillinen ohjaus on parantunut ja lisännyt ihmisten mahdollisuuksia päästä tarvitsemaansa koulutukseen ajasta ja paikasta riippumatta, mikä on parantanut heidän työmarkkinatilannettaan. Osatyökykyiset henkilöt saavat tarvitsemansa palvelut sekä työpaikan tukitoimenpiteet siirtyessään koulutuksesta työelämään ja työstä työhön. Eriarvoisuus osaamisessa eri väestöryhmien välillä on vähentynyt.

Osaamistarpeiden ennakointitietoa on hyödynnetty. Tutkimus- ja kehittämistoiminta on aiempaa paremmin integroitu koulutukseen.

Koulutuksen ja työelämän yhteistyötä koulutuksen osuvuuden ja yritysten uusiutumiskyvyn lisäämiseksi on parannettu. Uusia pedagogisia opetusmenetelmiä jatkuvaan oppimiseen ja työelämän tarpeisiin on kehitetty, levitetty ja juurrutettu. Koulupudokkuuden, opintojen keskeytymisen ja koulutuksellisen syrjäytymisen ehkäisemiseksi on kehitetty ja levitetty ennaltaehkäisevien ja varhaisen

vaiheen toimenpiteitä. Luovan alan ja osaamisen kehittäminen ja hyödyntäminen on vahvistunut. Kulttuuripalvelut vahvistavat sosiaalisesti kestävästä yhteiskunnasta.

Organisaatioiden työhyvinvointia ja tuottavuutta on parannettu ja organisaatioiden valmiuksia muutoksiin on lisätty. Ammatillista liikkuvuutta on parannettu ja työpaikoille on saatu lisää kansainvälisiä osaajia. Muutosturvan toimintamallia on kehitetty.

Tärkeimmät kohderyhmät [885 / 1 000]

Hankkeitten kohderyhmänä on työikäinen väestö, niin työttömät, työvoiman ulkopuolella olevat, työssä olevat kuin opiskelijatkin. Kohderyhmään kuuluvia henkilöryhmiä ovat mm. ikääntyneet, koulupudokkaat, itsensä työllistäjät, maahanmuuttajat, romanit ja osatyökykyiset.

Kohderyhmänä ovat yrityksissä ja organisaatioissa työskentelevät työntekijät ja johtajat yksityisellä ja julkisella sektorilla. Kohderyhmänä ovat erilaisissa muutostilanteissa olevat työnantajat ja työntekijät. Kohderyhmiä ovat myös sellaiset työssä olevat henkilöt, joiden tämän hetkinen osaaminen tarvitsee päivytystä tai joiden työelämässä pitempään pysymistä turvataan.

Kohderyhmään kuuluvat järjestöt, yhdistykset, säätiöt, kunnat, kasvatus- ja koulutusorganisaatiot, tutkimuslaitokset, taide- ja kulttuurilaitokset ja muut työelämän ja palveluiden kehittäjät ja niiden henkilökunta.

Kohderyhmät voidaan tarvittaessa rajata tarkemmin alueellisten erityispiirteitten tai valtakunnallisten tarpeitten mukaisesti.

Toimet tasa-arvon, osallisuudet ja syrjimättömyyden edistämiseksi [1 080 / 2 000]

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään purkamalla työ- ja koulutusurien sukupuolenmukaista eriytymistä ylläpitäviä rakenteita. Lisätään sukupuolittain eriteltyä tietoa ja tavoitteita hanketoiminnassa. Lisätään organisaatioiden ja yksilöiden tasa-arvo-osaamista, edistetään sukupuolistereotyyppien tunnistamista sekä kehitetään rekrytointikäytäntöjä. Ohjauspalveluissa otetaan käyttöön sukupuoli-tietoinen ohjaus, jolla helpotetaan koko työvoimapotentialin hyödyntämistä ja siten mm. työvoiman saatavuutta sekä edistetään ihmisten tasa-arvoista kohtaamista ja asemaa koulutuksessa ja työmarkkinoilla.

Yhdenvertaisuus huomioidaan palvelujen kehittämisessä ja tarjoamisessa mm. yhdenvertaisuussuunnittelun avulla. Toiminnassa huomioidaan tarvittaessa positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi. Toiminnassa kehitetään malleja koulutuksen tarjoajien ja työnantajien monimuotoisuusosaamiseen lisäämiseksi. Kaikessa toiminnassa huomioidaan aiheeseen liittyvät kansainväliset sopimukset

Kehitetään tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelua, jotta koulutuksessa ja työelämässä voidaan paremmin vastata tasa-arvo- ja yhdenvertaisuushaasteisiin ml. segregatio ja stereotyyppien vaikutukset

Tietyst kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu käyttö [339 / 2 000]

Kestävä kaupunkikehittämisen ITI-ohjelma:

Kestävä kaupunkikehittämisen pohjana ovat pääkaupunkiseudun ja sen ulkopuolella olevien yliopistokaupunkien sopimukset innovaatioekosysteemien kehittämiseksi. Malli perustuu kaupunkien ja valtion kumppanuuteen, mutta malli tukee yli aluerajojen tapahtuvaa kehittämistä. ESR-toimet tukevat EAKR-rahoituksella tuettavaa toimintaa.

Alueiden väliset ja valtioiden väliset toimet [1 420 / 2 000]

Alueiden välistä yhteistyötä lisäämällä edistetään hyvien käytäntöjen kehittämistä, levittämistä ja juurruttamista. Toimilla edistetään kohderyhmään kuuluvien henkilöiden osaamista koulutuksen ja työelämän kehittämiseen liittyviin osa-alueisiin liittyen.

Arktisen strategian mukaisessa toiminnassa keskitytään arktisen toimintaympäristön haasteisiin, kuten esimerkiksi ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, saavutettavuuteen ja harvaan asutukseen. Arktisen alueen hauraus on alueen erityispiirre, minkä vuoksi alue voi toimia myös edelläkävijänä ratkaistaessa ilmastonmuutokseen liittyviä kysymyksiä.

Itämeren alueen strategian (EUSBSR) tavoitteena on vastata alueen jäsenvaltioiden yhteisiin haasteisiin. Kehittämisen painopisteet on kuvattu strategian toimenpideohjelmassa ([linkki](#)). Sen puitteissa tehtävää kansainvälistä yhteistyötä voidaan toteuttaa temaattisten, pitkäkestoisten hankekokonaisuuksien avulla, jotka kokoavat eri puolilta yhteen toimijoita ja rahoitusta. Ohjelmakauden aikana voidaan järjestää Itämeren alueen jäsenmaissa synkronoituja hankehakuja. Myös yksittäiset hankkeet voivat tukea strategian tavoitteita. **TÄSMENTYÄ**

Hanketoiminnassa osallistutaan myös muuhun kansainväliseen yhteistyöhön, kuten Venäjä-yhteistyöhön ja pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Kansainvälisellä yhteistyöllä lisätään koulutusmallien kehittämiseen liittyvää osaamista Suomessa ja vastaavasti suomalaista osaamista viedään ulkomaille. Hyödynnetään kansainvälisten opiskelijoiden tuomaa osaamista. Samoin hyödynnetään kansainvälistä rekrytointia työvoiman kysyntään vastaamiseksi.

Indikaattorit (täydennetään/täsmennetään) (perustuen neuvoston kompromissiesitykseen)

Tuotosindikaattorit (täydennetään: määriteltävä pääasialliset kohderyhmät, joille asetetaan tavoitteet. Kaikki indikaattorit, joille asetetaan tavoitteet, sisältyvät automaattisesti myös tuloskehukseen.)

Yhteiset indikaattorit

CO01	<i>Työttömät, mukaan lukien pitkäaikaistyöttömät*</i>
CO02	<i>Pitkäaikaistyöttömät*</i>
CO03	<i>Työelämän ulkopuolella olevat*</i>
CO04	<i>Työlliset, mukaan lukien itsenäiset ammatinharjoittajat*</i>
CO05	<i>Alle 30-vuotiaat*</i>
CO06	<i>Yli 54-vuotiaat*</i>
CO07	<i>Henkilöt, joilla on ylemmän perusasteen tai sitä vähäisempi koulutus (ISCED 0–2)*</i>
CO08	<i>Henkilöt, joilla on keskiasteen (ISCED 3) tai keskiasteen jälkeinen (ISCED 4) koulutus*</i>
CO09	<i>Henkilöt, joilla on korkea-asteen koulutus (ISCED 5–8)*</i>
<i>Osallistujien kokonaismäärä lasketaan automaattisesti ammattiasemaan liittyvien yhteisten tuotosindikaattorien perusteella.</i>	
CO10	<i>Vammaiset**</i>
CO11	<i>Kolmannen maan kansalaiset</i>
CO12	<i>Ulkomaalaistaustaiset henkilöt</i>
CO13	<i>Vähemmistöt (myös marginalisoituneet yhteisöt kuten romanit)**</i>
CO14	<i>Asunnottomat tai asuntomarkkinoilta syrjäytyneet*</i>
CO15	<i>Maaseutualueilla asuvat*</i>

Jos näitä indikaattoreita koskevia tietoja ei kerätä tietorekistereistä, niiden arvot voidaan määrittää edunsaajan tietoihin perustuvien arvioiden mukaisesti.

CO16 Kansallisella, alueellisella tai paikallisella tasolla tuettujen viranomaisten tai julkisten palvelujen lukumäärä

CO17 Tuettujen mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten (mukaan lukien osuustoiminnalliset ja yhteiskunnalliset yritykset) lukumäärä

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

Toimintalinja	Erityistavoite	Rahasto	Alue luokka	Tunnus [5]	Indikaattori [255]	Mittayksikkö	Välitavoite (2024)	Tavoite (2029)

Tulosindikaattorit

Yhteiset indikaattorit

Osallistujia koskevat välittömät yhteiset tulosindikaattorit ovat seuraavat:

CR01 Osallistujat, jotka ovat ryhtyneet työnhakuun jättäessään toimen*

CR02 Osallistujat, jotka ovat koulutuksessa jättäessään toimen*

CR03 Osallistujat, jotka saavat ammattipätevyyden jättäessään toimen*

CR04 Osallistujat, jotka ovat työelämässä, myös itsenäisinä ammatinharjoittajina, jättäessään toimen*

Osallistujia koskevat yhteiset pitkän aikavälin tulosindikaattorit ovat seuraavat:

CR05 Osallistujat, jotka ovat työelämässä, myös itsenäisinä ammatinharjoittajina, kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun he ovat jättäneet toimen*

CR06 Osallistujat, joiden työmarkkinatilanne on parantunut kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun he ovat jättäneet toimen*

Vähimmäisvaatimuksena on, että tiedot kerätään edustavasta osallistujien otoksesta kunkin erityistavoitteen osalta. Otoksen sisäinen validiteetti varmistetaan niin, että tiedot voidaan yleistää erityistavoitteiden tasolla.

Taulukko 3: Tulosindikaattorit

Toimintalinja	Erityistavoite	Rahasto	Alue luokka	Tunnus [5]	Indikaattori [255]	Mittayksikkö	Perustaso tai viitearvo	Viitevuosi	Tavoite (2029)	Tietolähde [200]	Huomautukset [200]

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Käytettävät koodit:

105 Toimenpiteet, joilla edistetään naisten osallistumista työmarkkinoille ja vähennetään sukupuoleen perustuvaa eriytymistä työmarkkinoilla

108 Tuki digitaalisten taitojen kehittämiseen

111 Tuki varhaiskasvatukseen (pois lukien infrastruktuurit)

112 Tuki perusasteen ja keskiasteen koulutukseen

113 Tuki korkea-asteen koulutukseen

114 Tuki aikuiskoulutukseen

117 Toimenpiteet, joilla parannetaan syrjäytyneiden ryhmien, kuten romanien koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia ja edistetään heidän sosiaalista osallisuuttaan

130 Yhteistyön tehostaminen sekä jäsenvaltiossa että sen ulkopuolella olevien kumppanien kanssa

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto (täydennetään)

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste (täydennetään)

Taulukko 7: Kokonaisuus 6 – ESR:n toissijaiset teemat (täydennetään)

2.2.4. Erityistavoite: Yhdenvertaiseen osallisuuteen (ET 4.1.7.)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit [7 999 / 8 000]

Tavoitteena on vahvistaa heikoimmassa työmarkkina-asemassa ja suurimmassa huonosaisuusriskissä olevien henkilöiden aktiivista toimijuutta ja osallisuutta sekä kiinnittymistä koulutukseen ja työmarkkinoille. Varhainen puuttuminen ja tuki edistävät työttömyys- ja syrjäytymiskierteen katkaisemista sekä ehkäisevät koulunkäynnin tai opiskelun keskeytymistä. Tavoitteena on kohderyhmään kuuluvien terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja parantaminen, jotta heillä olisi riittävät voimavarat pyrkiä aktiivisesti parantamaan omaa ja tarvittaessa myös läheistensä elämäntilannetta.

Vaikeimmin työllistyvien työllistymisen tueksi on tarpeen lisätä tuetun työllistymisen menetelmien käyttöä ja vaikuttavien toimintamallien juurruttamista. Tarvitaan toimia, joiden tuella mielenterveyden häiriöitä ja päihdehäiriöitä sairastavilla on mahdollisuus osallistua opintoihin ja työhön. Työttömien työkyvyn tuen palvelujen ja kuntoutuksen saatavuutta ja laatua on tarpeen parantaa. Tavoitteena on nivoa monialaiset hyvinvointi-, sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalvelut tiiviisti työllisyys- ja koulutuspalveluihin. Näin varmistetaan, että yksilön palvelupolku ei katkea ja että hänellä on mahdollisuus hyödyntää yhteiskunnan ja muiden hankkeiden tarjoamia palveluita mahdollisimman oikea-aikaisesti ja täysipainoisesti.

Tavoitteena on parantaa lasten ja nuorten, työikäisten ja lapsiperheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten osaamista, keskinäistä yhteistyötä ja verkostotyöskentelyn osaamista. Ylisukupolvista syrjäytymistä ehkäistään tukemalla perheitä ja edistämällä vanhempien työelämään osallistumista. Nuoria tuetaan opinto- ja työelämäpolulle kokonaisvaltaisesti ja heidän toimintakykyään ja -valmiuksiaan vahvistetaan esim. psykososiaalisin keinoin.

Yhdenvertaisuutta on tarpeen edistää vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista ja toimijuutta ja edistämällä maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen osallisuutta. Tavoitteena on kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien (esim. rikosseuraamusasiakkaat, asunnottomat, päihteiden käyttäjät, mielenterveyskuntoutujat, tulottomat) asumisen, hyvinvoinnin ja osallisuuden tukeminen. Palveluja (esim. työvoimapalvelut, terveydenhuolto, koulutus) tulee kehittää siten, että ne ovat kaikille sopivia, esteettömiä ja saavutettavia.

Palveluissa on tarpeen entistä paremmin huomioida palvelun käyttäjän ja tarvittaessa hänen läheistensä erityistarpeet. Tämä voi sisältää mm. omakielisen ohjauksen, uudenlaisten yhteiskuntaan kiinnittymistoimien ja hyvien yhteiskuntasuhteiden edistämistä. Tavoitteena on kehittää ja tehdä tiivistä yhteistyötä julkisen, kolmannen ja neljännen sektorin sekä yritysten kanssa sekä kehittää monitoimijaisia strategiseen kumppanuuteen perustuvia toimintamalleja. Toimissa hyödynnetään kokemusasiantuntijoita ja vertaistukea sekä kohderyhmää edustavien tahojen asiantuntemusta.

On tarpeen kehittää ja tukea asukas- ja yhteisölähtöisiä toimintoja sekä kansalaistoimijalähtöisiä ja muita menetelmiä ja malleja sekä palveluita. Tavoitteena on lisätä yhteisöllistä hyvinvointia alueilla ja toimia, jotka tähtäävät yksinäisyyden vähentämiseen ja yhdessä tekemiseen. On tarpeen kehittää helposti saavutettavia, arkiympäristöihin tuotavia monipuolisia palveluja erityisesti eri syistä vaikeasti tavoitettaville tai syrjäytymisriskissä oleville ihmisille ja kulttuuriselta tai yhteiskunnalliselta asemaltaan haavoittuville ryhmille.

Tavoitteena on tiivistää yhteistyötä työnantajien kanssa, jotta voidaan esim. erilaisten työpaikalla tapahtuvien valmennus- ja kuntoutustoimien avulla tukea työllistymistä. On tarpeen vahvistaa polkuja työtoiminnasta työhön avoimille työmarkkinoille ja koulutukseen sekä rakentaa työmarkkinoita, jotka tarjoavat työllistymisen mahdollisuuksia työelämän ulkopuolella oleville ryhmille.

Sukupuolinäkökulman huomioiminen kaikissa syrjäytymistä ehkäisevissä ja osallisuutta edistävissä toimissa varmistaa tasa-arvon toteutumista ja lisää toimien vaikuttavuutta

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö

Yhtäläisten mahdollisuuksien ja osallisuuden edistäminen

- tuetaan monipuolisin keinoin kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden kiinnittymistä yhteiskuntaan, koulutukseen ja työmarkkinoille sekä torjutaan huono-osaisuutta ja syrjäytymistä
- lisätään eri väestöryhmien vuorovaikutusta
- yksinäisten ja riippuvuus- ja/tai työ- ja toimintakyvyn haasteiden kanssa kamppailevien hyvinvointia lisätään mm. yhteisöllisin ja kuntouttavin toimenpitein
- edistetään vammaisten henkilöiden, etnisten vähemmistöjen ja muiden heikommassa asemassa olevien väestöryhmien oikeuksien toteutumista
- kehitetään kansalaistoimijalähtöistä toimintaa ja yhteisöllisiä palveluita sekä edistetään vähemmistö- ja erityisryhmien osallistumista päätöksentekoon ja palveluiden suunnitteluun
- hyödynnetään kulttuuri- ja liikuntapalveluja osallisuuden, hyvinvoinnin ja työllisyyden edistämässä

Työllistymismahdollisuuksien parantaminen

- parannetaan heikoimmassa asemassa olevien valmiuksia päästä koulutukseen ja työmarkkinoille
- rakennetaan osallistavia työmarkkinoita, lisätään tuetun työllistymisen menetelmien käyttöä ja vaikuttavuutta sekä kehitetään työtoiminnan sisältöjä

Palveluiden kehittäminen

- kehitetään, levitetään ja juurrutetaan monialaisia, oikea-aikaisia ja katkeamattomia hyvinvointi-, sosiaali-, terveys-, kuntoutus- koulutus- ja työllisyyspalveluita ja kehitetään mm. perhe- ja nuorisotyön menetelmiä ja verkostomaista työtettä
- edistetään kolmannen ja neljännen sektorin ja viranomaisten välistä kumppanuutta, yhteistyötä ja osaamista heikoimmassa asemassa olevien ryhmien palveluiden ja yhteiskuntaan kiinnittymisen parantamiseksi
- kehitetään tuloksellisia mm. sosiaalisen kuntoutuksen ja päihdekuntoutuksen toimintamalleja työkäisille samoin kuin työ- ja toimintakyvyn palveluja
- kehitetään sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden osaamista sosiaali- ja terveysalalla, jotta voidaan paremmin vastata tasa-arvo- ja yhdenvertaisuushaasteisiin

Läpileikkaavat periaatteet

Sosiaalisia innovaatioita syntyy syrjäytymistä ehkäisevien ja osallisuutta edistävien rakenteiden ja moniammatillisten ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämisen yhteydessä. Uusia toimintatapoja levitetään ja juurrutetaan pysyviksi käytännöiksi.

Vähähiilisyiden edistäminen huomioidaan hanketoiminnassa hyödyntämällä modernia teknologiaa, joka vähentää mm. liikkumistarvetta, muita päästöjä ja jätteiden määrää. Osallisuuden edistämisessä kiinnitetään huomiota vähähiilisyttä, kiertotaloutta ja hiilineutraalisuutta edistäviin toimiin ja organisaatioihin kohderyhmän tietoisuuden ja osaamisen herättämiseksi.

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.

Digitaalisuutta hyödynnetään ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämisessä paikkariippumattomuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi. Samalla parannetaan niin palvelun tarjoajien kuin kohderyhmänkin digiosaamista. Myös kohderyhmän osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukemisessa hyödynnetään digitaalisuutta. Digitaalisuuden edistämisessä huomioidaan kohderyhmän erilaiset edellytykset hyödyntää digitaalisuutta. Torjutaan digisyrjäytymistä ja tunnistetaan sitä edistävät tekijät.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena hankkeisiin osallistuneiden työttömien ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten ja työikäisten hyvinvointi, osallisuus, yhdenvertaisuus, työ- ja toimintakyky, aktiivinen toimijuus ja osaaminen ovat parantuneet ja he ovat sen myötä siirtyneet koulutukseen tai työhön tai sille johtavalle polulle. Eri väestöryhmien (ml. sukupuoli) väliset, sekä alueelliset terveys- ja hyvinvointierot ovat kaventuneet. Hankkeilla on torjuttu huono-osaisuutta, ylisukupolvista köyhyyttä ja syrjäytymistä.

Työmarkkinoiden ja koulutuksen ulkopuolella olevien ja erityistä tukea tarvitsevien ryhmien tukemiseksi työllistymisessä ja työssä pysymisessä on kehitetty uusia keinoja ja toimintamalleja.

Monitoimijaiset, sektori- ja organisaatorajat ylittävät palvelujärjestelmät toimivat saumattomasti ja oikea-aikaisesti sekä tukevat ammattilaisten yhteistyötä. Kolmannen ja neljännen sektorin toimijat ja vertaistukea tarjoavat henkilöt osallistuvat palvelujärjestelmiin ja työllistämisen ja kehittämistoimintaan. Perheiden aikuisten tukemiseksi sekä lasten parissa työskentelevien osaamisen ja tietoisuuden lisäämiseksi kehitetyt toimet auttavat myös lapsia.

Työmarkkinat ovat aiempaa osallistavampia ja tarjoavat työllistymisen mahdollisuuksia heikossa työmarkkina-asemassa oleville henkilöille. Tuloksena on laadukkaiden ja monipuolisten matalan kynnyksen työ- ja toimintapaikkojen lisääntyminen.

Tärkeimmät kohderyhmät [795/ 1 000]

Työmarkkinoiden näkökulmasta heikoimmassa asemassa ovat henkilöt, sisältäen vähemmistöt ja erityisryhmät, joiden yhteiskunnallista osallisuutta halutaan edistää. Kohderyhmään kuuluvat työmarkkinoille heikosti integroituneiksi tunnistettavat henkilöryhmät kuten ikääntyneet, koulupudokkaat, maahanmuuttajat, romanit ja osatyökykyiset. Kohderyhmään kuuluvat syrjäytymisvaarassa olevat henkilöt riippumatta heidän aiemmasta koulutus- ja työhistoriastaan tai sen puutteesta ja välillisesti myös esim. heidän läheisensä.

Kohderyhmään kuuluvat myös monialaisten hyvinvointi-, sosiaali-, terveys- ja kuntoutus- sekä neuvontapalveluiden tarjoajat ja niiden johto ja henkilöstö, joiden yhteistyötä ja osaamista halutaan kehittää.

Kohderyhmät voidaan tarvittaessa rajata tarkemmin alueellisten erityispiirteitten tai valtakunnallisten tarpeitten mukaisesti.

Toimet tasa-arvon, osallisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi [1 186/ 2 000]

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään purkamalla työ- ja koulutusurien segregatiota ylläpitäviä rakenteita. Lisätään sukupuolitietaisia menetelmiä ohjaus- ja muissa palveluissa ja tiedostetaan mahdolliset syrjäytymiseen vaikuttavat sukupuoliin liittyvät tekijät. Kehitetään sukupuolten tasa-

arvon ja yhdenvertaisuuden osaamista, jotta voidaan paremmin vastata tasa-arvo- ja yhdenvertaisuushaasteisiin.

Osallisuutta edistetään lisäämällä kansalaisten aktiivisuutta, sosiaalista pääomaa ja yhteisöllisyyttä. Kehittämistarpeet lähtevät paikalliselta tasolta ja toimeenpanossa osallistetaan alueen asukkaita ja muita toimijoita. Toimintaa rahoitetaan alueilla, joilla ei rahoiteta maaseutu- tai kalatalousrahoista paikallista kehittämistä.

Yhdenvertaisuus huomioidaan palvelujen kehittämisessä ja tarjoamisessa. Toiminnassa otetaan huomioon kunkin kohderyhmän erityistarpeet ja kulttuuritietoinen ohjaus. Palveluissa huomioidaan tarvittaessa positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi koulutuksessa ja työmarkkinoilla tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi. Toiminnassa kehitetään menetelmiä syrjinnän vähentämiseksi yhteiskunnassa ja eri vähemmistöjen yhdenvertaisuuden lisäämiseksi. Kaikessa toiminnassa huomioidaan aiheeseen liittyvät kansainväliset sopimukset

Tietyt kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu [/ 2 000] (täydennetään)

Alueiden väliset ja valtioiden väliset toimet [1 134 / 2 000]

Alueiden välistä yhteistyötä lisäämällä edistetään hyvien käytäntöjen kehittämistä, levittämistä ja juurruttamista. Toimilla edistetään kohderyhmään kuuluvien henkilöiden osallisuutta työllistymistä ja koulutukseen osallistumista.

Arktisen strategian mukaisessa toiminnassa keskitytään arktisen toimintaympäristön haasteisiin, kuten esimerkiksi ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, saavutettavuuteen ja harvaan asutukseen. Pohjoisen arktisen alueen hauraus on alueen erityispiirre, minkä vuoksi alue voi toimia myös edelläkävijänä ratkaistaessa ilmastonmuutokseen liittyviä kysymyksiä.

Itämeren alueen strategian (EUSBSR) tavoitteena on vastata alueen jäsenvaltioiden yhteisiin haasteisiin. Kehittämisen painopisteet on kuvattu strategian toimenpideohjelmassa ([linkki](#)). Sen puitteissa tehtävää kansainvälistä yhteistyötä voidaan toteuttaa temaattisten, pitkäkestoisten hankekokonaisuuksien avulla, jotka kokoavat eri puolilta yhteen toimijoita ja rahoitusta. Ohjelmakauden aikana voidaan järjestää Itämeren alueen jäsenmaissa synkronoituja hankehakuja. Myös yksittäiset hankkeet voivat tukea strategian tavoitteita. TÄSMENTYY

Hanketoiminnassa osallistutaan myös muuhun kansainväliseen yhteistyöhön, kuten Venäjä-yhteistyöhön ja pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Indikaattorit (täydennetään/täsmennetään) (perustuen neuvoston kompromissiesitykseen)

Tuotosindikaattorit (täydennetään: määriteltävä pääasialliset kohderyhmät, joille asetetaan tavoitteet. Kaikki indikaattorit, joille asetetaan tavoitteet, sisältyvät automaattisesti myös tuloskehukseen.)

Yhteiset indikaattorit

CO01	<i>Työttömät, mukaan lukien pitkäaikaistyöttömät*</i>
CO02	<i>Pitkäaikaistyöttömät*</i>
CO03	<i>Työelämän ulkopuolella olevat*</i>
CO04	<i>Työlliset, mukaan lukien itsenäiset ammatinharjoittajat*</i>
CO05	<i>Alle 30-vuotiaat*</i>
CO06	<i>Yli 54-vuotiaat*</i>
CO07	<i>Henkilöt, joilla on ylemmän perusasteen tai sitä vähäisempi koulutus (ISCED 0–2)*</i>

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Käytettävät koodit:

- 105 Toimenpiteet, joilla edistetään naisten osallistumista työmarkkinoille ja vähennetään sukupuoleen perustuvaa eriytymistä työmarkkinoilla
- 108 Tuki digitaalisten taitojen kehittämiseen
- 115 Toimenpiteet, joilla edistetään yhtäläisiä mahdollisuuksia ja aktiivista osallistumista yhteiskunnan toimintaan
- 116 Keinot heikommassa asemassa olevien henkilöiden yhteiskuntaan integroimiseksi ja uudelleen työllistämiseksi
- 117 Toimenpiteet, joilla parannetaan syrjäytyneiden ryhmien, kuten romanien, koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia ja edistetään heidän sosiaalista osallisuuttaan
- 120 Toimenpiteet kolmansien maiden kansalaisten integroimiseksi yhteiskuntaan
- 130 Yhteistyön tehostaminen sekä jäsenvaltioissa että sen ulkopuolella olevien kumppanien kanssa

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto (täydennetään)

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste (täydennetään)

Taulukko 7: Kokonaisuus 6 – ESR:n toissijaiset teemat (täydennetään)

2.3. ESR-toimintalinja: Aineellisen puutteen torjuminen

(täydennetään/täsmennetään)

Erillistavoite aineelliseen puutteeseen puuttumiseksi

Tukityypit [/ 2 000]

Suomessa elää edelleen yli 800 000 henkilöä köyhyys- tai syrjäytymisriskissä. Huono-osaisuuden vähentämiseksi ja ruuan puutteen lieventämiseksi sekä ruokahävikin vähentämiseksi monet toimijat jakavat mm. kauppojen ylijäämäruokaa ilmaiseksi vähävaraisille henkilöille. Ohjelmakaudella 2014-2020 Euroopan vähävaraisimmille suunnatun ohjelman kautta on Suomessa jaettu kilpailutamalla hankittuja kuivaruokatarvikkeita kaikille niille, jotka ovat ruokaa halunneet kumppaniorganisaatioiden ruuan jakelupaikoista hakea.

Suomessa eri ruoka-aputoimijat ovat verkostoituneet aiempaa paremmin ja toiminta on siten myös aiempaa organisoidumpaa. Ohjelmakaudella 2021-2027 kohdennetaan EU:n vähävaraisimmille suunnattu apu niille, joille sen vaikuttavuus arvioidaan parhaimmaksi. Rajatulle kohdejoukolle pääasiassa työikäistä väestöä tarjotaan ruoka- ja muuta materiaalista apua, jolla osittain helpotetaan heidän arkielämäänsä. Avun jakamisen ohessa lisätään kohdejoukon sosiaalista osallisuutta sekä tietoisuutta heidän elämänsä muiden osa-alueiden vahvistamismahdollisuuksista. Toiminnalla lisätään kohdejoukon tietoisuutta mahdollisuuksista hyödyntää muita julkisia ja vapaaehtoisjärjestöjen tarjoamia palveluita mm. hävikkiruuan ja materiaallisen tuen saamisessa, velkaneuvonnasta, terveydenhuollosta, sosiaaliavusta ja erilaisista mm. rakennerahastojen osarahoittamista kehittämishankkeista.

Pääasialliset kohderyhmät [2 000] (täydennetään)

Kuvaus kansallisista tai alueellisista tukiohjelmista [2 000] (täydennetään)**Toimien valintaperusteet [4 000] (täydennetään)****Indikaattorit****1) Tuotosindikaattorit**

a) Jaettujen elintarvikkeiden ja tavaroiden rahallinen kokonaisarvo

i) elintarvikeavun kokonaisarvo

ia) lapsille tarkoitettujen elintarvikkeiden rahallinen kokonaisarvo

ib) asunnottomille tarkoitettujen elintarvikkeiden rahallinen kokonaisarvo

ic) muille kohderyhmille tarkoitettujen elintarvikkeiden rahallinen kokonaisarvo

ii) jaettujen tavaroiden kokonaisarvo

ia) lapsille tarkoitettujen tavaroiden rahallinen kokonaisarvo

iib) asunnottomille tarkoitettujen tavaroiden rahallinen kokonaisarvo

iic) muille kohderyhmille tarkoitettujen tavaroiden rahallinen kokonaisarvo

b) Jaetun elintarvikeavun kokonaismäärä (tonnia)

josta:

(a) niiden elintarvikkeiden osuus, joiden osalta ohjelmasta maksettiin vain kuljetus, jakelu ja varastointi (%)

(b) ESR+:-sta yhteisrahoitettujen elintarvikkeiden osuus edunsaajille jaettujen elintarvikkeiden kokonaismäärästä (%)

3) Yhteiset tulosindikaattorit

Elintarvikeavun loppukäyttäjien lukumäärä

- alle 18-vuotiaiden lasten lukumäärä

- 18–29-vuotiaiden nuorten lukumäärä

- yli 54-vuotiaiden loppukäyttäjien lukumäärä

- vammaisten loppukäyttäjien lukumäärä

- ulkomaalaistaustaisten ja vähemmistöihin kuuluvien (myös marginalisoituneet yhteisöt kuten romanit) loppukäyttäjien lukumäärä

- asunnottomien tai asuntomarkkinoilta syrjäytyneiden loppukäyttäjien lukumäärä.

Aineellisen avun loppukäyttäjien lukumäärä

- alle 18-vuotiaiden lasten lukumäärä

- 18–29-vuotiaiden nuorten lukumäärä

- yli 54-vuotiaiden loppukäyttäjien lukumäärä

- vammaisten loppukäyttäjien lukumäärä

- kolmansien maiden kansalaisten lukumäärä

- ulkomaalaistaustaisten ja vähemmistöihin kuuluvien (myös marginalisoituneet yhteisöt kuten romanit) loppukäyttäjien lukumäärä

- asunnottomien tai asuntomarkkinoilta syrjäytyneiden loppukäyttäjien lukumäärä

2.4.JTF. Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston toimintalinja

(täydennetään myöhemmin)

2.5.T. Teknisen tuen toimintalinja

(täydennetään myöhemmin)

3. Rahoitussuunnitelma

(täydennetään myöhemmin)

3.A Siirrot ja maksusuudet

Taulukko x: Rahoitusosuudet InvestEU-ohjelmaan

Taulukko x: Siirrot välineisiin, joita hallinnoidaan suoraan tai välillisesti

Taulukko x: Yhteistyössä hallinnoitavien rahastojen väliset siirrot

3.1 Määrärahat vuosittain

3.2 Kokonaismäärärahat rahastoittain ja kansallinen yhteisrahoitus

Taulukko x: Kokonaismäärärahat rahastoittain ja kansallinen yhteisrahoitus

4. Mahdollistavat edellytykset

Taulukko 12: Mahdollistavat edellytykset

Mahdollistavat edellytykset	Rahasto	Eryitystavoite	Mahdollistavan edellytyksen täytyminen	Perusteet	Perusteiden täytyminen	Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin	Perustelut
Julkisten hankintamarkkinoiden tehokkaat seurantamekanismit	EAKR, ESR+	Kaikki	Kyllä	Peruste 1	Kyllä	<p>Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016) https://urly.fi/1tiS</p> <p>Hilma (hankintailmoitukset) https://urly.fi/1tiU</p> <p>Hankintakalenteri https://urly.fi/1u1I</p> <p>Julkisten hankintojen neuvontayksikkö https://urly.fi/1tiV</p> <p>Hankinnat.fi-verkkopalvelu tukee julkisten hankintojen neuvontayksikön työtä https://urly.fi/1xe7</p> <p>Hallintoviranomaisen koulutusaineisto https://urly.fi/1tiR</p>	<p>EU:n julkisia hankintoja koskeva lainsäädäntö on saatettu voimaan.</p> <p>Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) vastaa julkisten hankintojen säätelystä. TEM:n ja Kuntaliiton yhteistyönä on kehitetty julkisten hankintojen neuvontayksikkö.</p> <p>TEM vastaa myös julkisten hankintojen ilmoituskanavasta HILMA:sta. Hankintalain 5 §:ssä tarkoitettujen hankintayksiköiden tulee ilmoittaa lain 60 §:n mukaisesti Hilmassa tulevista sekä kansallisen että EU-kynnysarvon ylittävistä hankinnoistaan, käynnissä olevista kilpailutuksistaan ja jo päättyneiden kilpailutusten tuloksista.</p> <p>Hankinnat.fi-verkkopalvelu</p>

							<p>tukee kuntasektorin julkisia hankintoja käsittelevän julkisten hankintojen neuvontayksikön työtä.</p> <p>Hankintakalenteri on avoin viestintäpalvelu, josta löytyy julkisen sektorin hankintayksiköiden uusimpia hankintapäätöksiä, ostopaikkaluetteiloita sekä tietoa tulossa olevista hankinnoista. Julkisissa organisaatioissa on osana taloussääntöä omat hankintaohjeet.</p> <p>Hallintoviranomainen on kouluttanut ohjelmakaudella 2014-2020 välittäviä toimielimiä julkisia hankintoja koskevista säännöistä sekä niiden soveltamisesta. Näin tullaan tekemään myös ohjelmakaudella 2021-2027. Myös hankkeiden aloituspalaverissa käsitellään tuen myöntämiseen liittyviä ehtoja ml. hankintamenettelyt.</p>
	EAKR, ESR+	Kaikki	Kyllä	Peruste 2	Kyllä	<p>Hilma (hankintailmoitukset)</p> <p>https://urly.fi/1tiU</p> <p>Hankintakalenteri</p>	<p>Vaadittavat tiedot löytyvät kansallisista järjestelmistä.</p> <p>Voittaneiden tarjoajien nimet:</p>

						https://urly.fi/1u1l Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) https://urly.fi/1xeb	Hankintakalenteri Alkuperäisten tarjoajien määrä ja valittujen tarjoajien määrä: Hankintakalenterin kautta hankintapäätöksellä. Sopimuksen arvo: HILMA Hankintakalenterissa julkaistavassa hankintapäätöksessä julkaistaan sopimushinta, mikäli se on julkinen (liiketalouden piirissä olevaa tietoa ei julkaista). Jos sopimushinta ei ole julkinen, hinta näkyy päätöksen liiteasiakirjoissa, jotka ovat aina julkisia vain asianosaisille (Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), 6§, 9§, 10§, 11§).
	EAKR, ESR+	Kaikki	Kyllä	Peruste 3	Kyllä	Kilpailu- ja kuluttajavirasto https://urly.fi/1xec Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016) https://urly.fi/1tiS Hallintolaki https://urly.fi/1xef	Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) valvoo julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön noudattamista. Valvonta kohdistuu hankintayksiköiden toimintaan, erityisesti keskeisiin lainvastaisuuksiin, esim hankintojen kilpailuttamatta ja ilmoittamatta jättämiseen. Valvonnalla puututaan mm. lainvastaisiin suoraan hankintoi-

							<p>hin, toimittajien tarjouskilpailuun pääsyn estämiseen.</p> <p>Valvonnassa on kolme pääpiirrettä;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kantelumenettely (hallintolaki 8a), jonka tuloksena virasto voi antaa hallinnollista ohjausta hankintayksilölle 2) hankintalain 140 §:n mukainen laittoman suora-hankinnan kieltäminen ja esityksen tekeminen markkinaoikeudelle 141 §:n mukaisten seuraamusten (tehottomuus, seuraamusmaksu, sopimuskauden lyhentäminen, hankintapäätöksen kumoaminen) määräämiseksi, sekä; 3) raportointi valvonnassa havaituista lainvastaisista tai haitallisista menettelyistä (hankintalaki 144 §), jolla ministeriön tietoon voidaan saattaa järjestelmän toimivuuteen liittyviä ongelmakohtia.
	EAKR, ESR+	Kaikki	Kyllä	Peruste 4	Kyllä	Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016)	Hankintalain 144 § mukaisesti KKV:n Internet sivulla on näkyvissä kaikille raportit julkis-

						https://urly.fi/1tiS Julkisten hankintojen valvonnan tulosten raportointi https://urly.fi/1xeg	ten hankintojen valvonnan tuloksista. Hankintalain 172 § mukaisesti työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) vastaa seurantaraportin toimittamisesta komissiolle joka kolmas vuosi, TEM vastaa myös tietojen luovuttamisesta muiden jäsenvaltioiden viranomaisille. Hankintayksiköiden ja muiden viranomaisten on lain mukaan pyynnöstä toimitettava TEM:lle tarvittavat tiedot. Hankintayksiköillä on hankintalain 171 § mukaisesti oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta välttämättömät tiedot harkinnanvaraisten poissulkemisperusteiden olemassaolon selvittämiseksi.
	EAKR, ESR+	Kaikki	Kyllä	Peruste 5	Kyllä	Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016) https://urly.fi/1tiS Kilpailulaki (948/2011) https://urly.fi/1xeh Tietoa ja ohjeita, kartellit https://urly.fi/1xei Julkisten hankintojen	KKV vastaa hankintalain 139 § mukaisesti lain noudattamisen valvonnasta (perusteessa 2 kuvatun mukaisesti) ja siitä, että tarvittavat tiedot luovutetaan 143 §:n mukaisesti kansallisille viranomaisille. KKV myös raportoi vuosittain lain valvontaa koskevasta toiminnastaan hankintalain 144 §:n mukaisesti. Raportin yhteenveto sisältää

						<p>valvonta, vihjepalvelu https://urly.fi/1xec</p>	<p>tiedot: 1) valvontatoiminnassa havaituista lainvastaisista menettelyistä ja avoimuuden tai syrjimättömyyden kannalta haitallisista menettelytavoista sekä niiden yleisimmistä taustatekijöistä 2) 139 §:ssä tarkoitettujen toimenpiteiden määrästä ja sisällöstä 3) 140 §:ssä tarkoitettujen kieltopäätösten ja sitoumusten määrästä ja sisällöstä 4) 141 §:ssä tarkoitettujen esitysten määrästä ja sisällöstä sekä esitysten johdosta annetuista tuomioistuinratkaisuista.</p> <p>KKV toteuttaa Kilpailulain (948/2011) noudattamista, ohjeistaa ja tiedottaa tarjouskeinottelusta ja kartelleista. KKV:n Internet-sivuilla voi antaa vihjeen hankintoihin liittyvästä rikkomusepäilystä.</p>
Välineet ja valmiudet valtiontukisääntöjen soveltamiseksi tehok-	EAKR, ESR+	Kaikki	Kyllä	Peruste 1	Kyllä	TEM:n ohje: Vaikeuksissa olevan yrityksen tu-	Välittävä toimielin tarkistaa ennen tuen myöntämistä valtiontukisääntöjen noudattami-

kaasti					<p>kemisen rajoitukset ja määritelmä https://urly.fi/1tiO</p> <p>Laki yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä (293/2017) https://urly.fi/1tiP</p>	<p>sen ja sen, että yleiset valinperusteet täyttyvät, esim. hakijalla on taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset hankkeen toteuttamiseen. Tuenhakija ilmoittaa hakemuksessaan aiemmin saamansa de minimis -tuen. Tarkistetut tiedot tallennetaan EURA 2021 -järjestelmään hankkeen valintamuistioon. Tuen hakijalta kysytään hakemuksessa, kohdistuuko hakijaan keskeneräisiä takaisinperintöjä. Tukea myönnettäessä rahoittaja selvittää, täyttyykö vaikeuksissa olevan yrityksen määritelmä ja tarkistaa, kohdistuuko yritykseen takaisinperintä. Selvitys tehdään tilinpäätöstietojen ja kansallisen Kasvu CRM -järjestelmän tietojen perusteella. Tiedot kirjataan päätösesitykseen. Rahoittaja tarkistaa tiedot takaisinperinnöistä EURA-järjestelmästä sekä tarvittavassa laajuudessa eri tietolähteistä. CRM:stä saa tietoa yrityksille myönnetystä rahoituksesta. Tukea ei makseta, jos tässä tarkoitettuja keskeneräisiä takaisinperintöjä</p>
--------	--	--	--	--	---	--

							on. TEM:n velvollisuutena on tiedottaa ELY-keskuksia EU:n vireillä olevista takaisinperintätapauksista.
	EAKR, ESR+	Kaikki	Kyllä	Peruste 2	Kyllä	<p>EU:n keskeiset valtiontukisäännöt ja valtiontukisääntöihin liittyvä kansallinen lainsäädäntö TEM:n sivuilla. TTM-osasto koordinoi: https://urly.fi/1tiM https://urly.fi/1tiK https://urly.fi/1tiQ</p> <p>TEM:n opas de minimis -tuista https://urly.fi/1tiN</p> <p>Kuntaliitolla valtiontukiasioista: https://urly.fi/1tiL</p> <p>Hallintoviranomaisen aineisto https://urly.fi/1tiR</p>	<p>TEM:n TTM-osasto vastaa Suomessa valtiontukien koordinoinnista (pl. MMM:n hallinnonala). TEM on julkaissut oppaan de minimis -tuesta. Oppaassa kuvataan de minimis -ehtoisen tuen myöntämistä. Kunkin tukimuodon toimivaltainen viranomainen vastaa tukeen liittyvästä juridisesta neuvonnasta. Kuntaliitto tarjoaa neuvontaa valtiontukiasioissa maakuntien liitoille. Hallintoviranomainen kouluttaa ja ohjaa rahoitusta myöntäviä välittäviä toimielimiä rakennerahastoihin liittyvistä valtiontuen erityispiirteistä. Koulutusmateriaali on viranomaisten käytössä rakennerahastojen verkkopalvelussa. Hallintoviranomainen seuraa valtiontukisääntöjen modernisaatiota sekä lainsäädännön muutoksia ja tiedottaa niistä internetsivuilla sekä uutiskirjeessä. Välittävät toimielimet vastaavat tuensaajien ohjauksesta ja neuvonnasta ja käsittelevät valtiontuki-</p>

							kysymyksiä tuensaajien kanssa esim. aloituspalaverissa. Hallintoviranomainen ja välittävät toimielimet jakavat tietoa ja kehittävät osaamista valtioneuvoston ohjeiden soveltamisessa rakennera- hastotoiminnassa.
EU:n perusoikeuskirjan tehokas soveltaminen ja täytäntöönpano	EAKR, ESR+	Kaikki	Kyllä	Peruste 1	Kyllä	EU:n perusoikeuskirja: https://urly.fi/1x6N Komission tiedonanto: Ohjeet Euroopan Unionin perusoikeuskirjan noudattamiseksi Euroopan rakenne- ja investointirahastojen (ERI-rahastojen) täytäntöönpanon yhteydessä: https://urly.fi/1x6X	Suomen valtiosäännössä ja perustuslaissa (731/1999) turvataan ihmisarvon loukkaamattomuus ja yksilön vapaus ja oikeudet sekä turvataan yhteiskunnan oikeudenmukaisuus. Suomen kansallinen ihmis- oikeusinstituutio (NHRI) muodostuu ihmisoikeuskeskuksesta, ihmisoikeusvaltuuskunnasta ja oikeusasiamiehestä. NHRI kutsutaan pysyväksi asiantuntijaksi ohjelman seurantakomiteaan. Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) määrittelee syrjinnän ja ihmisten yhdenvertaisen kohtelun. Sukupuoleen perustuvan syrjinnän kiellosta ja tasa-arvon edistämisestä säädetään tasa-arvolaisissa (609/1986). STM:n Tasa-arvoyksikkö vastaa tasa-arvopolitiikan valmistelusta ja tasa-arvoasiain neuvottelukunta

							<p>toimii sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi.</p> <p>Hallintoviranomainen huomioi EU:n perusoikeusasiakirjan säännökset ohjelman valintaperusteissa, tietojärjestelmän tarkistuslistoissa hankkeiden valintaa, loppuraportteja sekä varmuksia koskien. Tietosuoja ja henkilötietojen käsittely huomioidaan ohjelman toimeenpanossa. Rakennerahastojen sähköiset palvelut täyttävät lakisääteiset saavutettavuusvaatimukset.</p>
	EAKR, ESR+	Kaikki	Kyllä	Peruste 2	Kyllä		<p>Hankkeita koskevat tiedot hallintoviranomainen saa tietojärjestelmästä, johon sisällytetään tarkistuslistat koskien hankkeiden valintaa, tuensaa- jien loppuraporttien yhteydessä esittämää hankkeiden toteumaa, paikan päällä tehtäviä varmuksia ja tarkastuksia. Hallintoviranomainen saa tietoa perusoikeuskirjan noudattamisesta välittäviin toimielimiin kohdistamansa ohjauksen ja valvonnan kautta. Perusoikeusasiakirjan olennaisten säännösten noudattamista koskevat varmistukset sisällytetään välittävien</p>

							<p>toimielinten työn ohjausta ja valvontaa koskeviin tarkistuslistoihin. Hallintoviranomainen tarkistaa ennen seurantakomitean kokousten materiaalin toimittamista tietojärjestelmän raportoinnin kautta, onko toimeenpanossa tullut esille olennaisia tapauksia koskien perusoikeusasiakirjan noudattamista tai noudattamatta jättämistä ja raportoi niistä seurantakomitealle. Vastavasti hallintoviranomainen raportoi mahdollisista kanteista tai valituksista asioista koskien.</p> <p>Hallintoviranomainen kuvaa raportointijärjestelyt seurantakomitealle ohjelman hallinto- ja valvontajärjestelmän kuvauksessa.</p>
YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen täytäntöönpano	EAKR, ESR+	Kaikki	Kyllä	Peruste 1	Kyllä	<p>YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus: https://urly.fi/1x78</p> <p>Kansallinen toimintaohjelma: https://urly.fi/1tmq</p> <p>Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelu-</p>	<p>Vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanosta vastaavat ulkoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja kansalaisjärjestöt. Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta (VANE) laatii toimintaohjelman, jossa määritellään vammaisyleissopimuksen edistämisen kansalliset tavoitteet, keinot ja seuranta. Täy-</p>

						<p>kunta (VANE) https://urly.fi/1xdP</p>	<p>täntöönpanosta raportoidaan vammaisten henkilöiden oikeuksien komitealle.</p> <p>YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean hyväksyttyä päätelmät ja suositukset, ulkoministeriö tiedottaa suosituksista ja jakaa ne viranomaisille, eduskunnalle, laillisuusvalvojille, Ihmisoikeuskeskukselle, tuomioistuimille sekä kansalaisjärjestöille. Suositukset esitellään valtion perus- ja ihmisoikeusverkostossa ja kukin ministeriö vastaa suositusten täytäntöönpanosta omalla hallinnonalallaan.</p> <p>Valinnaisen pöytäkirjan kautta yksittäinen henkilö tai ryhmä voi tehdä valituksen vammaisten henkilöiden oikeuksien komitealle kokemastaan yleissopimuksella tunnustettujen oikeuksiensa loukkauksesta. Ao. pöytäkirjassa määrätään myös komitean aloitteesta tapahtuvasta vakavien loukkausten tutkintamenetelmästä.</p>
	EAKR,	Kaikki	Kyllä	Peruste 2	Kyllä		Hallintoviranomainen noudat-

	ESR+						<p>taa vammaisten oikeuksia koskevia säännöksiä ohjelman valintaperusteissa ja sisällyttää vammaisten oikeuksia koskevat varmistukset tietojärjestelmän tarkistuslietoihin koskien hankkeiden valintaa, loppuraportteja ja varmennuksia. Vammaisten oikeudet ovat hankepäätösten vakiomuotoisia ehtoja. Hallintoviranomainen sisällyttää vammaisten oikeuksia koskevat varmistukset välittävien toimielinten työn ohjauksen ja valvonnan tarkistuslietoihin.</p> <p>Hallintoviranomainen laatii koulutussuunnitelman vammaisyleissopimuksen toimeenpanosta v. 2021-2027 sisältäen hankehakemuksiin, valintaprosessiin, luokittelu- ja seurantatietoihin sekä hankkeiden toteutukseen liittyvät koulutukset. Koulutuksissa tuetaan vammaisten kohderyhmälle syntyvää hanketointaa. Internetiin laaditaan tietopaketti hankehakijoille. Hallintoviranomaisen ohjeistuksessa ja koulutuksessa otetaan huomioon vammaisyleissopimuksen artiklan</p>
--	------	--	--	--	--	--	--

							9 ja 21 säännökset. Välittävät toimielimet käsittelevät tuensaajan kanssa aloituspalaverissa vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevat ehdot
	EAKR, ESR+	Kaikki	Kyllä	Peruste 2a	Kyllä		Hankkeita koskevat tiedot hallintoviranomainen saa tietojärjestelmästä, johon sisällytetään tarkistuslistat koskien hankkeiden valintaa, tuensaajien loppuraporttien yhteydessä esittämää hankkeiden toteumaa, paikan päällä tehtäviä varmennuksia ja tarkastuksia. Hallintoviranomainen saa tietoa vammaisyleissopimuksen noudattamisesta myös välittäviin toimielimiin kohdistamansa ohjauksen ja valvonnan kautta. Vammaisyleissopimuksen olennaisten säännösten noudattamista koskevat varmistukset sisällytetään välittävien toimielinten työn ohjausta ja valvontaa koskeviin tarkistuslistoihin. Hallintoviranomainen tarkistaa säännöllisesti ennen seurantakomitean kokousten materiaalin toimittamista tietojärjestelmän raportoinnin kautta, onko toimeenpanossa tullut esille tapauksia koskien

							<p>vammaisyleissopimuksen noudattamatta jättämistä ja raportoi niistä seurantakomitealle. Vastaavasti hallintoviranomainen raportoi mahdollisista kanteluista tai valituksista asiaa koskien.</p> <p>Hallintoviranomainen kuvaa raportointijärjestelyt seurantakomitealle ohjelman hallinto- ja valvontajärjestelmän kuvauksessa.</p>
--	--	--	--	--	--	--	---

Mahdollistavat edellytykset	Rahasto	Erityistaivoite	Mahdollistavan edellytyksen täytyminen	Perusteet	Perusteiden täytyminen	Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin	Perustelut
1.Kansallisen tai alueellisten älykkään erikoistumisen strategioiden hyvä hallinta	EAKR	2.1.1 Innovaatiot ja TKI-verkostot aluetalouden uudistamiseksi ilmasto-kestävällä tavalla (ET 1.1.) 2.1.2 Pk-yritysten resurssi- viisas kasvu ja kilpailukyky (ET 1.3.)	Kyllä	1. Analyysi innovaatiotoiminnan haasteiden ml. innovaatioiden levittämisen pullonkaulat	Kyllä	Regional Innovation Scoreboard 2019 Suomen maaraportti 2020 Strategiat https://urly.fi/1r4v https://urly.fi/1qBE https://urly.fi/1qBG https://urly.fi/1vkv https://urly.fi/1qBL https://urly.fi/1qlv https://urly.fi/1qLQ https://urly.fi/1qPG https://urly.fi/1qMk https://urly.fi/1qNb https://urly.fi/1qPN https://urly.fi/1qNd https://urly.fi/1vka https://urly.fi/1qNo https://urly.fi/1r4j https://urly.fi/1qNp https://urly.fi/1qNs https://urly.fi/1qPP https://urly.fi/1qPE https://urly.fi/1qPJ	Suomi on edelleen innovaatiojohtaja, mutta edellytykset innovaatiotoimintaan vaihtelevat alueiden välillä. Älykkään erikoistumisen strategioissa (S3) määritellään alueen innovaatiotoiminnan haasteet. Alueilla kohdataan samoja haasteita kuin kansallisella tasolla, joita ovat mm. yksityisten ja julkisen tki-rahoituksen matala taso sekä tutkimuksen ja elinkeinoelämän riittämätön yhteistyö. Strategioissa tunnistetaan mm. innovaatiotoiminnan keskittyneisyys tietyille toimijoille ja aloille, kehittämisympäristöjen puute sekä tukirakenteiden ja -palvelujen puutteet. Haasteena on tutkimustulosten muuntaminen markkinoille tuote-, palvelu-, prosessi- ja organisatorisiksi innovaatioiksi. Puutteet kansallisessa ja kansainvälisessä verkostoitumisessa, ketterien rahoitusinstrumenttien ja yhteisten toimintatapojen puute sekä riittämätön yhteistyö julkisen sektorin, tutkimuksen, elinkeinoelämän ja loppukäyttäjien välillä ovat keskeisiä

						https://urly.fi/1qPK	<p>haasteita.</p> <p>Haasteena ovat myös kansallisesta innovaatorahoituksesta vastaavan BF:n riittämätön alueellinen ulottuvuus sekä puutteelliset vuorovaikutusmekanismit S3:een.</p>
				2. Toimivaltainen alueellinen tai kansallinen älykkään erikoistumisen hallinnasta vastaava taho	Kyllä	<p>Laki alueiden kehittämisestä ja rakennerahastohankkeiden hallinnoinnista (7/2014) https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140007</p> <p>Kohdassa 1 mainitut asiakirjat</p>	<p>Maakunnan liitot johtavat älykkään erikoistumisen strategioiden valmistelu-, toimeenpano- ja seurantaprosessia alueellaan. ALKE-hallintolain perusteluissa määritetään maakuntien liittojen tehtäväksi vastuu älykkään erikoistumisen strategioista.</p> <p>Useimmissa maakunnissa S3 sisältyy maakuntaohjelmaan. S3 on keskeinen väline maakuntaohjelman toimeenpanon ohjauksessa. Maakuntaohjelma on lakisääteinen aluekehittämistä ohjaava asiakirja, jonka painopisteitä viranomaisen on velvollisuus toteuttaa.</p> <p>Hallintoviranomaisen roolissa TEM seuraa S3:n toimeenpanoa. TEM ohjeistaa liittoja ja kehittää yhteistyötä S3:n toimeenpanossa lisäämällä matalan kynnyksen säännöllistä vuoropuhelua mm. maakuntien liittojen ja ELY-keskusten kanssa. Yhteistyössä voidaan käsitellä mm. temaattisia painotuksia, kansallisia ja kv -yhteistyömahdollisuuksia, seurantaa ja rahoituslähteitä.</p>

							S3:n toimeenpanoa käsitellään osana säännöllisiä aluekehityskeskusteluja ja TKI-tiekartan toimeenpanoa varten perustettavilla foorumeilla. TKI-tiekartta antaa suuntaviivat kansallisen innovaatiopolitiikan ja S3:n yhteensovitukselle.
				3.Strategian seuranta- ja arviointivälit, joilla arvioidaan strategisten tavoitteiden toteutumista	Kyllä	<p>ALKE-laki (7/2014) https://urly.fi/1rrr</p> <p>Kohdassa 1 mainitut asiakirjat</p> <p>Arvioinnit https://urly.fi/1r57 https://urly.fi/1r58</p> <p>Seuranta https://urly.fi/1vkF</p> <p>https://urly.fi/1rqR https://urly.fi/1rqS https://urly.fi/1rrk http://www.satamittari.fi/ https://urly.fi/1vkK https://urly.fi/1rqU https://urly.fi/1rqV https://urly.fi/1rqW https://urly.fi/1rrn https://urly.fi/1rro https://foresavo.fi/</p>	<p>S3:n toimeenpanon onnistuneisuutta mitataan maakunnissa seuraamalla innovaatiotoiminnan ja elinkeinojen kehitystä sekä hanketoiminnan vaikuttavuutta. Sähköiset tietopalvelut sisältävät tilasto-, ennakointi – ja tutkimustietoa. Indikaattoreista mm. t&k-menot, liikevaihdon kehitys, kv-liiketoimintaa harjoittavat yritykset sekä patenttihakemusten ja kansallisen ja kv-rahoituksen määrä kuvaavat innovaatiotoiminnan tilaa.</p> <p>Strategioita seurataan ja arvioidaan osana maakuntaohjelman ja rakennerahastotoiminnan toimeenpanoa. Maakunnan liitto seuraa ja arvioi maakuntaohjelman toteuttamista yhteistyössä ohjelmaa toteuttavien viranomaisten kanssa. Tavoitteiden toimeenpanoa arvioidaan vähintään kerran ohjelma-kauden aikana ulkopuolisen arvioitsijan toimesta. Lisäksi toteutetaan vertaisarviointeja. Älykkään erikoistumisen tavoitteena on ohjata rakennerahastora-</p>

						https://urly.fi/1rrp https://urly.fi/1vjC https://urly.fi/1rqX https://urly.fi/1rqY https://urly.fi/1vkM https://lapinluotsi.fi/	<p>hoiduksen kohdistumista vaikuttavalla tavalla. Maakunnan yhteistyöryhmällä on tärkeä rooli S3:n ohjauksessa ja seurannassa.</p> <p>Seuranta- ja arviointimekanismeja kehitetään tulevalle ohjelmakaudelle sekä alueellisella että kansallisella tasolla.</p>
				4.Sidosryhmä yhteistyön toimivuus (yrittäjämäisen etsimisen prosessi)	Kyllä	<p>Laki alueiden kehittämisestä ja rakennera- hastotoiminnan hallinnoinnista (7/2014) https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140007</p> <p>Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (8.4.2005/200) https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050200</p> <p>Kohdassa 1 mainitut asiakirjat</p>	<p>S3 laaditaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa (julkinen sektori, elinkeinoelämä, koulutus- ja tutkimusorganisaatiot, kansalaisyhteiskunta). ALKE-laissa säädetään maakuntaohjelman yhteistyöhön perustuvasta valmistelusta. Lapin maakunnassa ohjelmaan sisältyy saamelaiskulttuuria koskeva osio. Sidosryhmien haastattelut, seminaarit, kyselyt ja kuulemistilaisuudet ovat olleet tyypillisiä osallistumistapoja.</p> <p>Strategioiden laadinnassa ja toimeenpanossa tärkeässä roolissa ovat erilaiset työryhmät ja verkostot. Yhteistyö sidosryhmien kanssa on yrittäjämäisen etsimisen (entrepreneurial discovery process, EDP) -prosessiin perustuvaa ja jatkuvaa toimeenpanon eri vaiheissa. Sidosryhmien sitoutuminen on seurausta koetusta lisäarvosta ja perustuu vapaaehtoisuuteen. Liitot tapaavat säännöllisesti alueen innovaatiotoimijoita ja painopistealojen sisällä suunnitellaan ja toteutetaan toimenpiteitä yhteistyössä.</p>

							Hyviä käytäntöjä osallistamiseen opitaan ja kehitetään epävirallisissa kollegaverkostoissa. EDP-prosessia kehitetään edelleen hyödyntäen päättyvän ohjelmakauden oppeja.
				5.Toimenpiteet , jotka ovat tarpeen kansallisen tai alueellisen tutkimus- ja innovaatiojärjestelmien kehittämiseksi	Kyllä	Kohdassa 1 mainitut asiakirjat Suomen maaraportti 2020	<p>Perustana toimenpiteiden suunnittelussa ovat maaraportti, maakohtaiset suositukset ja muut erityisarvioinnit.</p> <p>Innovaatiotoiminnan kehittämisen toimenpiteinä strategioissa ovat tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden, elinkeinoelämän ja kansalaisyhteiskunnan välisen yhteistyön edistäminen sekä innovaatioympäristöjen-, alustojen –ja prosessien kehittäminen. Digitalisaation hyödyntäminen, innovaatiotoiminnan fasilitoinnin sekä yhteisten toimintatapojen kehittäminen EDP-lähestymistavan mukaisesti ovat keskeisiä toimia. Suuryritysten ja pk-yritysten välistä yhteistyötä vahvistetaan ja kasvuyrittäjyyttä tuetaan.</p> <p>Alueet osallistuvat ylläalueelliseen ja kv-yhteistyöhön kehittääkseen innovaatiojärjestelmiään ja elinkeinotoimintaansa strategisissa arvoketjuissa.</p> <p>Kansallisessa TKI-tiekartassa määritellään tki-politiikan keskeiset painopisteet tuleville vuosille. Kansallisen ja alueellisen innovaatiopolitiikan yhteensovitusta vahvistetaan lisäämällä yhteistyötä eri</p>

							toimijoiden ja tasojen välillä mm. jatkuvan vuoropuhelun keinoin. (kts. kriteeri 2).
				6.Toimenpiteet , joilla tuetaan teollisuuden ja toimialojen muutosta	Kyllä	<p>Laki alueiden kehittämisestä ja rakennera- hastotoiminnan hallin- noinnista (7/2014) http://bot.fi/36df</p> <p>Kohdassa 1 mainitut asiakirjat</p> <p>https://urly.fi/1vkF https://urly.fi/1rqR https://urly.fi/1rqS https://urly.fi/1rrk http://www.satamittari. fi/ https://urly.fi/1vkK https://urly.fi/1rqU https://urly.fi/1rqV https://urly.fi/1rqW https://urly.fi/1rrn https://urly.fi/1rro https://foresavo.fi/ https://urly.fi/1rrp https://urly.fi/1vjC https://urly.fi/1rqX https://urly.fi/1rqY https://urly.fi/1vkM https://lapinluotsi.fi/</p>	<p>Toimialojen murrosta tuetaan kansallisil- la määrärahoilla, rakennerahastovaroilla sekä muista EU-ohjelmista haettavilla rahoituksilla.</p> <p>Maakunnissa ennakoidaan aktiivisesti elinkeinotoiminnan tulevaisuudennäky- miä ja koulutustarpeita. S3:ssa määritel- lään toimia, jotka tukevat toimialojen muutosprosessia. Murrosta edistäviä toimia ovat mm. teknologioiden hyödyn- täminen innovaatio- ja liiketoiminnassa, yritysten uusiutumisen tukeminen, jalos- tusarvon nostaminen, koulutusresurssi- en ja työllisyshankkeiden kohdentami- nen työvoimaa tarvitseville aloille, alu- eellisten ennakointijärjestelmien kehit- täminen ja yritysten vientiosaamisen tukeminen. Investoinnit innovaatioympä- ristöjen kehittämiseen luovat edellytyk- siä toimialojen uudistumiselle.</p> <p>Investoinnit vähähiilisiin teknologioihin ja liiketoimintaan monipuolistavat alue- taloutta. Myös uuden innovatiivisen yrit- täjyyden tukeminen ja yritysten välinen tiedonsiirto on tärkeää.</p> <p>Murrokseen vastataan alueen vahvuuk- sien ja erityispiirteiden pohjalta. Toimilla</p>

							on vahva yhteys kansainvälistymisen ja innovaatiotoiminnan kehittämisen toimiin.
				7.Toimenpiteet yhteistyön kehittämiseksi kansainvälisten kumppaneiden kanssa valituilla älykkään erikoistumisen painopistealoilla	Kyllä	Kohdassa 1 mainitut asiakirjat Kansainvälinen yhteistyö: https://urly.fi/info/1r5f https://urly.fi/1r5b https://urly.fi/1r5h https://urly.fi/1r5T https://urly.fi/1rrY https://urly.fi/1r5i https://urly.fi/1r5k https://urly.fi/1r5l https://urly.fi/1rrZ https://urly.fi/1r5o https://urly.fi/1r5p https://urly.fi/1rs0 https://urly.fi/1r5r https://urly.fi/1r5s https://urly.fi/1r5w https://urly.fi/1r5y https://urly.fi/1r5U https://urly.fi/1r5Z	Maakunnan liitoilla on keskeinen rooli alueensa kansainvälistymisessä. S3-strategiat tarjoavat tukea kansainväliseen verkostoitumiseen, osaamisen vahvistamiseksi ja alueen toimijoiden liittämiseksi yliaalueellisiin arvoverkostoihin painopistealoihin perustuen. Kansainvälistymisen kannalta ulkopuolinen, esim. EU-rahoitusohjelmista saatava rahoitus kansainvälisiin hankkeisiin on keskeisessä roolissa. Lisäksi komission S3 -alustat ja yhteistyösopimukset muiden maiden alueiden kanssa ovat tärkeitä. Maakunnissa osallistutaan Euroopan eri alueiden kanssa yhteistyöohjelmiin ja kv-yhteistyöhankkeisiin. Kansainvälisessä yhteistyössä opitaan hyviä käytäntöjä ja kehitetään yhteistyössä ratkaisuja innovaatiotoiminnan kehittämiseen. Kansainvälisyys on useissa strategioissa läpileikkaava teema ja osassa maakuntia on omia strategioita sen tueksi. Riittävien resurssien turvaaminen, kv-kumppanuuksien luonti, kansainvälistymispalvelujen vahvistaminen, kansainvälisen kilpailukyyn vahvistaminen uusien teknologioiden ja uusien markkinoiden tuntemuksen lisääminen ovat tär-

							keitä toimia.
--	--	--	--	--	--	--	---------------

Mahdollistavat edellytykset	Rahasto	Eriyistävoite	Mahdollistavan edellytyksen täyttyminen	Perusteet	Perusteiden täyttyminen	Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin	Perustelut
Strateginen toimintapolitiittinen kehys aktiivista työvoimapolitiikka varten	ESR	4.1.1	Kyllä	1. Työnhakijoiden profilointia koskevat järjestelyt ja heidän tarpeidensa arviointi, mukaan lukien väylät yrittäjyyteen	Kyllä	L julk. työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) https://urly.fi/1tvG TE-palvelut https://urly.fi/1717 Valtioneuvoston asetus julk. työvoima- ja yrityspalvelusta (1073/2012) https://urly.fi/1tvU TEMin ohje julk. työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain ja asetuksen soveltamisesta https://urly.fi/1af9	Laissa säädetään mm. palvelutarpeen arvioinnista ja työllistymissuunnitelman laatimisesta. Palvelutarpeen arvioinnissa käytetään myös tilastollista pitkäaikaistyöttömyyden riskiä ennustavaa mallia. Suunnitelmaan kirjataan tavoitteet ja yksilöidyt sovitut toimet. Suunnitelma ym. asiakastiedot ovat asiakaspalvelujärjestelmässä (URA). TE-toimisto ohjaa tarvittaessa asiakkaan esim. muiden viranomaisten palveluihin. Monialaisina palveluina tarjotaan työllistymistä edistävää yhteispalvelua (TYP), maahanmuuttajien kotoutumispalveluja sekä kuntouttavan työtoiminnan lain mukaisia palveluja ao. kohderymiin kuuluville. Palvelutarve ja palvelut täsmentyvät yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. TE-toimiston lisäksi osa-

						<p>TyöttömyysturvaL https://urly.fi/1two</p> <p>L työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta https://urly.fi/1twg</p> <p>L kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) https://urly.fi/1twr</p> <p>L kuntouttavasta työtoiminnasta https://urly.fi/1tw</p>	<p>puolina on kunta, TYP mallissa myös Kansaneläkelaitos.</p> <p>TE-toimisto selvittää kiinnostuksen yrittäjyyteen ja itsensä työllistämiseen sekä välittää tietoa ja neuvoo yritystoiminnan aloittamisessa. Tarvittaessa voidaan hankkia yrittäjävalmiuksien/yrittäjyyden edellytysten arviointeja.</p>
				2. Tiedot uusista avoimista työpaikoista ja työmahdollisuuksista ottaen huomioon työmarkkinoiden tarpeet	Kyllä	<p>Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) https://urly.fi/1tvG</p> <p>TE-palvelut http://www.te-palvelut.fi/te/fi/</p>	<p>Työ- ja elinkeinoviranomainen on velvollinen julkaisemaan ja välittämään tietoa avoimista työpaikoista.</p> <p>Työpaikkailmoituksen voi jättää TE-toimiston tietojärjestelmään tai Avoimet työpaikat -palveluun, jolloin se näkyy myös EU:n yhteisessä työpaikkatiedostossa (EURES).</p> <p>Avoimet työpaikat internet palvelu https://paikat.te-palvelut.fi/tpt/ on Suomen käytetyin rekrytointipalvelu.</p> <p>Kehitteillä oleva uusi palvelu 'Työmarkkinatori' on hakupalvelu, jossa työpaikkoja etsitään ja haetaan sinne</p>

						<p>luotavan osaamisprofiilin avulla. https://kokeile.tyomarkkinatori.fi/Etusivu -</p> <p>Tilastot avoimista ja täytetyistä työpaikoista julkistetaan kuukausittain ja vuositasolla. https://www.temtyollisyyskatsaus.fi/graph/tkat/tkat.aspx</p> <p>Ammattibarometrissä työ- ja elinkeinotoimistot arvioivat asiantuntemuksensa perusteella keskeisten ammattien kehitysnäkymiä lähitulevaisuudessa. Ammattibarometri laaditaan kaksi kertaa vuodessa.</p>	
				3. Järjestelyt, joilla varmistetaan, että sen suunnittelu, täytäntöönpano, seuranta ja tarkastelu toteutetaan tiiviissä yhteistyössä asiakkaiden kanssa	Kyllä	<p>Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) https://urly.fi/1tvG</p> <p>Valtioneuvoston asetus julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (1073/2012) https://urly.fi/1tvU</p> <p>Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) https://www.finlex.fi/laki/ajantasa/2010/20101386</p>	<p>Työmarkkinoiden toimivuutta edistetään kuntien, työmarkkinajärjestöjen, työnantajien sekä kansalaisten kanssa. TE-hallinnon alue ja paikallistason yhteistyössä työvoima- ja yrityspalvelu – neuvottelukunta tukee mm. työvoima- ja yrityspalvelun suunnittelua.</p> <p>Maahanmuuttajien kotouttamisessa paikallistasolla yhteistyötä tekevät kunta, TE-toimisto, poliisi ja järjestöt neuvottelukunnassa, joka kehittää kotouttamista ja edistää etnisiä suhteita. Alueellisen maahanmuuttoasiain toimikunnan asettaa ELY-keskus. Myös ministeriöt tekevät yhteistyötä.</p>

							<p>Työ-, koulutus- ja elinkeinoasiain neuvosto on TEMin ja OKMn yhteinen asiantuntijaelin. Se käsittelee mm. työ- ja koulutuspolitiikan haasteita ja strategioita. Puheenjohtajana on työministeri tai opetusministeri. 14 jäsentä edustavat viranomaisia ja eri työelämän järjestöjä. https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatoks?decisionId=0900908f8058f1c9</p> <p>Työmarkkinajärjestöjä osallistetaan työryhmissä ja lausuntokierroksilla myös lainsäädännön valmisteluun.</p>
				4. Aktiivisen työvoimapolitiikan seuranta-, arviointi- ja tarkastelu- järjestelyt	Kyllä	<p>Työnvälitystilasto https://tem.fi/tyollisyyskatsaus-ja-tyonvalitystilasto</p> <p>Selvityksiä https://tem.fi/julkaisu?pubid=URN:ISB N:978-952-327-464-8</p>	<p>TEMin tilastot pohjautuvat TE-toimistojen asiakaspalvelujärjestelmään (URA) Tilastoja laaditaan rekisteröityneistä työnhakijoista ja TE-toimistoihin ilmoitetuista avoimista työpaikoista sekä työvoimapolitiittisista palveluista. Taustatietoja on käytettävissä laajasti, kuten työttömyyden kesto ja ikä. TEM asiantuntijoista on koottu vaikutusarvioinnin tukiverkosto.</p> <p>TEM Työllisyyskatsauksessa julkaistaan kuukausittain kaikille avoimia tilastoja. Hallinnonalan asiantuntijat käyttävät suoraan käytettävissä olevia tilastoja ja aikasarjoja. Ad hoc tarpeisiin tehdään tilastopöytäkirjoja suoraan tietokannasta. Tilastot kootaan kuukausittain.</p>

							<p>tain, kolmannesvuosittain ja vuosittain.</p> <p>TEM rahoittaa selvityksiä, evaluointeja ja muita tutkimuksia. Lisäksi käytetään valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoimintaa, jossa toteutetaan mm. laajoja vaikuttavuustutkimuksia. Tutkimuksia käynnistyy vuosittain ja ad hoc tarpeisiin.</p> <p>Julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen määrärahojen allokointi, tulostavoitteet ja -indikaattorit päätetään vuosittain tulosprosessissa, jolloin käytetään alueellisia tilastoja.</p>
				5. Nuorten työllisyyttä edistävien tukitoimien osalta laatuvaatimuksiin ja näyttöön perustuvat, kohdennetut väylät nuorille, joilla ei ole työtä tai koulutusta paikkaa, mukaan lukien tiedotustöiden piteet, ja	Kyllä	<p><u>Nuorisolaki (1285/2016)</u> https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285</p> <p>https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkin-not/tyoelamassa-oppiminen</p> <p>https://tem.fi/documents/1410877/2934378/Ohjaamotoinninan+perusteet.</p> <p>Pääministeri Mari-</p>	<p>Nuorisolaissa säädetään mm. etsivästä nuorisotyöstä, työpajatoiminnasta sekä kuntien ohjaus- ja palveluverkostosta. Laissa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta säännellään TE-palveluista.</p> <p>Hallitusohjelmassa alle 25-vuotiaalle nuorelle tai alle 30-vuotiaalle valmistuneelle taataan työ-, työharjoittelu-, työkokeilu-, työpaja-, oppisopimus- tai kuntoutuspaikka 3 kk:n aikana työttömyyden alkamisesta. Ohjaamo-palvelua sekä nuorten työpajatoimintaa vahvistetaan.</p> <p>Valtion nuorisotyön ja -politiikan ohjelmassa edistetään kasvu- ja elinoloja</p>

				ottaen huomioon oppisopimuskoulutuksen ja harjoittelun laatuvaatimukset, myös nuorisotakuujärjestelmien täytäntöönpanon yhteydessä		<p>nin hallitusohjelma. https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma</p> <p>Hallituksen toimintasuunnitelma 7.10.2019</p> <p>http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161823/Hallituksen_toimintasuunnitelma.pdf?sequence=4&isAllowed=y</p>	<p>sekä määrittellään nuorisotyön ja -politiikan tavoitteet ja toimenpiteet. Poikkihallinnollinen, alle 29-vuotiaisiin kohdistuva ohjelma on nelivuotinen (nuorisolaki).</p> <p>Oppisopimus on osa ammatillisen koulutuksen järjestelmää (OKM). Hallitusohjelman mukaan oppisopimusopiskelua ensimmäisen työpaikan saamiseksi sekä uudelleen kouluttautumisen ja aikuiskoulutuksen väylänä lisätään. Lisäksi uudistetaan korvauksia työnantajan hallinnollisen taakan keventämiseksi.</p>
--	--	--	--	--	--	--	---

Mahdollistavat edellytykset	Rahasto	Erityistavoitte	Mahdollistavan edellytyksen täytyminen	Perusteet	Perusteiden täyttyminen	Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin	Perustelut
Koulutusjärjestelmän strategiset toimintapoliittiset	ESR	4.2.2 Edistetään elinikäistä	<u>Kyllä</u> /Ei	Peruste 1 Näyttöön	<u>Kyllä</u> /Ei	https://bit.ly/39fKFmA ja esite englan-	Opetushallitus tekee hallituskausiksi osamistarpeen valtakunnallista ennakkointia sekä virastona että Osaamisen ennakkointifoorumissa. Valtioneuvoston yhteinen elin työ-,

<p>puitteet kaikilla tasoilla.</p>		<p>oppimista, etenkin joustavia jatko- ja uudelleen- koulutus- mahdollisuuksia kaikille, ottaen huomioon digitaaliset taidot, ennakoidaan muutoksia ja uusia osaamistarpeita työmarkkinoiden tarpeiden pohjalta, helpotetaan uranvaihdoksia ja edistetään ammatillista liikkuvuutta</p>		<p>perustuvat järjestelmät ammattitaitotarpeiden ennakointia ja ennustamista varten sekä mekanismit tutkinnon suorittaneiden sijoittumisen seuraamiseksi ja kaikenikäisille oppijoille tarkoitetut palvelut laadukkaan ja tehokkaan ohjauksen varmistamiseksi</p>		<p>niksi https://bit.ly/3amPHit https://bit.ly/39hRqnN Korkeakoulutuksen rahoitusmallit https://bit.ly/2vR4Cmb Ammatillisen koulutuksen rahoitusmallit https://bit.ly/39nl7To Vipunen.fi Korkeakoulujen uraseuranta englanniksi https://bit.ly/2JdnI9b Koulutuksen laadun arviointi https://karvi.fi/ Ohjauspalvelut</p>	<p>koulutus- ja elinkeinoasian neuvosto koordinoi. TEM ja OKM tehtävää ennakointityötä.</p> <p>Yhtenä korkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen perusrahoituksen kriteerinä on tutkinnon suorittaneiden sijoittuminen työelämään. Sijoittumistietoja seurataan opetushallinnon tietopalvelusta Vipunen.fi. Aarresaari-verkosto tekee korkeakoulujen uraseurantaa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI vastaa varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen kansallisesta arvioinnista. Kaikki KARVIN arviointiraportit ovat julkisia ja ladattavissa KARVIN nettisivuilta.</p> <p>Ohjausta saa oppilaitoksissa, korkeakouluissa ja moniammatillisissa Ohjaamokeskuksissa.</p>
------------------------------------	--	---	--	---	--	---	---

						https://bit.ly/2Jg4NdF Opintojen ohjaus ammatillinen koulutus https://bit.ly/33LiHOk Opintojen ohjaus lukio https://bit.ly/33M9ipT Opintopolku.fi https://bit.ly/2WLzPCm	
				Peruste 2 Toimenpiteet, joilla varmistetaan yhtäläinen pääsy laadukkaaseen, olennaiseen ja osallista-	<u>Kyllä/Ei</u>	https://minedu.fi/etusivu https://bit.ly/33M9ohf https://bit.ly/33P8LmV	Eri koulutusasteiden lainsäädännöllä varmistetaan opiskelijoiksi hakeutuvien tasavertainen kohtelu. Järjestämislupamenettelyllä varmistetaan ammatillisen koulutuksen valtakunnallinen rakenne ja saatavuus. Opetushallitus kehittää ammatillisen koulutuksen laadunhallintaa ja tukee koulutuksen järjestäjiä laadunhallinnan kehittämisessä. Ammatillisessa koulutuksessa jokaiselle koulutuksen aloittavalle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma, jossa suunnitellaan, millaista osaa-

				<p>vaan koulutukseen, siihen osallistuminen ja koulutuksen suorittaminen sekä avaintaitojen hankkiminen kaikilla tasoilla, myös korkeasteen koulutuksessa</p>		<p>https://bit.ly/2WLv1g4</p> <p>https://bit.ly/3bpyk0A</p> <p>Tutkintojen viitekehykset</p> <p>https://bit.ly/3dt717n</p> <p>Tutkintojen viitekehys, asetus</p> <p>https://bit.ly/2WMyz1E</p>	<p>mista opiskelija tarvitsee sekä miten sitä hankitaan.</p> <p>Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030 toimenpiteillä parannetaan muun muassa koulutukseen pääsyä. Korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelmalla (valmisteilla) tuetaan koulutuksen alueellista ja sosiaalista sekä saavutettavuutta. Korkeakoulututkintojen osaamistavoitteet avataan tutkintojen viitekehysjärjestelmässä.</p>
				<p>Peruste 3</p> <p>Koordinointimekanismit</p>	<p><u>Kyllä</u>/Ei</p>	<p>Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvat</p>	<p>Opetushallitus antaa varhaiskasvatussuunnitelmien, opetussuunnitelmien sekä tutkintojen perusteet, jotka ohjaavat opetuksen ja koulutuksen toteuttamista.</p> <p>Opetus- ja kulttuuriministeriö tulohajaa eri</p>

				<p>kaikilla koulutustasoilla, myös korkeasteen koulutuksessa, ja selkeä vastuunjako asiaankuuluvien kansallisten ja/tai alueellisten elinten kesken</p>		<p>https://bit.ly/3dyx2SG</p> <p>Ammattikorkeakoulujen sopimukset https://bit.ly/2wv1j4x</p> <p>Yliopistojen sopimukset https://bit.ly/3aosnkC</p>	<p>koulutusasteiden toimijoita tulossopimuksilla tai järjestämisluvilla.</p> <p>Substanssikohtainen lainsäädäntö määrittelee koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen toimintaa ja työnjakoa.</p>
			<p>Peruste 4</p> <p>Strategisen toimintapolitiittisen kehyksen seuranta, arviointia ja uudelleentarkastelua koskevat järjestelyt</p>	<p><u>Kyllä</u>/Ei</p>	<p>Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvat https://bit.ly/2UjqT5f</p> <p>Ammattikorkeakoulujen sopimukset https://bit.ly/2WJNqKj</p> <p>Yliopistojen sopimukset https://bit.ly/2WKKXPV</p>	<p>Opetushallitus antaa varhaiskasvatussuunnitelmien, opetussuunnitelmien sekä tutkintojen perusteet, jotka ohjaavat opetuksen ja koulutuksen toteuttamista.</p> <p>Opetus- ja kulttuuriministeriö tulosohjaa eri koulutusasteiden toimijoita tulossopimuksilla tai järjestämisluvilla.</p>	
			<p>Peruste 5</p>	<p><u>Kyllä</u>/Ei</p>	<p>Ammatillisen</p>	<p>Ministeriön ohjausmekanismit ja eri koulutusasteiden substanssilainsäädäntö (mm.</p>	

				<p>Toimenpiteet, jotka kohdistuvat vähän koulutettuihin matalan osaamistason aikuisiin, jotka ovat sosioekonomisesti heikommassa asemassa, sekä taitojen parantamisen väylät</p>	<p>koulutuksen järjestämisluvut https://bit.ly/2vMRRZE</p> <p>Opintopolku.fi https://bit.ly/2UF2oyu</p> <p>Ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus https://bit.ly/3alLwn1</p> <p>Ammatillisen koulutuksen tuki ja ohjaus https://bit.ly/3dt7PsV</p> <p>Vapaan sivistystyön ylläpitämisluvat https://minedu.fi/vapaa-sivistystyo https://minedu.fi/jatkuva-oppiminen</p>	<p>koulutuksen aikainen tuki ja ohjaus, opintojen ohjaus, valmentavat koulutukset)</p> <p>Osa ammatillisesta koulutuksesta järjestetään työvoimakoulutuksena työttömille ja työttömyysuhan alaisille.</p> <p>Ammatillisen koulutuksen opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea. Tavoitteena on, että tuen avulla opiskelija saavuttaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisen ammattitaidon ja osaamisen.</p> <p>Jatkuvan oppimisen parlamentaarinen uudistuksen tavoitteena on vastata työelämän muutoksista aiheutuviin osaamistarpeisiin. Erityisenä kohderyhmänä uudistuksessa on tunnistettu henkilöt, joilla on matala osaamistaso ja jotka eivät hakeudu uudistamaan osaamistaan.</p>
--	--	--	--	--	--	--

				Peruste 6	Kyllä/Ei	https://bit.ly/39g4xG5 Korkeakouluhenkilöstön muutosjohtamiseen ja hyvinvoinnin ja osaamisen kehittämiseen tähtäävä ohjelma https://bit.ly/2JfcwZo Opetustoimen henkilöstön täydennyskoulutus https://bit.ly/39p0LKx	<p>Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama Opettajankoulutusfoorumi uudistaa opettajien perus-, perehdyttämisen- ja täydennyskoulutusta. Opettajankoulutusfoorumin laatima Opettajankoulutuksen kehittämisohjelma linjaa tavoitteet ja toimenpiteet, joilla suomalainen opettajankoulutus säilyy vahvana, vetovoimaisena ja kansainvälisesti arvostettuna. Kehittämisohjelman tavoitteiden toteutumista edistetään opettajankoulutuksen kehittämishankkeissa.</p> <p>Korkeakoulupedagogiikan ja ohjauksen kehittämishjelma kehittää opettajien digipedagogista osaamista.</p>
				Peruste 7	Kyllä/Ei	OPH kansainvälistyminen ja vaihto-ohjelmat	Opetushallitus edistää liikkuvuutta, koordinoi kansainvälisiä vaihto-ohjelmia ja tutkintojen tunnustamista.

				opiskelijoiden ja henkilöstön liikkuvuutta ja koulutuksen tarjoajien kansainvälistä yhteistyötä, muun muassa oppimistulosten ja tutkintojen tunnustamisen kautta		https://bit.ly/2vTLVhG OPH tutkintojen tunnistaminen https://bit.ly/39qRFgl	
--	--	--	--	--	--	---	--

5. Ohjelmasta vastaavat viranomaiset

Taulukko 13: Ohjelmasta vastaavat viranomaiset (ALKE-lainsäädäntövalmistelun mukaisesti)

Ohjelmasta vastaavat viranomaiset	Laitoksen nimi [500]	Yhteyshenkilön nimi [200]	Sähköposti [200]
Hallintoviranomainen	TEM		
Tarkastusviranomainen	VM		
Elin, joka ottaa vastaan komission suorittamia maksuja	TEM		

6. Kumppanuus

(6 664 /10 000)

Kumppanuusrakenteet ohjelmatyössä

Alueiden kehittämistä ja rakennerrahastotoimintaa säättävä lainsäädäntö (Laki alueiden kehittämisestä ja rakennerrahastotoiminnan hallinnoimisesta 7/2014) määrää työ- ja elinkeinoministeriön 2014–2020 ohjelmakauden Suomen hallintoviranomaisena valmisteluvastuuseen rakennerrahasto-ohjelman osalta. Rakennerrahasto-ohjelman valmistelua varten perustettiin Koheesio 2021+ työryhmä. Työryhmän muodostivat työ- ja elinkeinoministeriön johdolla seuraavat valtion hallinnon organisaatiotahot sekä aluekehitysviranomaistahot: opetus- ja kulttuuriministeriö, valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, ympäristöministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset sekä maakunnan liitot ja edustajat suurista kaupungeista ja seutukaupungeista. Työryhmän työhön osallistuvat kumppanuustahot ovat Kuntaliitto, Keskuskauppakamari, SAK, AKAVA, STTK, EK, MTK, Suomen yrittäjät ry, Sosiaali ja terveys Soste ry ja Suomen luonnonsuojeluliitto. Kumppanit ovat mukana komission delegoidun asetuksen (EU) n:o 240/2014 Euroopan rakenne- ja investointirahastoissa harjoitettavaa kumppanuutta koskevista eurooppalaisista käytännesäännöistä mukaisesti valmistelussa, joka kohdistuu mm. tarpeiden analysointiin ja yksilöintiin, painopistealueiden määrittelyyn ja valintaan ml. niihin liittyvät erityistavoitteet, rahoitukseen jakamiseen ja indikaattorien määrittelyyn.

Valtioneuvoston nimeämä alueellisen uudistumisen neuvottelukunta (AUNE) käsitteli rakennerrahasto-ohjelman ja kumppanuussopimuksen valmistelua. Työryhmä toimi neuvottelukunnan jaostona. AUNE:ssa on ministeriöiden, ELY-keskusten ja maakunnan liittojen lisäksi tärkeimpien työmarkkina- ja elinkeinojärjestöjen, Kuntaliiton ja erikokoisten kuntien edustus. Ohjelman valmistelua on käsitelty myös ohjelmakauden 2014–2020 toimenpideohjelmien seuranta-komiteassa, joiden jäsenistössä on edustettuina kumppanit.

Koheesio 2021+ työryhmä ja Alueellisen uudistumisen neuvottelukunta ovat olleet keskeiset valmistelufoorumit, joissa eri tahot ml. talous- ja sosiaalipartnerijärjestöt ja sidosryhmät ovat keskustelleet rakennerrahasto-ohjelman sisällöistä, arviointihavainnoista, painopistevalinnoista ja muista rakennerrahasto-ohjelmaan liittyvistä kysymyksistä. Järjestökumppanit ovat vaikuttaneet kannaltaan keskeisten sisältökokonaisuuksien työstöön. Koheesio 202+ työryhmän työskentelyn lisäksi TEM on järjestänyt valmistelua tukevia ja koordinoivia työkokouksia erityisesti ELY-keskusten ja maakunnan liittojen kanssa, fokuoituja työpajoja (mm. tasa-arvo, erityistavoitteet, indikaattorit) ja muita keskusteluja eri tahojen kanssa (ml. esittelyt sidosryhmissä ja erilliset kuulemiset). TEM on julkaisut keskeisen valmistelua tukevan materiaalin verkkopalvelussaan.

Hallituksen iltakoulun linjaukset

Rinteen hallituksen ohjelmassa linjattiin välittävistä toimielimistä. Rinteen hallituksen iltakoulu linjasi maaliskuussa 2019 ohjelmien määrän ja varaukset valtakunnalliseen toimintaan sekä InvestEU-välineen käytön sekä ohjelman strategiset painopisteet. *(muut linjaukset täydennetään myöhemmin)*

Kumppanuusperiaate valmistelussa

Rakennerahasto-ohjelman valmistelua ohjaa sekä suomalainen hallintoperinne, joka korostaa kuulemistä, että voimassa oleva alueiden kehittämistä ja rakennerahastotoimintaa säättävä lainsäädäntö, jossa on määritelty kumppaneiden osallistumisesta EU:n rakennerahasto-ohjelmien valmisteluun ja toteutukseen. Alueiden kehittämistä ja rakennerahastotoimintaa koskevissa säädöksissä todetaan, että ohjelmia valmistellaan yhteistyössä. TEM on neuvotellut erikseen rakennerahasto-ohjelmasta saamelaiden edustajan kanssa 16.1.2020. Ohjelman valmisteluprosessissa on ollut mukana sukupuolten välisen tasa-arvon asiantuntijoita sekä ympäristöhallinnon asiantuntijoita.

Alueiden valmistelussa kumppanuusperiaatetta on toteutettu sekä maakunnan yhteistyöryhmien (MYR) ja MYR-sihteeristöjen, maakuntahallitusten ja -valtuustojen, sidosryhmätilaisuuksien, alueellisten valmisteluryhmien sekä avoimien kuulemis- ja keskustelutilaisuuksien kautta. Ohjelmaluonnosta on voinut kommentoida myös sidosryhmille kohdennettujen verkkokyselyjen yhteydessä. MYR:ssä on edustettuna maakunnan liitto ja sen jäsenkunnat, ohjelmaa rahoittavat valtion viranomaiset sekä alueen kehittämisen kannalta keskeiset tahot, kuten työmarkkina- ja elinkeinojärjestöt, sekä muut kansalaisyhteiskuntaa edustavat tai ympäristöjärjestöt ja sukupuolten tasa-arvoa edistävät järjestöt. Mahdollisuus tiedonsaantiin ja vaikuttamiseen on toteutunut myös maakunnallisten ja suuralueittaisten kuulemis- ja informaatiotilaisuuksien kautta. Tilaisuuksissa on ollut mukana kuntien, järjestöjen, koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden, kehittämissyhtiöiden, teknologiakeskusten sekä elinkeino- ja yritys-elämän edustajia.

Ohjelman valtakunnallisen toiminnan valmistelussa kumppanien kuuleminen on toteutunut sekä Koheesio 2021+ työryhmän työskentelyn, että erikseen järjestetyn valtioneuvoston yhteistyöverkostoon myötä. TEM on järjestänyt keskustelutilaisuuksia ministeriöille ja alueiden edustajille sekä valtakunnallisen toiminnan sisällöstä, että hallinnosta. Valtakunnallista toimintaa on käsitelty myös kumppanuustyöryhmänä toimivassa Koheesio 2021+ työryhmässä.

Valmistelu alkuvaiheessa järjestettiin avoin verkkokuuleminen, jonka avulla saatiin laajasti erilaisien toimijoiden näkemyksiä ohjelmatyön valmisteluryhmän laatimiin keskeisiin toimintaympäristön haasteisiin. Kansalaisten ja sidosryhmien ohjelman valmisteluun osallistamisesta huolehditaan myös SOVA-prosessin kautta.

(täydennetään myöhemmin valmistelun edetessä: Ohjelman julkinen kuuleminen järjestettiin samanaikaisesti SOVA-lain mukaisen kuulemismenettelyn kanssa (xx). Lausuntopyyntö kohdistettiin erillisellä kirjeellä mm. kaikille ministeriöille, ELY-keskuksille, maakunnan liitoille sekä alueellisen uudistumisen neuvottelukunnassa edustettuina oleville järjestöille sekä saamelaiskäräjille. Lisäksi julkisesta kuulemisesta ilmoitettiin xx, sosiaalisessa mediassa ja ministeriön Internet-sivuilla. Ohjelmasta jätettiin yhteensä xx lausuntoa. Ohjelmien julkisten kuulemisten vaikutus ja saadun palautteen huomioiminen jne.)

SOVA-menettely

Manner-Suomen rakennerahasto-ohjelman ympäristövaikutusten arvioinnista vastaa työ- ja elinkeinoministeriö. Yleisöllä ja viranomaisilla on ollut mahdollisuus esittää mielipiteensä ja vaikuttaa ohjelman ja ympäristöarvioinnin suunnitteluun sen aloitusvaiheessa ja arvioinnin aikana. Valtio-

neuvoston linjattua 27.11.2019 ohjelmavalmistelun sisällölliset painopisteet julkaistiin 29.11.2019 ilmoitus Manner-Suomen rakennerahasto-ohjelman 2021–2027 valmistelun ja siihen liittyvän ympäristöarvioinnin aloittamisesta sekä käynnistettiin ympäristöviranomaisten kuuleminen ympäristöselostuksen sisällöstä (29.11.-31.12.2019). Osallistumis- ja arviointisuunnitelman (OAS) mukaisesti ohjelmasta laadittiin valmistelun yhteydessä ympäristöselostus (laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista 200/2005 sekä sitä täydentävä valtioneuvoston asetus 347/2005. Ympäristöselostuksen laadinnasta vastasi Gaia Consulting oy.

(täydennetään myöhemmin: ohjelmaluonnoksen sekä siitä laaditun ympäristöselostuksen sisällön kuuleminen; lausunnot keskeisiltä viranomaisilta ja järjestötaidoilta jne.)

7. Viestintä ja näkyvyys

[3 669/4 500]

Innovatiivinen ja hiilineutraali Suomi, työllisyys, osaavuus ja osallistavuus sekä aineellisen puutteen torjuminen ovat viestinnän painopisteet. Ydinviestinä on tuloksellisuus ja vaikuttavuus. Hallintoviranomainen viestii rahoitusmahdollisuuksista potentiaalisille hakijoille sekä tarjoaa viestintävälineitä ja mallipohjia hanketoimijoille. Hallintoviranomainen vastaa suurelle yleisölle suunnatusta viestinnästä, jossa keskeistä on saavutetut tulokset ja EU:n lisäarvo tavoitteiden toteutumisessa.

Hallintoviranomainen tekee vuosittaisen viestintäsuunnitelman ja raportoi sen toteutumisesta seurantakomitealle. Viestinnässä seurataan nettisivujen ja sosiaalisen median kanavien käyttäjämääriä ja keskusteluihin osallistumista. Viestintätoimista voidaan järjestää arviointi. Hallintoviranomainen julkaisee luettelon tuensaajista rakennerahastojen tietojärjestelmässä suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Viestinnän keskeiset kohderyhmät ovat rahoituksen hakijat, hanketoimijat, suuri yleisö, media, poliittiset vaikuttajat, yhteistyökumppanit sekä viranomaiset. Kohderyhmiä ovat pk- ja mikroyritykset, tutkimus- ja koulutusorganisaatiot, kehittämissyhtiöt, kunnat ja kaupungit, yhdistykset, säätiöt, työikäinen väestö ja syrjäytymisvaarassa olevat henkilöt.

Pääasiallinen viestintäväline on rakennerahastot.fi verkkopalvelu. Sosiaalisen median kanavista käytössä ovat Facebook, Twitter ja YouTube hanke- ja yleisöviestintään. Google-tilillä on viranomaisten sisäiseen viestintään Google Drive tiedostojen ja kuvien jakamiseen. Hallintoviranomaisen videot ja yhteistyötahojen videot ovat rakennerahastot.fi YouTube-kanavalla. Sosiaalisessa mediassa järjestetään teemakampanjoita. Keskeisistä teemoista voidaan tehdä sähköisiä julkaisuja. Verkkopalvelussa ja sosiaalisen median kanavilla huomioidaan saavutettavuusvaatimukset. Petostietoisuus ja petosten nollatoleranssi ovat osana hallintoviranomaisen suurelle yleisölle kohdennettua viestintää. Hallintoviranomaisella on verkkopalvelussa nimetön ilmoituskanava väärinkäytösten tai sopimattoman menettelyn epäilyä varten.

Hallintoviranomainen nimeää ohjelmalle viestintävastaavan. Viestintävastaava johtaa kansallista viestintäverkostoa, johon kuuluu muiden ministeriöiden, välittävien toimielinten ja yhteistyökumppanien edustajia. Viestintäverkosto kokoontuu tarpeen mukaan 2–4 kertaa vuodessa. Viestintäverkosto käyttää myös virtuaalisia kanavia. Hallintoviranomainen tekee viestintäyhteistyötä MMM:n (maaseuturahasto sekä meri- ja kalatalousrahasto) ja SM:n (sisäasioiden rahastot) EU-rahoitteisten ohjelmien kanssa.

Alueilla on omat viestintäverkostonsa, joista vastuu on rahoittavilla viranomaisilla. Rahoittavat viranomaiset vastaavat hakujen sisällöistä ja haettavasta tukimäärästä ilmoittamisesta kuukautta

ennen hakuajan alkamista, hakuajoista ilmoittamisesta sekä hankkeiden ohjauksesta ja neuvonnasta. Alueilla järjestetään tilaisuuksia info- ja koulutustilaisuuksia hanketoimijoille sekä yleisötilaisuuksia.

Hallintoviranomainen osallistuu EU:n komission viestintäverkostojen INFORM ja INION kokouksiin ja muuhun toimintaan. Hallintoviranomainen osallistuu myös muihin komission järjestämiin viestintätoimiin, kuten EU in My Region -kampanjaan. Myös välittävät toimielimet ja hankkeet osallistuvat komission tarjoamiin viestintämahdollisuuksiin. Hallintoviranomainen järjestää koulutuksia viranomaisille ja osallistuu yleisötilaisuuksiin muun muassa Eurooppa-päivänä.

Tuensaajien velvollisuus on viestiä aktiivisesti toiminnastaan ja tuloksistaan sekä noudattaa viestinnän velvoitteita. Rahoittava viranomainen ohjeistaa hankkeita viestintävelvollisuuksista ja valvoo niiden toteutumista.

Viestinnän kustannukset maksetaan teknisestä tuesta. Tuen määrä viestintään on enintään 0,3 prosenttia ohjelman rahoituksesta. Teknisen tuen rahoituksella kustannetaan muuan muassa rakennerahastot.fi verkkopalvelu, viestinnän perusvälineet, tilaisuuksien järjestelykulut ja muut viestinnälliset hankinnat. Viestintään liittyvä koulutus ja matkakulut voidaan maksaa teknisen tuen viestintäosuudesta.

8. Yksikkökustannusten, kertakorvausten, kiinteämääräisen rahoituksen ja kustannuksiin perustumattoman rahoituksen käyttö

(täydennetään myöhemmin)

Liitteet

Liite 1: Kustannusmalleihin perustuva rahoituksen käyttö (Art 88)

Liite 2: Kustannuksiin perustumattoman rahoituksen käyttö (Art 89)

Liite 2a. Lista suunnitelluista strategisesti tärkeistä toimista aikatauluineen (Art 17(3))

(täydennetään tarvittavin osin myöhemmin)